

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 57 (IV korral).

Telefon 463-29.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Pangas nr. 543.

Nr. 3 (475)		15. mail 1936. a.		XV aasta	
Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	Kaantel	
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/2 "	" 22.50
		1/8 "	" 5.—	1/4 "	" 11.25
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Politseiametnike aukraadidest ja politsei- aumärkidest.

Oskar Angelus

Käesoleva kirjatüki ülesandeks on vaatlemise alla võtta kaks küsimust, mis peaausjalikult käivad politseiteenistuse välise külje kohta ja ei puuduta lähemalt selle sisulist külge, nimelt: 1) kas ei tuleks meil sisse seada politseiametnike aukraadid ja 2) kas ei tuleks luua eriline politseimärk.

I.

Teatavasti puudub meil politseis aukraad: politseivalitsuse direktor, abidirektor, politseiinspektor, prefekt, politseikomissar, konstaabel, politseiasistent jne. on ametinimetused, mitte aukraadid. Need nimetused pandi kehtima üldiselt veel praegu maksval kujul Politseiasutuste kujundamise määrusega (RT 177/178 — 1925). Tegelikult võeti käesolevad ametinimetused tarvitusele alates 1. jaanuarist 1926 Siseministri vastava korralduse põhjal 23. detsembrist 1925 (avaldatud Politsei Peavalitsuse ülema käskkirjas 23. detsembrist 1925 nr. 69 § 1).

Sellega oli kahtlemata tehtud suur edusamm politsei ametinimetuste alal. Endised nimetused: peavalitsuse ülem, maakonna politsei ülem, jaoskonna ülem, rajooni ülem, laudkonna ülem jne. ei kõlvanud ei sisult ega välimuselt. Kelle ülem, näiteks, oli rajooni ülem? Kas vastava tööpiirkonna elanike ülem või piirkonna ülem? Tõeliselt ei olnud ta muidugi ei seda ega teist, vaid ülema nimetus läks talle üldise nimetuste šablooni tõttu: oli peavalitsuse ülem, miks siis mitte ka rajooni ülem või laudkonna ülem!

Tõsi küll, uute ametinimetuste läbiviimine polnud kerge: Riigikogus vaieldi Siseministeeriumi eelarve arutamise puhul komis-

jonides uute nimetuste vastu, tuues kokkuvõetult ette vaid ühe motiivi, mis väärnis tähelepanu: uued ametinimetused olevat liig võõrapärased, seetõttu vastuvõtmatud, mis kunagi meie inimeste seas läbi ei löövat. Et viimane väide oli aluseta, näitab tegelik elu, ja mis puutub esimesse, siis on meil tarvitatud palju halvemaid võõrapäraseid nimetusi. Seejuures vanad ametinimetused olid küll keeleliselt enamvähem eestipärased, kuid sisult kõige puhtamal kujul võetud vene politseist ja üldse vene ametiasutustist; ka seal oli ametis hulk ülemaid, hulk natšalnikuid, alates gradonatšalnikuga ja lõpetades stolonatšalnikuga. Kuid mitte üksnes Riigikogu polnud uute ametinimetuste vastu, vaid ka avalik arvamine või õigemini ajalehed, kus prefektist tehti prefekt, komissarist — punane jne. See on nüüd kõik ununenud ja ma tuletan seda vaid meelde selleks, et näidata säärase uuenduste vastu võitlemise tühisust, et ühtlasi tähelepanu juhtida sellele, et politseiametnike aukraadide sisseseadmine toob jällegi arvatavasti endaga kaasa kritiseerimisi ja pilkamisi. Kuid mis sest on — kui maailm oleks arenenud kritiseerijate ja irisejate näpunäidete ja arvamuste järgi, poleks meil olnud raadiot, lennukeid ega kinolinti, poleks maakeral arvatavasti üldse enam inimesi.

Kui see nüüd kõik nii on, kas siis on ning — jaataval korral — missugusel põhjusel on soovitatav sisse seada politseiametnike aukraadid? Ma ütlen soovitatav, mitte tarvilik, sest ilma politseita läheb iga riik hukka, ilma politseiametnike aukraadideta muidugi mitte.

Politseiametnike aukraadide sisseseadmiseks on hulk põhjusi, millest nimetan järgmisi:

1. 1926. aastast tarvitusele võetud politsei ametinimetused on küll samm edasi politseiteenistuse välise külje arendamisel, kuid neil ametinimetusel on ka puudusi, eriti läbikäimises välismaadega ja välismaalastega. Sellest kõigepealt üks näide. Politseijuht — politseivalitsuse direktor — kandis Politseiasutuste kujundamise määruse (§ 12 ja teised) järgi politseidirektori nimetust. 1926. aastal võtsin ühes tollaegse politseijuhi N. Reiman'iga osa Berliini politseikongressist. Härra N. Reiman märgiti igal pool tema tollaegse ametinimetusega: politseidirektor. Viimane ametinimetus oli aga tol ajal Saksamaa ja Austria väga paljudes linnades tarvitusel kohaliku politseijuhi ametinimetusena (vastas enamvähem meie prefekti mõistele). Mitu korda tuli sakslastele ja teistele seletada, et Eestis on politseidirektor kogu politsei juht otsese alluvusega Siseministrile. Ja nimetus politseidirektor oli ses mõttes ebaõnnestunud, kuna praegune nimetus politseivalitsuse direktor on selge ja arusaadav. Sedasama ei saa aga kahjuks ütelda paljude teiste politsei ametinimetuste kohta. Nii on prefekt mõnes riigis puhtomavalitsuse teenistuses seisva ametisiku ametinimetus, teisel jälle on prefekt sedasama, mis oli endises Vene riigis kuberner. Komissari nimetusel on väga laialdane mõiste, mis eriti

levinud Nõukogude Venemaal. Ega siin ei too selgust ka veel sõna „politsei“ juurdelisamine. Ameerika Ühendriiges on politseikomissar paljudes linnades sedasama, mis meil on politseiprefekt või Lääne-Euroopa riiges politseidirektor, politseipresident, politseišeff jne. Kõige puhtam ametinimetus ses mõttes on konstaabel, sest, minu teada, tarvitatakse seda ametinimetust ainult politseis, kuid kahjuks jällegi mitmes mõttes: mõnel pool on konstaabel seda, mis meil on kordnik, teisel on ta jällegi kõrgema politseiametniku ametinimetus. See mitmekesidus, mis valitseb maailmas politsei ametinimetustes, on paratamatu ja ei olene meist; meil tuli omal ajal reformi läbiviimisel võtta nimetusi, mis meile näisid ühel või teisel põhjusel kõige sobivamatena, samuti ka kõigiti arusaadavatena välismaalasele.

Seda ebaühtlust ametinimetuses võrreldes ühe või teise välisriigiga aitab tasandada politseiametnike aukraadide siseseadmine. Meie kõik teame, kes on meie politseikomissar, välismail aga seda ei teata, arvatud välja mõned naaberriigid, ja välismaalased ei tea seda. Küll oleks neil ettekujutus politseiametnike võimalikest võimupiirest, kui neil oleks tegemist, näiteks, politseimajoriga, -leitnandiga või -veltvebligga, sest need — kaitseväelaste — aukraadid on rahvusvahelised ja enamvähem ühtlased terves maailmas.

2. Välismaalased ja välisriikide politseiasutused saavad hõlpsamini orienteeruda vastava politseiametniku ülesandeis ja võimupiires, kui politseiametnik kannab aukraadi, seepärast et välisriikide tendents tüürib igal pool politseiametnikele aukraadide siseseadmise poole. Paljudes riiges on politseiametnike aukraadid juba seatud sisse, paljudes on küsimus kaalumisel, ja ma olen kindel, et seal, kus see küsimus kord juba on kerkinud päevakorrale, see jaatavalt, aukraadide siseseadmise kasuks otsustatakse. Kui aga vanades riikides vana ja traditsioonirikka politsei olemasolul peetakse tarvilikuks maksma panna aukraadide süsteem, mispärast siis mitte meil. Muidugi ei pea meie tüürima aukraadide poole seepärast, et need on võetud tarvitusele välisriiges, see tarvitamine ja tarvitusele võtmise tendents ainult kinnitab meile, et aukraadide andmine politseiametnikele on vanades riikides jaatavalt otsustatud, tähendab millegagi põhjendatud. Kui see ka meil on põhjendatud, võib välisriikide eeskujul meil vaid olla üheks toeks oma vaadete, oma tõekspidamiste läbiviimisel.

Eelpool pp. 1 ja 2 all toodud põhjused pole esmajärgulise tähtsusega, need on rohkem välised ja pole seetõttu mõõduandvad. Mina ei kuulu nende hulka, kes igal sammul ainult kalkuleerivad, kas ja kuidas üks või teine asi, või teine samm mõjub välismaalastele ja välisriikidele. Mina olen arvamusel, et meie elame ja ehitame ning arendame oma riiki eneste jaoks, et me teeme seda, mis kõigepealt kasuks meile, alles teises järjekorras võime mõelda välismaalastele ja arvestada nende arvamusi. Kuid ei too kahju neid arvamusi arvesse võtta.

Hoopis kaaluvad on minu arvates järgmised põhjused, mis kõnelevad politseiametnike aukraadide sisseseadmise kasuks.

3. Munder ja aukraad on minu arvamise järgi lahutamatud. Aukraadil ilma mundrita pole mingit mõtet. Aukraad on väline, ametniku teenistusega seotud tunnusmärk, kui seda tunnusmärki pole võimalik avalikult näidata, puudub tal igasugune väärus, ta on nagu lipp ilma vardata: iseendast kena asi, kuid sellega pole midagi peale hakata. Samuti on munder ilma aukraadita poolik asi: ta on nagu lipuvarras ilma liputa, missugune lipp sellele kinnitatakse, pole teada, ja tema külge võib kinnitada igasuguse lipu, täna valge, homme punase ja ülehommeme musta. Ametimärgid mundril ei asenda kaugeltki veel aukraadi tunnusmärke. Ametimärgid ütlevad vaid, kui pöörduda tagasi politsei juurde, et see ja see politseiametnik on prefekt või konstaabel, kusjuures need märgid võivad tihti muutuda: tänane komissar võib mõnesuguseil põhjusil homme sattuda konstaabli kohale ja sealt mõne aja pärast jälle komissari kohale tagasi, ühenduses sellega väheneb või suureneb tema tähtede arv olakuil. Pealegi pole meil ametimärgid politseimundril ühtlased: nii, näiteks, erineb pealinna prefekti munder ametimärkidelt teiste prefektide mundrist, samasugune on lugu politseikomissaridega, kusjuures isegi ühes linnas võib teatav komissaride liik kanda ühesuguseid, teine komissaride liik teisuguseid ametimärke, nagu Tallinnas. Seega on muidugi tahetud teha vahet tähtsamate samanimeliste politsei teenistuskohade ja vähem-tähtsate politsei teenistuskohade vahel, teiste sõnadega, ongi astunud aukraadide sisseseadmise teele, kuid mitte täielikult. Praegu on, näiteks, tähtede arv olakuil ja nende suurus tehtud sõltuvaks palgast, need ametimärgid näitavad teistele vaid, misugusel kohal keegi teenib ja — ühenduses sellega — kui kõrget palka ta saab, ei näita aga, kas politseinik juba kaua teenib politseis (sest aukraadide juures võib teatava piirini ka vanema aukraadiga, s. o. kauemat aega teeninud politseinik olla võrdlemisi vähema tähtsusega kohal). Kui munder ainult selleks on, et näidata, et tegemist on teatavas ametkonnas teeniva isikuga, siis kipub tema väärtus langema korstnapühkija musta rõiva väärtuseni, sest mustad riided ja tahmunud nägu näitavad, et tegemist on nimelt korstnapühkijaga, ja muud pole seda tööd tegeval kodanikul vajagi.

Muidugi võidakse sellele vastu vaielda. Võidakse öelda, et just need ametimärgid politseimundril ongi tähtsad: kodanik teadvat, kas on tegemist konstaabliga või politseikomissariga. Kodanik seda muide pea kunagi ei tea, tal pole see ka tähtis. Kui tal tekib vajadus, pöördub ta politsei poole: tänaval kordniku või teise kättesaadaval oleva mundrikandja politseiametniku poole, jaoskonnas vastava ametniku poole, samuti prefektuuris või politseivalitsuses, teades, et teda ametkonnas juba juhatakse selle ametniku juurde, kes ajab teda huvitavat asja.

Kui aga munder on seoses aukraadiga, mispärast siis peale kaitseväe üksnes politseis? Seda ma ei ütlegi. Ka posti-, raudtee- ja tolliametnikel jne. peaks munder seoses olema aukraadiga, tsiviilasutustes maksmapandava aukraadiga, millest lähemalt veel edaspidi.

4. Aukraad on, nagu teisedki välised märgid, ametnike ergutusabinõu. Meil ei maksaks enam illusioone teha inimeste omadusist ja nõrkusist. Kui meil omal ajal pandi maksma aumärkide asutamise (välja arvatud Vabaduse Rist ja Vabadussõja medal) ja kandmise keeld, siis sündis see revolutsioonilise meeolul mõjul, sündis see aegadel, mil meie kõik ühesugusteks vabadeks saime, kusjuures vaid unustasime, et meie oleme küll ühesugused vabad, mitte aga ühesugused, ja et inimesed ei saa ega tahagi olla ühesugused, inimese nõrkuseks ongi tahtmine olla enam kui teised või vähemalt mitte seda, mida on kõik teised. Aukraad, see väline tunnusmärk mundril, näitabki, et tema kandja erineb teistest või on teatavas mõttes teistest ette jõudnud ja iga hariliku iseloomuga mundri- ja aukraadikandja püüabki jõuda ikka kaugemale ja kaugemale aukraadi mõttes. Mul tuleb siinkohal meelde meie, nüüd ammu jõu kaotanud, õnnetu Rahalise autasu seadus, mis tahtis aukraadide ja -märkide asemele anda riigiteenijaile raha. Raha võimaldab inimestele lahedamat elu kui mitte midagi andev aumärk või aukraad — ja siiski kadus see rahaandmise kord vaiksel ja tähelepanematult, ilma et keegi oleks valanud pisaratki tema järele. Kui palju kellelgi on raha taskus, seda keegi ei näe, ja mille eest see raha on saadud, seda keegi ei tea, küll aga on näha aukraade ja aumärke, küll aga saab teada, mille eest need saadud ja antud. Naised armastavad ilusaid kleite ja läikivaid asju nende küljes, mul on nii mõnigi kord tekkinud kahtlus, kas mehed seda ei armasta vähemalt samal määral, nad on vaid kinnisemad.

5. Kui nüüd aukraadi olemasolu on võimeline ergutama inimesi töös, neid virgutama hoopis suurema innuga täitma oma ülesandeid kui ilma aukraadide olemasoluta, siis on selge, et aukraad tõmbab üldse inimesi politseiteenistusse. Me teame, et meil praegu ei ole puudust headest politseijõududest ja et seda pole eeldada ka lähemas tulevikus. Meil on palju noori inimesi hea haridusliku ja sõjaväelise ettevalmistusega, kes püüavad astuda politseiteenistusse, kuid me ei tohi unustada, et see nähe on peamiselt tingitud tööpuudusest haritlaskonna seas. Kui meie kord jõuame ses mõttes normaalse olukorrani, kaob praegu esinev tung politseikooli ja seega politseiteenistusse. Me peame jõudma olukorrani, kus politseiteenistus ise huvitab noori haritud kodanikke, näiteks nii, nagu neid huvitab teenistus kaitseväes. Üheks tõmbejõuks on kahtlemata aukraadide sisseseadmine politseiametnikele.

6. Kõiki politseiametnikke ei saa tõsta ametiastmes: meil on prefekti kohti liig vähe selleks, et kõik politseikomissarid

võiksid kord saada prefektideks, allkonstaablite kohti on liig väheselleks, et kõik kordnikud või vähemalt vanemad kordnikud võiksid kord saada allkonstaabliteks jne. Ka sellest loomulikust ja kõrvaldamatust pahest on katsutud nii politseis kui teistes ametkondades üle saada rahalise tasu maksmise teel vanusetasu andmise näol. Muidugi on palga kõrgendamise mõte pärast teatava aja teenimist tervitatav, see viis peaks alles jääma, kuid sellest üksi on politseiteenistuses vähe, pealegi lõpeb meil praegu maksva korra järgi palga kõrgendamine vanusetasu näol pärast 15-aastast teenistust. Siin aitaks jällegi aukraadide instituut olukorda parandada. Politseikomissar, kes aastaid on politseis komissarina teeninud ja edasi pole jõudnud põhjusel, et on temast paremaid komissare, kes siis ka ametikõrgenduse saavad, lohutub kahtlemata seega, et ta saab kõrgenduse aukraadis. Meil on tegemist elavate inimestega, nende iseloomu omadustega, nende väga inimlike soovide ja nõrkustega, viimaseid tuleb arvestada ja kasutada, neid teenistuse huvides rakendades kasulikule tööle. Mul pole kahtlust, et väga paljude politseiametnike endaarmastus, mis võib olla riivatud seetõttu, et ametivennad said ametikõrgenduse nende asemel (kes ei arva, et ta ise on kõige parem ja väärib kõigepealt ametikõrgendust!), saab rahuldatud kõrgema aukraadi andmisega. Seejuures võib aukraadis tõstmisega kaasas käia ka väike palgakõrgendus, mis ei olene vanusetasust, vaid makstakse paralleelselt sellega, kuid see on juba riigikassa ressursside küsimus, igatahes mitte peaküsimus selles asjas. Kokkuvõetult: igast korralikust politseikomissarist, kui jääda toodud näite juurde, ei või olude sunnil saada prefekt, igast korralikust politseimajorist aga võib saada politsei-kolonelleitnant.

7. Kõrgema aukraadiga politseiametnikul on eesõigus saada ametikõrgendust vakantkoha olemasolul võrdse tubliduse ja teadmiste ning teiste nõutavate omaduste juures teiste, väiksema aukraadiga politseiametnike ees. Sellega lülitatakse välja igal pool ja alati ette tulla võib ülemuse isiklik soov üht või teist ametnikku nihutada teistest ette, kelle teadmised ja teened ei ole ühesugused, et nad põhjustaksid erilist vastava politseiametniku edasinihitamist ametis. Ametikõrgenduste andmine oleks asetatud täitsa kindlale ja erapooletule pinnale. Ma ei ütle, et seda praegu ei ole, ma ei ütle ka, et teatud ülekohut saaks üldse välja lülitada nii politseist kui teistest ametiasutustist ja üldse inimelust, ma tahan vaid ütelda, et õiglaselt talitamine peaks ka väliselt näha olema ja et sarnane talitusviis peab aset leidma ka siis, kui tekib olukord, et mõni ülemus ei ole miskipärast erapooletu.

8. Võib olla seatakse meil tulevikus politsei isikliku koosseisu täiendamine teistele alustele kui see sünnib praegu, samadele alustele, millistel sünnib politsei isikliku koosseisu komplekteerimine paljudes Lääne-Euroopa riikides: politsei koosseisu võe-

takse ainult isikuid tegevast sõja-, resp. kaitseväest. Nii kaitseväge kui politsei on tähtsamad riigi julgeoleku kaitseaparaadid, nad peavad tihti käsikäes töötama ja alati olema kontaktis teineteisega. Politsei peab saama teatud sõjaväelise ettevalmistuse. Mida täielikum see on, seda parem politseile, riigile ja ta kodanikele. Muidugi ei ole hea kaitseväelane seetõttu veel hea politseinik, et ta on saanud korraliku sõjaväelise ettevalmistuse, kuid sellest saadakse üle politseikooli ja seal korraldatavate kursuste abil. Kui politseis on seatud sisse aukraadide süsteem, tuleb kaitsevälasi meelsamini politseiteenistusse kui praegu: ohvitseri aukraad püsib, kaitseväge ohvitserist saab politseiohvitser, kaitseväge allohvitserist politsei-allohvitser. Meil on selles suunas teatavasti algus tehtud: kaitseväest on mõned ohvitserid komandeeritud politseiteenistusse, see tähendab: neil on aukraad ja munder alles jäänud, neil läheb kaitseväeline staaž edasi. Selle asemel, et tulevikus ainult üksikuid ohvitseri komandeerida politsei juurde, võib neid ohvitseri ja samuti allohvitseri üldse üle võtta politseiteenistusse ühes aukraadiga ja teiste õigustega, näiteks, paiuki mõttes, mis politseis nii-kui-nii tuleb ühtlustada kaitseväes maksva korraga. Võib tekkida küsimus, kas politseiohvitser võib jälle tagasi minna kaitseväge teenistusse ja kuidas jääb siis tema aukraadiga, kui ta vahepeal on politseiteenistusse saanud kõrgenduse aukraadis? See on juba pühttehnilist laadi küsimus, mis ennast kahtlemata annab lahendada, näiteks teatud rivistaaži teenimise nõudmise sisseseadmisega sarnasele politseiohvitserile. Niisuguse korra juures võidaksid mõlemad: politsei saaks sõjaväeliselt ettevalmistatud ja distsiplineeritud jõude, kaitseväes avaneksid seal teenivaile ohvitserile ja allohvitserile senisest hoopis suuremad võimalused edasijõudmiseks. Kirjeldatud korraga luuakse ühtlasi tihe isiklik side nende kahe riigikaitsele ülitähtsa teguri vahel.

9. Munder eraldab selle kandjat teiste kodanike seast ja kohustab seepärast tema kandjat kaitsma seda mundrit ja alati talitama nii, et see mundrile tuleks auks. Mundri kroon — aukraadide märgid — tõstab kõrgema aukraadi kandjat välja teiste sama mundri ja väiksema aukraadi kandjate seast ja kohustab teda talitama ja olema vastavalt kõrgemale aukraadile. Teiste sõnadega: kui juba mundri olemasolu nõuab distsipliini, kõigepealt endadistsipliini, siis nõuab seda veel suuremal määral aukraad. Meie aja vaim on teissugune kui miilitsameeste ajajärgu vaim. See vaim ei kehastu aukraadides, aukraadid on vaid üheks abinõuks selle vaimu kasvatamiseks, muu seas politseiametnike kasvatamiseks senisest suuremale enesevalitsemisele, distsipliinile, tööarmastusele, püüdmisele teha kõik oma rahva huvide kaitseks neile antud tööpõllul. Tuletame vaid meelde, et Kerenski-aegne miilitsamees, kellele varas oli „seltsimees varas“, on ammu silmapiirilt kadunud, samuti nagu tollaegne vabaduse mõiste, mille

järgi vabadus seisis vabaduses teha, mida süda soovis. Tuletame ühtlasi meelde neid, meile veidi vanematele inimestele veel hästi mällu jäänud vene sõdureid, kes ühes oma endise riigi korraga heitsid ka üle parda igasugused aukraadid kui endise aja jäänused. Ja tuletame meelde sarnase vabaduse ja vendluse korra tagajärgi! Sama riik, kes kinnitas, et aukraadid on vaid „buržuulik“ leidus, on neid aukraade tasapisi jälle sisse seadnud ja tõstnud ausse, võttes endale kõrgemaks sõjaväeliseks aukraadiks keiserlikest ja kuninglikest riigikordadest päritoleva kõlava marssali aukraadi! See pole tehtud ajaviiteks, sest raske on loobuda endisist tõekspidamisist, vaid tõsiseil kaalutlusil, reaalse vaadete maksmapanemisel inimesile ja nende iseloomule.

Eeltoodud aukraadi sisseseadmise kasuks politseile võiks tuua teisigi põhjendusi, kuid see viiks liiga pikale.

Nüüd tekib küsimus, missugused need aukraadid peaksid olema. Olen juba eelpool kirjutanud politseimajoreist, politseiveltveebleist jne., s. o. minu arusaamise järgi peaksid nad täpselt samasugused olema kui kaitseväeski. Mina arvan, et selle vastu ei tohiks midagi olla kaitsevaelasil. Politsei on samuti riigikaitse jõud nagu kaitsevägi, ja kui vahepeal temal ka lasusid ülesanded, mis teda eemale viisid tema peaaesandest, kui ta vahepeal muutus maksude sissekasseerijaks ja kohtupriistaviks, siis näib, et ka need ajad on möödunud või möödumas, et politseist saab täieline kodanike ja riigi julgeoleku kaitseasutus. Mina olen kindlal veendumusel, et kaitseväes on möödunud need sõjaaegsed ja pärastsõjaaegsed lipniku meeolud, mis lasksid politseiametnikku paista „võmmina“, s. o. mingi kolmanda järgu riigiametnikuna. Tolleaegse politsei arenemisjärgu ja koosseisu juures oli niisugune suhtumine veel kuidagi mõistetav, praegu ta seda ei ole. Kaitsevaelane ja politseinik on ühesugused riigikaitsejad, ainult erinevate ülesannetega ja erineva organisatsiooniga. Kaitsevæele võib see ainult head meelt sünnitada, et temas valitsev kord ja temas läbiviidud põhimõtted võetakse omaks teise tähtsa riigikaitse aparadi poolt, see ainult näitab, et kaitsevægi on meil eeskujuline selle sõna kõige otsemas mõttes.

On selge, et küsimuse arutamisel ja läbiviimisel tekib hulk tehnilist laadi küsimusi: näiteks, kas anda ning — jaataval korral — missugust politseiohvitseri aukraadi anda neile politseis teenivaile ametnikele, kes kunagi kaitsevæes pole teeninud, ka vene sõjavæes mitte, või kelle kaitsevæeline aukraad ilmselt ei vasta praegusele ametikohale politseis (näiteks noorem-allohvitser prefekti kohal). See on raske küsimus, kuid see on lahendatav nagu kõik tehnilise iseloomuga küsimused, kui ainult põhimõtteline küsimus ise on jaatavalt otsustatud. Võiks, näiteks, luua üleminekuajajärgu teatavate tingimustega, või vahepealseid, ajutisi aukraade või kõrvuti tsiviil- ja politseiohvitseri aukraadi.

Politseiohvitseri instituudi sisseseadmise küsimus ühes au-

kraadidega on olnud kaalumisel juba varematal aegadel, näiteks, endise politseijuhi H. Kuben'i päevil; tol ajal ei saanud seda mõtet teostada, õigemini teda ei saanud väljaspool ametiasutuse ruume arutada, sest — nii imelik kui see ka praegu ei paista — olid ajad, mil katsuti politseile nii vähe anda kui ainult võimalik, politsei eelarve kaitsmine Riigikogu eelarvekomisjonides, näiteks, oli töö, mis nõudis närvide kõige tugevamat pingutust.

Ühenduses öelduga paar sõna teiste ametnike aukraadidest, tsiviilametnike aukraadidest. Nende sisseseadmine pole nii tarviline, nii oluline kui politseis, kuid see pole sugugi üleaarne. Harilik väide, et see „aukraadide ahnus“ pole sobiv väikesele põllumajanduslikule riigile, kellele ei olevat sobiv püüda välisele hiilgu-sele, ei pea paika. Esmalt ei tahagi meie jääda kuni maailma-lõpuni väikeseks põllumajanduslikuks riigiks; kui meie edasi ei püüa, sureme ilmkahtlemata välja ja oleme ammu enne maailmalõppu jäljetult kadunud. Teiseks pole tsiviilaukraadide andmine mitte püüe väliselt hiilata, vaid on vanemaile ja paremaile ametnikele töö hindamise tunnusmärk. Samuti väheütlev on väide, et niisugused küsimused ei peaks sünnitama muret demokraatlikule riigile, kelle üheks peavooruseks on lihtsus. Kui inime ne riietub lihtsalt, siis ei tähenda see veel seda, et ta ei tohi korralikult riietes käia, et tal võib puududa mõni nõõp või saapapael. Sama maksab ka riigikorra kohta. Ja demokraatliku korra olemasolu ei kindlustata mitte sellega, et igal parajal või mitteparajal silmapilgul öeldakse „mina olen demokraatliku riigikorra pooldaja“, vaid sellega, et katsutakse leida abinõusid selle demokraatliku korra kõige paremaks kindlustamiseks.

II.

Kuna käesoleva kirjatüki esimene osa käis mundrikandja politsei kohta, puudutab teine osa — politseiaumärkide küsimus — tervet politseid, s. o. ka neid, kes mundrit ei kanna. Seejuures ei mõista mina mundrikandja politsei all ainult välispolitseid, kuna ka teiste politsei eriharude ametnikud võivad — vähemalt osaliselt — kanda mundrit, nagu, näiteks, kriminaal- ja poliitilise politsei komissarid ja teised.

Maksev Põhiseadus ütleb (§ 7): „Eesti Vabariik ei anna autähti ja aumärke oma kodanikkudele, välja arvatud kaitseväelastele sõja ajal. Samuti ei ole Eesti kodanikkudel õigust vastu võtta võõraste riikide aumärke ja autähti.“ Vaevalt leidub meie Põhiseaduses eluvõõramat paragrahvi kui seda on tsiteeritud paragrahv. See koostati ja võeti vastu ajal, mis tahtis olla äärmiselt demokraatlik, ja demokratiseerimise all mõistis üldist nivellimist, läks välja põhimõttest, et kõik inimesed on ühesugused ja kui mitte pärisinglid, siis vähemalt poolinglid. See oli aeg, mil mõnes ringis loeti bolševikkude eeskujul, kes tol ajal samuti ei sallinud aumärke, krae kandmist patuks või rumalaks eelarvamiseks, mõnes ringis — pastla kandmist suurimaks rahvusli-

kuks vooruseks. Tegelik elu on aga käinud, nagu me teame, teist rada, on juba ammu kõrvale heitnud selle eluvõõra eeskuju. Pole midagi parata: ka siin ilmneb vana tõde, et inimesed pole loodud paragrahvide jaoks, vaid paragrahvid inimeste jaoks. Rahvuskogu tulevane põhiseadus kahtlemata enam ei sisalda sarnast eeskirja.

Aumärgid on väline tunnus vastava isiku vahvusest, teeneist, andeist või vastutusrikkal kohal seismisest. Meil pole seni leiutatud paremat nende teenete, vahvuse jne. väliseks esiletõstmiseks. Tõsi küll: teeneterikas riigimees, vahva sõjamees või politseinik, andekas kunstnik, rahva kasuks väsimatult töötanud tegelane ei vaja iseendast välist dekoratsiooni, nende töö ja nende teod kõnelevad kõige paremini nende inimeste kasuks. Kuid see ei tähenda veel, et neid teeneid, mis on leidnud üldtunnustamist, ei tohi väliselt näidata. Terve maailm tunnustab aumärke, isegi see riik, kus tema loomisel vaadati põlgusega nende kui vanadest aegadest pärit asjatu ja rumala ehte peale, mispärast peame meie tegema erandi: kui terve maailm kannab teatud puhkudel frakke, mispärast meie peame neil puhkudel kandma särki ja vöörihma? Meie pole suutelised muutma maailma korda ega inimeste iseloomu, meie püüete üle seda teha võidakse ainult kergelt muiata.

Aumärgi tekkimise alus on sõda ja tahe välja tõsta sõjaväelasi, kes sõjas erilist vaprust on näidanud üles. Kui meie võtame tõeks, et aumärgi esimene eesmärk oli ja on vahvuse tunnustamine, isiku väljatõõtmine, kes pani oma elu kaalule teiste eest, kes oli valmis andma teiste eest oma kallima vara — elu, mispärast ei peaks siis aumärk erilises seisukorras olema politsei jaoks, selles ametkonnas, kelle teenijad samuti igapäev riskeerivad oma elu ja tervisega. Võib öelda, et see kõlab hästi, kuid on liig pateetiline, et teoreetiliselt on see kõik võimalik, praktiliselt tuleb seda harva ette. Et see nii ei ole, näitavad meile praegused verised sündmused Hispaanias, kus hulk politseinikke on langenud võitluses maksva korra ja üldise julgeoleku eest, tõendab meile meie oma lähem minevik, kui 1. detsembril langes peaasjalikult kaitseväelasi ja politseinikke. Ei, politseinik on igapäev hädaohus, teda võib tabada kunjategija kuul alati seni, kuni on kurjategijaid maailmas ja kestab organisseritud võitlus nende vastu.

Sellest ei järeldu üksi, et politseinikele tuleb aumärke anda teatavate põhimõtete alusel samal määral kui teistele, näiteks, kaitseväelastele, vaid et neile tuleb neid anda suuremal määral. Meie, tsiviilametnikud, teame ja pole sellele sugugi kadedad, et viimaseil aastail on politseinikele hoopis rohkem aumärke jagatud kui varem, et on neid ometi kord välja tõstma hakatud teiste riigiteenijate seast.

Kuid sellest üksi on vähe. Kui peetakse õigeks asutada au-

märke kaitseväelastele vahvuse ja teenete eest sõjas nende vahvuse ja teenete tunnustamiseks, nende ergutamiseks ja aumärke saanud kaitseväelaste eesmärgiks seadmiseks teistele ning väljatöstmiseks teiste seast, peab õigeaks pidama ka aumärgi loomist politseiametnikele samul motiivil, sest ka nemad seisavad alalises lahingus rahva vaenlastega — kurjategijatega. Seejuures peaksid politseinikud saama üldisi, meil olemasolevaid ja tulevikus asutatavaid aumärke üldisil aluseil, muidu poleks eriaumärgi loomisel suuremat mõtet.

Mõeldav on politseiaumärgi loomisel seada üles ka põhimõtte, et peale politseinike seda aumärki võivad teatud tingimustel saada ka teised: kaitseväelased, näiteks, või aga üldse kodanikud, kes aidanud kurjategijaid tabada teatavil raskeil ja elule hädaohtlikel asjaoludel, edasi kodanikele, kellel muidu on suuri teeneid politsei suhtes jne. Need on kõik tehnilist laadi küsimused, mis on kergesti lahendatavad, kui ainult üldine põhimõte on heaks kiidetud. Siia kuulub ka küsimus, kas anda aumärke ka väljateenitud aja eest, kas luua kaht liiki politseiaumärke: teenete ja vahvuse eest. Need on kõrvalised küsimused ja ei tohiks sünnitada raskusi lahendamisel.

Nende ridade eesmärgiks on aidata leida abinõusid politseiametnike ergutamiseks nende raskes töös ja neile selle koha andmiseks riigiasutuste seas ja seltskonnas, mida nad oma ülesannete tõttu väärivad. Need read ei taha aga sugugi öelda, et politseid tuleb seada üle kõige, et politsei on A ja O meie riigis, et meie ideaal on politseiriik. Meie ideaal ei ole paberil konstrueeritud ja seetõttu tegelikus elus kokkuvarisev demokraatlik vabariik, vaid tõeline demokraatlik vabariik, kus politsei töö ei leiaks ülehindamist, aga ka mitte alahindamist, vaid väärilist hindamist, millest meie minevikus olime kahjuks veel kaugel.

Kriminaal- ja poliitiline politsei Leedus.

„E. Politseile“ kirjutanud Leedu riigikaitse departemangu direktor
A. Povilaitis

Kuritegevuse vastu võitlemist Leedus juhib siseministeeriumi juurde kuuluv riigikaitse departemang. Departemang teostab oma ülesannet ühelt poolt poliitilise ja teiselt poolt kriminaalpolitsei läbi. Poliitilisele politseile kuulub süütegude jälitamine, mis on sihitud riigikorra, valitsusliikmete ja välisriikide esindajate elu vastu kui ka riigi olemasolu vastu üldse, kuna aga kriminaalpolitseile kuulub tavaliste süütegude jälitamine. Mõlemal politseiharul on oma juhatajad, kes määratakse ametisse siseministri poolt ja alluvad vahetult riigikaitse departemangu direktorile. Töö paremaks korraldamiseks on kogu riigi territoorium jaotatud 6 ringkonda. Olgu tähendatud, et Klaipeda piirkonnas allub poliitiline

politsei riigik. departemangule, kuna sealne kriminaalpolitsei on autonoomne ja allub Klaipeda direktoriumile. Iga ringkond jaguneb 2—3 jaoskonda, mille kantseleid asuvad maakonnalinnades. Ringkonnaülema kantseleis on alaline politseiivalve. Nii võib iga kodanik nii päeval kui ööl pöörduda poliitilise ja kriminaalpolitsei ametniku poole, kes talle igal ajal võib anda nõu ja abi. Pöördumine võib sündida suuliselt, kirja- või telefoniteel, või ükskõik millisel teel, mis kergemini kättesaadav.

Riigikaitse departemangu juhhib direktor, kes valvab selle järele, et mõlemad politseiharud, samuti ka departemangu osakonnad vastavalt täidaksid oma ülesandeid.

Leedu riigikaitse departemangu direktor

A. Povilaitis

Departemangul on järgmised osakonnad: 1. Üldosakond. Selle osakonna ülesanded on peamiselt majanduslikku laadi, kuna ta hoolitseb departemangu varustamise eest, maksab palka jne., kuid samal ajal võtab ta osa kogu departemangu ja selle osakondade üldiste ülesannete lahendamisest. 2. Trükiasjade osakond peab silmas kõiki kohalikke kui ka välismailt sisseveetavaid trükitooteid, tsenseerib neid ja korraldab üldse trükitoodete sissevedu Leetu. Sisseveoks ebasoovitavate trükitoodete suhtes esineb see osakond keeluettepanekutega. Samuti kuulub sellele osakonnale heliplaatide tsenseerimine. Peale selle sama osakond varustab valitsusasutusi Leedut puudutava ajakirjanduse väljalõigetega ning

korraldab departemangu kirjavahetust välismaadega. 3. Agentuur-osakond. Selle osakonna tööks on kuritegeliste kavatsuste avastamine ja takistamine kui ka üldse vaatlustulemuste koondamine. Tema tegevus on enamasti valjult konspiratiivset laadi. 4. Eriosakond kogub konkreetseid andmeid, et riigi julgeolekut ähvardavaile süütegudele ette jõuda ja seega neid ära hoida. Teiste sõnanadega väljendatult on selle osakonna ülesandeks väline vaatlemine, kahtlaste isikute tegevuse silmaspidamine ja poliitilise julgeoleku eest hoolitsemine. 5. Teadete osakond kontsentreerib kõiksuguseid teateid riigivaenuliste ja kahtlaste isikute kohta, samuti ka kõigi organisatsioonide ja nende tegevuse kohta. Selles osakonnas leidub palju isiklike akte, mitmesuguseid päevapilte, dokumente ja muud tähtsat materjali, mida tarbekorral igal ajal võib kasutada. 6. Juurdlusosakond korraldab juurdluste toimetamist riigivaenuliste ja muude kahtlaste isikute vastu. 7. Identifikatsiooniosakond. See osakond seisab kriminaalpolitsei teenistuses. Ta samastab süütegijaid teopaigajälgede varal, kogub andmeid süütegudest ja -tegijast ja korraldab neid andmeid kohtuasutuste jaoks. Et oma ülesandega toime tulla, selleks on see osakond varustatud mitmesuguste instrumentidega, tal on oma laboratoorium, päevapildistuse vahendid ja palju muid aparate. See osakond toimetab ka „Kriminaalpolitsei Teateid“ ja korraldab isikute üleriiklikku otsimist. Tema väljaanded saadetakse kõigile politseiasutustele. Peale selle kogub see osakond statistilisi andmeid kuritegevusest, mis aasta lõpul saadetakse statistika keskbüroole.

1935. a. algusest peale annab riigikaitse departemang välja kuukirja „Kriminalistikos Zinynas“, mis käsitleb ainult kriminaalteaduslikke ja -praktilisi küsimusi. Departemangul on oma muuseum, kuhu on kogutud hulk esemeid ja materjale nii poliitilise kui kriminaalpolitsei tegevusest, kujutades piltlikult möödunud aegade väljapaistvamaid sündmusi. Departemang asub riigi provisoorses pealinnas — Kaunas. Departemangu ruumes on alaline valve, mis võimaldab kodanikele igal ajal pöörduda sellesse asutusse.

Departemangule alluvad politseiharud on täies ulatuses riigistatud ja neil on erimundri kandmise õigus. Erariietuses legitimeerivad nad endid vastavate ametimärkidega. 1935. a. oli mõlema politseiharu koosseisus ühes kantsleiametnikuga 313 ametnikku.

Departemang on alati pannud suurt rõhku isikulise koosseisu värbimisele. On endastmõistetav, et poliitilise ja kriminaalpolitsei ametnikud peavad olema eriti vastutustundlikud ja usaldusväärsed ning selle kõrval omama ka tegevusalale vastavaid loomuandeid. Selleks püütakse teenistusse võtmisel põhjalikult tundma õppida kandidaadi iseloomu, omadusi ja andekust. Esijoones värbitakse departemangu ametnikke välispolitseist ja reservohvitseride hulgast. Peatingimuseks teenistusse võtmisel on kandidaadi haridus. Praegu nõutakse poliitilise ja kriminaalpolitsei ametniku kandidaadilt vähemalt gümnaasiumi 6 klassi haridust. Teenistusse astumise palvele peab kandidaat lisama juurde üksikasjalise elulookirjelduse. Kan-

didaatide valikut toimetab vastav komisjon, kes peab jõudma selgusele, kas kandidaat on kõlvuline politseiteenistuseks. Kõlvuliseks tunnustatud kandidaadid saadetakse Leedu psühhotehnilise ja kutsevaliku nõuande instituuti, kus tema võimetele tehakse psühhotehniline analüüs. Välismaa eeskujul võttis Leedu politsei tähendatud katsetusviisi tarvitusele 1932. aastal ja sel teel saavutatud tagajärgi ei saa laita. Osutuvad psühhotehnilise analüüsi tulemused kandidaadile soodsaiks, siis määratakse ta esialgu prooviteenistusse, mis kestab 2—3 kuud. Alles pärast prooviteenistuse rahuldavat sooritamist määratakse kandidaat lõplikult kohale. Vastutusrikkamaid ülesandeid võidakse noorele ametnikule anda alles pärast üheaastast teenistusesolekut.

Edasi seisab departemangu ülesandeis koosseisu edasiarendamine ja täiendamine түsedamate intellektuaalsete jõududega. Praegu leidub ametnike hulgas umbes 15% kõrgemaid õppeasutusi lõpetanud, kuna aeg-ajalt korraldatakse politseikooli juures Kaugnases täienduskursusi.

Leedu süütegevust ja selle vastu võitlemise tagajärgi kujutavad järgmised arvud:

	Toimus süütegusid: Neist tehti avalikuks:	
1932. a.	62.072	56.530
1933. a.	74.223	65.854
1934. a.	81.806	71.990

Kodanliku õhukaitse seadusest.

R. Vaharo

Maailmasõda tõi sõjaasjandusse suure pöörde. Kui varemalt sõjapidamine oli rinnetevaheline kahevõitlus, millest tagala ainult kaudselt võttis osa, varustades rinnet sõjatarvetega, siis maailmasõja viimasel poolel see olukord muutus. Lennuväe ülikiire tehnilise arenemisega tungis sõjaohu kaudu tagalasse, kuna sinna olid koondunud riigikaitse seisukohalt tähtsad punktid, nagu poliitilise ja majandus-administratiivse juhtimise keskused, tööstusettevõtted, suuremad sidesõlmed j.n.e., mille hävitamises seisabki sõjapidamise edu küsimus.

Kuna üksi lennuväega ja maapealsete õhukaitse relvadega, s.o. aktiivse õhukaitse abinõudega ei suudeta tagada õhuruumi julgeolekut, siis osutub möödapääsematuks mitmesuguste abinõude tarvitusele võtmine õhupommituste maapealsete efektide ärahoidmiseks või nende mõju vähendamiseks. Neid abinõusid nimetatakse vastandina relvadele passiivseiks õhukaitse abinõudeks ja sellist kaitsekorraldust passiivseks ehk kodanlikuks õhukaitseks (KÕ).

Kodanliku õhukaitse korralduse vajaduse Eestis tõstis üles lugupeetud Kaitseväge Ülemjuhataja 1934. a. suvel ja tegi Siseministrile kui keskvalitsuse juhile, kes seisab kõige lähemal rahva neile eluavalduisile, mis on seoses kodanliku õhukaitse korraldamisega, ettepaneku võtta selle organisatsiooni ellukutsumine enese peale.

Kuna kodanliku õhukaitse korraldus haarab riigikaitse ülesandeid, paneb kohuseid asutuste, ettevõtete ja kodanike peale, nõuab materiaalseid kulusid j.n.e., siis oli tarvilik KÕ korralduse põhialused kindlaks määrata seadusega. Ka teised Euroopa riigid on käinud seda teed. Šveitsis ja Lätis võeti KÕ seadus vastu oktoobris 1934, Prantsusmaal — märtsikuus 1935 ja Saksamaal pandi KÕ seadus maksma l.a. juunikuus j.n.e.

Meie kodanliku õhukaitse seadusele, mis Riigivanema poolt antud dekreedina 3. aprillil s.a., on antud raamseaduse kuju. Seadus jaguneb 3 ossa, kusjuures KÕ korraldamise alused on koondatud I ossa; II osa käsitleb karistusnorme sundmääruse eeskirjade rikkumise eest, mis antud kodanliku õhukaitse kohta; III osa sisaldab seaduse maksmahakkamise aega.

Esimeses peatükis selgitatakse KÕ mõiste ja ülesanded. Neist § 1 määrab objektide järjekorra, mille kaitseks KÕ tuleb korraldada. Kõigepealt on mõeldud nende riiklike ja omavalitsusasutuste ning ettevõtete enesekaitsele, millel on esmajärguline tähtsus riigikaitse seisukohalt, s. o. kelle korraldust funktsioneerimisest oleneb riiklike valitsemis- ja korraldamisorganite korrapärane töötamine, samuti ka ettevõtted, mille korrapärasest töötamisest olenevad riigikaitse tööd.

Loetleda kõiki abinõusid ja vahendeid, mida võiks tänapäeval rakendada KÕ teostamiseks, osutub liiga raskeks ja kuna see loetelu ei saaks olla ka lõplik, on § 2 loetletud vaid need ülesanded, mis kuuluvad eriti ja juba praegu kodanliku õhukaitse organisatsiooni realiseerimisele. Need ülesanded on: 1. Valmistada ette kodanikke enesekaitseks õhuohu vastu. Seda ülesannet teostatakse avalike ettekannete ja propaganda kaudu seltskondlike organisatsioonide, ajakirjanduse, proovialarmide, näituste, raadio j.n.e. kaasabil ning sundusliku õppusega koolides. 2. Korraldada alalhoidmisel õhurünnakute puhul on esmajärguline tähtsus. Korraldamine nõuab ettevalmistust ja selgitustööd kodanike keskel. Seepärast korraldatakse KÕ alal prooviharjutusi, et kodanikud saaksid jälgida, kuidas tõsise hädaohu silmapilgul käituda ja säilitada kainet teotsemist. Korrapidajaiks ja julgeoleku meeskondadeks välispolitsei abina on mõeldud moodustada meeskonnad mobiliseerimisele mittekülvuval vanemaist kaitseväelastest ja vabatahtlikest. 3. Õhualarmi ülesandeks on elanikkonna hoiatamine õhukallaletungi korral. Vaenlase lennuväe lähenemise teade saadakse õhuvaatlusteenistuse postide kaudu või muul teel. Õhuvaatlusteenistust korraldab Kaitseministeerium. Varjamiseks vaen-

lase lennuväe eest ja temale orienteerumise raskendamiseks kustutatakse pimedatel öödel elu- ja tööstuskeskuis ja tarviduse järele nende ümbruses välised valgustustuled ja kaetakse valgustatud aknad. Väiksemaid, riiklikust seisukohast tähtsaid ehitiste rühmitusi või üksikuid punkte on võimalik varjata ka valgel ajal õhuvaenlase eest kunstliku udu, suitsu või moondamise j.n.e. abil. Gaasiluure eesmärgiks on vastase lennuväe poolt levitatud gaasi iseloomu, tiheduse ja gaasitatud kohtade kindlakstegemine ning äramärkimine, samuti ilmastiku tingimuste ja maastiku iseloomu uurimise kaudu gaasi liikumise suuna, ulatuse ja püsivuse äramärkimine. Gaasikaitse ülesandeks on inimeste, loomade, elutarvete, materjalide j.n.e. kaitse aerokeemilisel kallaletungil levitatavate sõjagaaside kahjuliku mõju vastu. Seda kaitset teostatakse üksik- (gaasitorbikud, gaasikaitseülikonnad j.n.e.) ja ühiskaitsevahenditega (gaasikindlad ruumid, gaasivarjendid j.n.e.) ja mitmesuguste abinõude tarvitusele võtmisega, mis aitavad kõrvaldada sõjagaaside hävitavat mõju. Aerobakterioloogilist kaitset korraldatakse ja valmistatakse ette võitluseks vastase lennuväe poolt või muul teel levitatud infektsiooni tekitavate pisilaste vastu. 4. Õhurünnakute korral pommikildude või sõjagaasi mürgituse läbi kannatada saanud kodanikele arstiabi andmiseks asutatakse elu- ja tööstuskeskuis, kus see tarvilik, kollektiivabiandmise punktid. Kollektiivarstiabi andmine on mõeldud panna omavalitsusile, kes korraldavad seda koos Punase Ristiga, Naiskodukaitsega, KÕ sanitarimeeskondadega j.t. 5. Hulgaliste kahjutulede vastu võitlemiseks, mis võivad tekkida vaenlase süütepommide tagajärjel, samuti gaasitatud kohtade degaseerimiseks, veevärgi, valgustus- ja sidevõrgu kordaseadmiseks, liiklemisummistuste ning teiste üldiste kahjude kõrvaldamiseks kutsutakse ellu elu- ja tööstuskeskuis vastavad KÕ rühmitused abiks tuletõrjele ja Punasele Ristile. Valmisolek massiliste kahjutulede kustutamiseks, inimeste päästmiseks kokkulangenud hoonete rusude alt, gaasitatud kohtade veega uhtumiseks j.n.e. lasub üldiselt tuletõrjel. Pidades silmas organiseeritud jõudude vähesust, tuleb asjaomaseil asutusil ja ettevõttele oma asutuse kaitset õhuohu vastu teostada eeskätt oma jõududega. Selleks tuleb mainitud asutusil koostada oma piirkonna kaitsekavad ja moodustada vastavad KÕ rühmitused (asutuse tulekaitse, päästemeeskond, remontmeeskond j.n.e.). 6. Evakuatsioon. Õhurünnakute tagajärjel tekkinud kahjutulede, samuti pommikildude ja gaasimürgituste läbi võivad rohkel arvul kannatada need kodanikud, kes pole suutelised kasutama kodanliku õhukaitse vahendeid ja kelle kohalolek elu- ja tööstuskeskuses sõja korral pole hädatarvilik. Nende kodanike hulka kuuluvad haiged, raugad, osa naised, lapsed ja üldse need, kes pole seotud elu- ja tööstuskeskuses vastava ametikoha või ülesandega. Neid kodanikke on tarvis sõjaajaks suunata rajoonesse, kus pole pommituste ohtu, s.o. maale, rindest kaugemale. Evakuatsiooni

teostatakse üldiselt vabatahtlikul alusel, kuid kodanliku õhukaitse võimudel on õigus eriti õhupommitusohhtlikest rajoonest sundida kodanikke lahkuma sundkorras.

Siseminister juhib ja teostab kodanlikku õhukaitset vastavalt KÕ seadusele ja KÕ üldkavale, tegutsedes sel alal kontaktis Kaitsevägede Juhatajaga. Kaitseisukorra väljakuulutamise korral, kui määratakse ametisse Kaitsevägede Ülemjuhataja, allub kodanlik õhukaitse temale.

Siseministeerium korraldab kodanlikku õhukaitset riigis politseivalitsuse ja kohapealsete politseiasutuste kaudu neis kohtades, kus KÕ korraldamine ei ole pandud KÕ üldkavaga teistele riigi keskasutusele. Seega pole mõeldud, et Siseministeerium oleks vabastatud KÕ teostamise kontrollist ja õigusest — nõuda KÕ korraldamist neilt asutusilt, arvatud välja Kaitseministeerium ja kaitsevägi.

Siseministeerium töötab välja kodanliku õhukaitse üldkava, arvestades Kaitsevägede Juhataja seisukohti ja kuulates ära asjaomaste ministeeriumide ja omavalitsuste arvamusi. Üldkava kinnitatakse riigi üldkaitsekava kinnitamise korras.

Nõuandvaiks ja abistavaiks organeiks kodanliku õhukaitse teostamisel kutsutakse ellu KÕ nõukogu ja komisjonid, kes koosnevad nende ministeeriumide, omavalitsuste, asutuste ja organisatsioonide esindajaist, kes oma iseloomult ja tegevuselt on seoses KÕ korraldamisega. KÕ nõukogu asub Siseministeeriumi juures ja tema koosseisu määrab Vabariigi Valitsus Siseministri ettepanekul. KÕ komisjonid asuvad kohapealsete politseiasutuste juures ja Siseminister määrab nende koosseisu. KÕ nõukogu ja komisjonid kutsutakse kokku tarvidust mööda KÕ küsimuste ja põhimõtete läbiarutamiseks ja teiste ülesannete lahendamiseks, mis seoses KÕ korraldamisega. Tarviduse korral võivad KÕ nõukogu ja komisjonid moodustada oma liikmeist allkomisjone teatud pikema ulatusega küsimuste läbitöötamiseks.

Kuna kohapealsed kaitseväevõimud on vastutavateks riigikaitse juhtideks oma piirkonnis ja sõjaohu korral juhivad kõigi piirkonnis asuvate kaitsejõudude tegevust, siis on tarvilik, et KÕ organite ja nende juhtide rahuaegne töö oleks kooskõlastatud kohapealsete kaitseväevõimudega, et edukalt jätkata tegevust sõja korral.

Oma ülesandelt, iseloomult ja kulude kandmise viisilt KÕ jaguneb: kohustuslikuks ja vabatahtlikuks.

Kohustuslikuks KÕ loetakse kõik need KÕ organid, mis asutatakse sunduslikkuse alusel KÕ üldkavas ettenähtud ja Siseministri poolt määratud kohtades. Siia kuulub eeskätt riiklike ja omavalitsusasutuste ning -ettevõtete ja eraasutuste ning -ettevõtete KÕ. Riigiasutuste ja -ettevõtete kaitseks asutatakse ja korraldatakse KÕ vastavate ministeeriumide poolt. Riigiasutus ja -ettevõtte korraldab oma asutuse või ettevõtte KÕ oma amet-

konnaga, valmistades teda selleks ette rahuajal. Riigiasutuste ja -ettevõtete KÕ korraldamise ja tegevusvalmisoleku eest on vastutav vastava riigiasutuse või -ettevõtte juht. KÕ asutamise lähema korralduse määrab KÕ üldkava.

Omavalitsusasutuste ja -ettevõtete ning elanikkonna üldiseks kaitseks asutatakse KÕ nende omavalitsuste poolt, vastutusel ja kulul, kellel see kohustus on nähtud ette KÕ üldkavas või määratud Siseministri poolt. Omavalitsuste KÕ tegevusest on kohustatud võtma osa omavalitsuse teenistuses seisvad isikud. Tarvidus omavalituse KÕ järele on eriti suur linnades, kus asuvad riigi administratiivkeskused, tööstused ja teedesõlmed.

Vaenlase õhurünnakute läbi saavad kannatada ühel ajal riigi- ja omavalitsusasutuste ja -ettevõtetega ka elu- ja tööstuskeskuses asuvad eraasutused ja -ettevõtted ning neis töötavad kodanikud. Nende asutuste ja ettevõtete KÕ korraldavad asutused ja ettevõtted oma algatusel, kuid Siseministril on õigus tarbekorral teha KÕ asutamine neile sunduslikuks ulatuses, mida näeb ette kodanliku õhukaitse üldkava. Eraasutuste ja -ettevõtete KÕ asutatakse nende omanike kulul, kes ühtlasi on vastutavad KÕ korraldamise ja tegevusvalmisoleku eest. Eraasutuste all tuleb mõista ka KÕ korraldamise piirkonnas asuvaid erahooneid, mille suhtes KÕ korraldamine on sunduslik. Mainitud eraasutuste ja -ettevõtete, samuti erahoonete kodanlikust õhukaitsest osavõtt on sunduslik kõigile isikuile, kellel nimetatud objektiga kas teenistus- või üürivahekord.

Kuna KÕ korraldamine on väga laiaulatuslik tegevus, mida riiklik kaitseaparaat üksi ei jõua korraldada oma jõududega, siis on seadusega selle korraldamise eest vastutavaks tehtud ka kõigi nende asutuste ja ettevõtete juhatajad, kellele KÕ asutamine on tehtud sunduslikuks. Samal põhimõttel on KÕ tegevusest osavõtt loetud ka nende asutuste ja ettevõtete teenistuses seisvaile isikuile ametialaseks tegevuseks, s.t. lisatasuta tegevuseks, mida võib teha nii ametiajal kui ka väljaspool harilikke igapäevaseid töökohuseid KÕ juhtide korraldusel.

Rahva laiemate hulkade kaasatõmbamiseks KÕ tööle, peasjalikult KÕ ettevalmistamise ja korraldamise alal, kutsutakse ellu vabatahtlik kodanlik õhukaitse mõlemast soost isikuist, kes aitavad teostada KÕ kavades ettenähtud ülesandeid. Vabatahtlik kodanlik õhukaitse on organisatsioon, kes tegutseb Ühingute, seltside ja nende liitude seaduse alusel.

Kui kodanliku õhukaitse meeskonnist ja teistest organiseeritud jõududest, kellele KÕ tegevusest osavõtt Siseministri poolt KÕ üldkava alusel on tehtud sunduslikuks, et jätku õhurünnaku tagajärjel tekkinud kahjude likvideerimiseks või kui organiseeritud abi saamine on takistatud, on kodanliku õhukaitse juhtidele

ja politseile antud õigus käsutada abiks kõik kohal olevad või kättesaadavad kodanikud. Erandid on lubatud vaid juhul, kui kodaniku käsutamist piiravad tema vanus, tervisrikked, riikide omavahelised lepingud ja rahvusvaheline õigus.

KÕ seadus annab Siseministrile õiguse anda ülesandeid kodanliku õhukaitse üldkava alusel ja raamides Eestis tegutsevaile organisatsioonidele, nagu Kaitseliidule, Eesti Punasele Ristile, Eesti Tuletõrjetele j. t., kusjuures on mõeldud pidada silmas seda, et ülesanded oleksid võimalikult lähedased vastavate organisatsioonide normaalülesandele. Kuna Kaitseliit allub Kaitsevägede Juhatajale, siis ülesandeid Kaitseliidule Siseminister annab Kaitsevägede Juhataja kaudu. Kui KÕ ülesannete täitmisel tekivad erakorralised kulud, nagu tasu tarvitatud ainete, materjalide ja rikutud tööriistade kordaseadmise eest, siis tasub need kulud Siseministerium organisatsiooni poolt esitatud arvete järgi.

Kodanliku õhukaitse kohuste täitmisel vastutavad kodanliku õhukaitse liikmed ühesuguseil aluseil riigiteenijatega. Kuna kodanliku õhukaitse liikmete ettevalmistamine on kavatsatud läbi viia samal alusel nagu Kaitseliidus ja tuletõrjes, s. o. ajal, mis ei sega KÕ liikmete ametialast tegevust, siis ei maksta neile kodanliku õhukaitse ülesannete täitmise eest eri tasu, arvatud välja ametisõitjate tasuseaduse puhul makstavad päevarahad, ja need kodanikud, kelle ametialaseks tegevuseks vastavad võimud on määranud KÕ tegevuse. Et kodanliku õhukaitse liikmete tegevus on riigi ja rahva huvides, millises töös tuleb panna kaalule elu ja tervis, siis on kodanliku õhukaitse liikmeile ja õhurünnakute puhul abiks nõutud isikuile KÕ kohuste täitmisel saadud vigastuste korral või nende perekondadele pensionäri surma korral ette nähtud sotsiaalkindlustus. Eraasutuste ja -ettevõtete palgalises teenistuses seisvaile kodanliku õhukaitse liikmeile kohaldatakse Tööstuslik tööseadus (VSK XI k. 2. jagu, IV jaotus, III ja IV peatükk), arvatud välja juhud, kui neid kutsutakse abistama KÕ seaduse § 12 põhjal väljapoole oma tegevuspiirkonda. Sel juhul saavad nad vigastuse korral pensioni ühiseil aluseil kaitseliitlastega.

Kodanliku õhukaitse üldine järelevalve allub Siseministrile, kellel on õigus kontrollida isiklikult või alluvate ametisikute kaudu kodanliku õhukaitse tegevusvalmisolekut. Samasugune kontrollimisõigus KÕ tegevusvalmisoleku üle on ka Kaitsevägede Juhatajal kokkuleppel Siseministriga.

Et ära hoida kodanikele alaväärtusliku gaasikaitse varustuse müüki, nagu gaasitorbikud, gaasikaitse ülikonnad, saapad, kindad j.n.e., on seatud üles nõue, et müügi teel levitatav gaasikaitse varustus peab olema varustatud KÕ kontrollmärgiga, s. t. käinud läbi vastavast prooviasutusest ja tunnustatud tarvitamiseks kõlvuliseks. Ilma KÕ kontrollmärgita gaasikaitse varustuse müük

on keelatud. Müüja kannab kontrollimise kulud. Siseminister määrab kontrolli alla kuuluvate esemete nimestiku.

Kodanliku õhukaitse kulude kandmisel on võetud põhimõtteks, et kulud kannab see, kelle kaitseks KÕ asutatakse. See põhimõte on maksev ka teistes riikides, näiteks Prantsusmaal, Belgias, Lätis j. t. Tööd, mida ministeeriumid peavad teostama oma asutasis või ettevõtteis kodanliku õhukaitse korraldamise alal, nähakse kodanliku õhukaitse üldkavas ette üldjoontes. Siseministrile on jäetud õigus reguleerida nende tööde läbiviimist tähtsuse järjekorras ja eelarvega lubatud summade piires. Omavalitsuste kodanliku õhukaitse korraldamistööd viiakse läbi omavalitsuste kulul Siseministri poolt kinnitatud kavade kohaselt ja kodanliku õhukaitse üldkava ulatuses, arvestades Kaitsevägede Juhataja seisukohti. Kuna omavalitsuste ainelised ressursid on piiratud, on nende tööde korraldamiseks seadusega määratud võrdlemisi väike alammäär — $\frac{1}{2}\%$ omavalitsuste korraliste kulude eelarvetest.

Eraasutuste, -ettevõtete ja -hoonete, mille KÕ korraldamine üldkava alusel Siseministri määrusega on tehtud sunduslikuks, KÕ teostamise kulud kantakse nende hoonete omanike poolt. Juhul, kui asutuse, ettevõtte või hoone omanik ei täida antud tähtajaks Siseministri määrusi KÕ korraldamise alal või täidab neid puudulikult, siis vastav omavalitsus on kohustatud Siseministri määruse nõuded teostama sundkorras omaniku kulul. Süüdlaselt nõutakse kulud sisse administratiivkorras.

Vabatahtliku kodanliku õhukaitse liidu ja ühingute poolt korjanduste, annetuste, toetuste või muul seaduslikul teel soetatud raha ja muu vara jääb nende organisatsioonide valdusse ja kasutatakse kodanliku õhukaitse korraldamiseks Siseministri poolt antud juhtnõuete kohaselt.

Enne kõnesoleva seaduse maksmahakkamist tegutsesid Eestis kodanliku õhukaitse korraldamise alal vabatahtlikud õhu- ja gaasikaitse ühingud ja nende liit. Vaatamata nelja-aastasele tegevusele ei suutnud nad nimetamisväärselt korda saata kodanliku õhukaitse alal, kuna töö suund läks lahku eesmärgest. Seaduse § 9 mõiste kohaselt peaksid need ühingud ja liit oma tegevuse lõpetama. Hinnates aga nende organisatsioonide senist algatust kodanliku õhukaitse idee levitamisel, on neile antud tähtajaline võimalus ümberkorraldamiseks kodanliku õhukaitse seaduse nõuete kohaselt.

Kuna kodanliku õhukaitse süütegude kohta ei ole kehtivas K.S. nähtud ette karistusnorme, mis aga tarvilik, et sundida tõrksaid kodanikke täitma KÕ kohuseid ja määrusi, siis täiendatakse KÕ seadusega Kriminaalseadustikku § 177¹. Selle paragrahvi karistusnorme kohaldatakse, kui süütegu ei allu mõnele teisele seadusele, mis näeb ette kõrgemaid karistusmäärasid.

Uuendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

L. Puusild

Uuendusist, mis viimasel ajal on viidud läbi Suur-Briti politseis, tuleb esimeses järjekorras mainida vabatahtlikest koosneva õhupolitsei loomine. Lennukite soetamine politseile ja erilise arvurikka õhupolitsei ülalpidamine on väga kulukas, seda ei saa endale lubada tarvilisel määral isegi Suur-Briti. Kuna aga tarvidus tugeva ja teguvõimsa õhupolitsei järgi on suur, otsustati kasutada seltskonna kaasabi õhupolitsei jõu suurendamiseks. Alguse selles suunas tegi Reigate politseiülem Surrey krahvkonnas, kes seks astus läinud aasta sügisel ühendusse kohaliku lennuspordiklubiga. Läbirääkimised andsid tagajärgi, kuna lennuspordilased tulid meeleldi vastu politsei soovidele. Lõpptulemusena kutsuti ellu vabatahtlikest koosnev õhupolitsei abisalk. Selle salga kasutada on tähendatud linnas 8 lennukit, neist 7 spordilennukit. Salka kuulub 12 lendurit, kes kõik on eelnimetatud lennuspordiklubi liikmed. Lendurid — Reigate linna kodanikud — on endale vabatahtlikult võtnud kohustuse seista nii päeval kui ööl politsei käsutuses. Selles vabatahtlike salgas on viidud läbi sama põhimõte, mis meil maksab näiteks vabatahtlike tuletõrjujate ja kaitseliitlaste keskel. Abipolitsei teenistuses olemine ei sega põrmugi nende lendurite igapäevast tegevust ja elu. Nad on kohustatud vaid siis ennast andma politsei käsutusse, kui selleks tekib tungiv politseiline tarvidus ja hariliku politsei jõududest ei jatku tekkinud hädaohu likvideerimiseks. Otsustajaks, kas tuleb appi kutsuda vabatahtlik õhupolitsei, on üksnes politseiülem või tema seaduslik asetäitja, kes on ühtlasi ainsaks selle abipolitsei käsutajaks. Mõne kuu jooksul tehtud katsed on näidanud, et sarnase abipolitsei tegevus on kasulik ja et uus asutus täidab temale pandud lootused. Seetõttu on praegu päevakorral Reigate eeskujul õhupolitsei abisalkade asutamine ka teistes linnades ja krahvkondades.

Eeltähendatud õhupolitsei täidab muide ka õhukaitse ülesandeid, millele ühenduses viimase aja Euroopa ja Aafrika sündmustega ollakse Suur-Britis sunnitud pöörama erilist tähelepanu. Sel alal ettevõetud sammudest võiks mainida järgmisi. Inglise sise-ministeerium astus hiljuti samme erilise gaasi- ja õhukaitse kooli asutamiseks, kus kavatakse välja õpetada esimeses järjekorras tuletõrjujaid, politseiametnikke ja sanitarpersonaali. Õpetus selles koolis korraldatakse lühiajaliste kursuste näol. Kursused kestavad esialgse kava järgi mõni nädal ja on määratud kõigepealt instruktoreile, kes omalt poolt saadud teadmisi peavad levitama teiste seas: politseinikud — politseiametkonnas, tuletõrjujad — tuletõrjujate seas, halastajaõed — halastajaõdede seas, sanitarid — sanitaride seas jne. Kooli ülalpidajaks on kava järgi riik, kuid osa kuludest langeb teistele organisatsioonidele. Nimelt peavad kava

järgi need organisatsioonid ja asutused, kes komandeerivad oma liikmeid kooli kursusele, kandma osa kooli ülalpidamisega seoses olevaist kuludest. Teistest sammudest gaasi- ja õhukaitse alal peab mainima Londoni elanike varustamist gaasimaskidega. Neid valmistatakse praegu Londonis viies suuruses. Igale elanikule antakse vastavas suuruses gaasimask, mida tuleb alal hoida selleks politsei poolt määratud kohal. Elanike varustamine gaasimaskidega katsetatakse viia läbi hiljemalt kolme aasta jooksul. Praegust õhk-konda Vahemeres iseloomustab selgesti see asjaolu, et praegu peetakse Londoni ja Egiptuse vahel läbirääkimisi gaasimaskide soetamiseks Egiptuse elanikele. Esialgu tahetakse nende maskidega varustada Egiptuse politseid, tuletõrjujaid ja sanitarpersonaali, hiljem ka teisi elanikke. Huvitav on, et tellimiste äraandmisel gaasimaskide valmistamiseks tehti eeltingimuseks, et maskid tuleb valmistada ajaviimatult.

Nagu selle ajakirja veergudel juba mitmel korral toonitatud, on Suur-Briti politsei üheks suuremaks päevamureks õnnetusjuhtumite arvu vähendamine tänavliiklemises. See arv on praegu kahtlemata väga suur, mis on seletatav ühelt poolt Suur-Briti linnade suurusega ja teiselt poolt liikumise motoriseerimisega. Mõne aja eest oli koos inglise rahvuslik julgeolekukomisjon, kes omal ajal kutsuti ellu eeltähendatud õnnetusjuhtumite arvu vähendamise küsimuse arutamiseks ja lahendamiseks. Selle komisjoni koosolekuil arutati pikemalt, missuguseid samme tuleks astuda õnnetusjuhtumite vältimiseks ja liiklemise julgeoleku kindlustamiseks. Muide soovitas see komisjon kiiresti võtta tarvitusele järgmised abinõud. Peeti tungivalt tarvilikuks alata kodanike õpetamisega ja tutvustamisega liiklemisreeglitega ja hädaohtudega juba koolis. Avaldati soovi, et haridusminister vastavalt täiendaks koolide õppekava, missugusele soovile arvatavasti ka vastu tullakse. Edasi seati üles nõue, et kõik sõidukijuhid peavad juhiloa saamiseks esitama arstitunnistuse, et nad vaimliselt ja kehaliselt on kõlvulised sõidukit juhtima; see nõue ei käi üksi jõuvankrijuhtide kohta, vaid, nagu tähendatud, kõigi sõidukijuhtide kohta. Tungivalt nõuti jalgrataste liiklemise paremat reguleerimist, esijoones jalgrataste kõrvaldamist üldisele sõidukite liiklemisele määratud kohtadest, teiste sõnadega eriti jalgrataste sõiduteede sisseseadmist. Toonitati veel, et on vaja suurendada väikeste platside arvu tänavate riskohtadel, kus jalakäijad saaksid üle tänav minekul peatuda. Kiideti heaks võimude poolt maksuma pandud korraldus, mille järgi jalakäijail on teatud kohtadel, mis liiklemise suhtes eriti hädaohtlikud, keelatud üle tänav minna; soovitati sääraste kohtade arvu suurendamist eriti Londonis. Soovitati — kui vähegi võimalik — laiendada tänavaid ja maanteid. Eriti viimaste suhtes avaldati soovi selleks, et maantee ääres seisev auto ei muutuks takistuseks liiklemisele. Londonis soovitati veel laiendada tänavliiklemise reguleerimist tulesignaalide abil. Komisjon asus seisukohal, et kui kõik need soovid arvesse võetaks ja laias ulatuses täidetaks — õnnetusjuhtumite arv, mis on

tingitud motoriseeritud liiklemisest, väheneb, vähemalt ei suurene enam.

Londoni politseis maksab nagu paljudes teisteski Lääne-Euroopa politseiasutustes kord, mille põhjal politseiteenistusse võetakse vaid isikuid teatud katseaja läbitemisel. Kandidaat, kes soovib astuda politseiteenistusse, peab läbi kuulama teatud kursused ning sooritama vastavad katsed. Katsete sooritamine ei anna veel õigusi politseiteenistusse jäävalt võtmiseks. Pärast katseid tuleb kandidaadil teenida aspirandina veel teatud aeg politseis ja alles selle aja möödumisel, mis peab näitama, kas kandidaat oma iseloomult ja isiklikelt omadusilt tõesti kõlbab politseiteenistusse, võidakse ametnik võtta jäävalt politseiteenistusse. Seni oli see katseaeg Londoni Metropolitan politsei juures kuus kuud. Tegelik elu on aastate jooksul näidanud, et sellest ajast ei jatku isiku tundmaõppimiseks ja tõendamiseks, et kandidaat ka tõeliselt kõlbab raske politseiteenistuse jaoks. Arvestades seda, tegi Londoni politseipresident hiljuti korralduse, mille põhjal katseaega pikendati kuue kuu võrra, nii et tema kestvus nüüd on terve aasta. Selle katseaja jooksul makstakse kandidaatidele muide palk, mida nad on õigustatud saama sel kohal, millele nad pretendeerivad.

Läinud aasta suvel löi Cumberlandi ja Westmorelandi krahvkonna politseiüleml nimetatud krahvkonna politseile uue suvemundri. See munder läheb muu seas tunduvalt lahku üldisest politsei munderist. Ta koosneb: sinisest puuvillasest kuuest, mis kantakse halli särgiga ja pika musta kaelasidemega, pikkadest sinistest pükstest ja kergest suvemütsist. Selle mundri kandmisega tehtud kogemused näitavad, et see on väga praktiline, mistõttu otsustati siseministriumil paluda samasugune suvemunder sisse seada tervele inglise politseile, mis juba käesoleva aasta suvel leiab arvatavasti teostamist.

Iiri vabariigi politsei organisatsioon on järgmine. Kõigepealt peab märkima, et vastandina Suur-Britile on Iiri vabariigi politsei terves ulatuses riigistatud, kommunaalpolitseid seal üldse ei tunta. Iiris on praegu kolme miljoni elaniku ümber ja selle elanike arvu peale tuleb ümmarguselt 7500 politseinikku, mis on võrdlemisi õige suur arv. Iiri politsei, n.-nim. Garda Siochana, jaguneb kahte peaossa: munderikandja-politsei ja kriminaalpolitsei. Selle politsei eesotsas seisab politsei peastaabi ülem Dublinis (endine kolonel), kes otseselt allub kohtuministrile. Garda Siochana munderikandja osa jaguneb 20 politseidivisjoni, iga divisjon omakorda keskmiselt 4 politseiosakonda; viimased jagunevad jaoskondadesse. Huvitaval kombel ei kannu politseiametnikud teenistuses sõjariistu; viimaseid hoitakse erilisis ladudes ja sedagi piiratud arvul, ladudest jagatakse politseile sõjariistu vaid siis, kui selleks on eriline tarvidus. Nii on Iiris maksev kord sõjariistade suhtes vähemalt teoreetiliselt. Kas ja kui võrd tegelikult selle korra järgi käiakse, on iseküsimus. Garda Siochana kriminaalametnikud alluvad erilisele kriminaalpolitsei ohvitseridele, kes omakorda alluvad otseselt politsei peastaabi

ülemale. Kriminaalametnikud töötavad mundrikandja-politsei osakondade juures ja nende arv üksikuis osakonnis oleneb osakonna suuruselt ja tähtsusest. Peale eeltähendatud ametnike teotseb Iiris veel eriline politseireserv Dublinis. See reserv allub otseselt politsei peastaabi ülemale ja koosneb kahest osast: mundrikandja-politsei divisjonist ja kriminaalametnike liikuvast grupist. Reservid saadetakse sinna, kus nende järgi riigis tekib eriline vajadus.

Nagu Suur-Britis nii teeb ka Ameerika Ühendriiges politseile muret liiklemise reguleerimine, kuuluvad ju Ühendriigid nende maade hulka, kus liiklemine on kõige rohkem motoriseeritud. Kuid vaatamata kõigile ettevõetud sammudele pole seni korda läinud liiklemise iga-aastast ohvrite arvu vähendada, vastuksa, see arv näitab järjekindlat tõusu. Washingtonis teotseb Suur-Briti eeskujul eriline julgeoleku komisjon, kes koosneb paljude liiklemise küsimusist huvitatud organisatsioonide ja asutuste esindajaist ja kelle ülesandeks on leida teid ja abinõusid liiklemisega seotud õnnetusjuhtumite arvu vähendamiseks. See komisjon avaldab muide ka statistilisi andmeid liiklemisõnnetuste kohta. Kohtuministeriumi väljaandena, kellele nimetatud komisjon otseselt allub, ilmub mõne aja eest raamat, milles on toodud andmed liiklemisõnnetuste kohta Ühendriiges 1935. aastal. Statistikast selgub, et tänavliiklemisega seotud õnnetusjuhtumite tagajärjel sai läinud aastal surma 35600 inimest, mis on tõesti kohutav arv, eriti kui arvesse võtta, et sellesse arvesse ei ole võetud isikuid, kes said raskesti vigastada ja hiljem surid nende vigastuste tagajärjel. Näitena, milliseil põhjusil komplitseerub liiklemise probleem Ühendriiges, olgu toodud tõsiasi, et linnades kasvab järjest omnibuste ja nende liinide arv, kusjuures seetõttu sugugi ei vähene sõidutautode arv. Suuremates linnades tõrjuvad bussid seejuures järjekindlalt välja trammid, mis on ka arusaadav: bussiliini saab kergesti muuta ja teda alati seada publiku soovide kohaselt, mis trammid juures on võimatu, kusjuures trammiliine üldse ei saa viia kitsaile tänavale. Teiste sõnadega, kaob järjekindlalt liiklemisele vähem hädaohtlik tramm ja viimast asendab liiklemisele palju hädaohtlikum buss. Läinud aastal likvideeriti tervelt 22 linnas trammiliikumine sootuks ja selle asemele seati sisse busside liikumine. Käesoleva aasta esimesel poolel kavatsetakse trammiliikumist likvideerida veel 12 linnas, seda jällegi asendades bussiliikumisega. Väikestes linnades pole see küsimus liiklemispolitsei seisukohalt eriti tähtis, küll aga on ta seda suurlinnades, kus liiklemine väga elav ja jõuvankrite arv on niikuinii suur. Praegu on Ühendriikide 93 linnast üle 100.000 elaniku arvuga juba 9, s.o. 10% üle läinud busside liikumisele, likvideerides sootuks trammiliikumise. Viimase abinõuna liiklemisõnnetuste arvu tõusmise vastu võitlemiseks on võetud tarvitusele film kui meie aja parim propagandaabinõu. Juba eelpooltähendatud, kohtuministeriumi juures asuv julgeoleku komisjon laskis hiljuti valmistada uue propaganda filmi liiklemise jul-

geoleku tõstmiseks. Uus film kannab pealkirja: „Iga kodaniku asi“ ja läks õige palju maksma. Film antakse praegu Põhja-Ühendriikide kinodele tasuta kasutamiseks, kusjuures on tehtud tingimuseks, et filmi demonstreerimine peab samuti sündima tasuta, s.o. et teatud päevadel ja tundidel pääsevad vastavasse kinosse maksuta kõik kodanikud, kes on huvitatud liiklemise küsimusist ja tähendatud filmi tahavad vaadata.

Väga raskeks probleemiks Ameerika Ühendriiges on kuritegevuse vastu võitlemise küsimus, kuna kuritegevus on seal nagu üldiselt teada kohutavalt tõusnud ja ei taha näidata tagasimineku tendentsi. Linnad nagu Chicago on seal õitsva kuritegevuse tõttu omandanud üleilmlise kuulsuse. Muidugi tehakse kõik, mis võimalik, et piiri panna kuritegevusele. Kohtuministeeriumi juures teotseb muide ka erikomisjon kuritegevuse vastu võitlemiseks, kelle ülesandeks on peale muu selgitada kuritegevuse kasvamise põhjusi, kuidas kõige edukamalt võidelda kuritegevuse vastu, kas ja missuguseil erialadel kuritegevus eriti õitseb jne. See erikomisjon tegi hiljuti kindlaks, et Ühendriiges teotseb praegu ümmarguselt 400.000 kurjategijat; see arv käib muidugi vaid elukutseliste kohta, juhuslikud kurjategijad ei ole arvatud selle arvu sekka. 1933. aastal tabati sama komisjoni aruande järgi 24.000 kurjategijat, kelledest 80% oli alla 30 aasta; elukutselise tabatud kurjategija keskmine vanus 1933. aastal oli 23 aastat, nii et nende elukutseliste seas leidub suures enamuses just noori, tugevaid, töövõimelisi inimesi, mis asjale annab eriti kurva värvingu. Sarnase julgeoleku olukorra juures pole ime, et Ühendriigid katsuvad alata kaasa tõmmata kodanikke võitluseks kurjategijate vastu ja et teiselt poolt kodanikud katsuvad ise korraldada oma julgeoleku ja oma varanduse kaitse küsimust, katsuvad ellu kutsuda peale ametliku politsei veel nii öelda erapolitsei. On selge, et see on võimalik vaid jõukail inimesil ja et see hea kord puhtpoliitliselt seisukohalt ei ole. Nagu teatavad Ühendriikide ajalehed, kavatsevad filmitähed Hollywoodis endale soetada erapolitsei teiste isikute ja asutuste ning organisatsioonide eeskujul. Filmitähed kannatavad — vähemalt nende seletuste järgi, mis ilmunud ajalehtedes — eriti pehmete, väljapressijate ja teiste sarnaste kurjategijate tegevuse all. Filmitähed olevat ühendusse astunud ühe endise tuntud Chicago kriminaalametnikuga, kellele kavatsetakse teha ülesandeks organiseerida eripolitsei filmitähtede ja nende varanduse kaitseks. Ühendriikide ametivõimud olevat selle eripolitsei asutamisega nõus. Nii seletavad Ühendriikide ajalehed: ise küsimus on, kas pole jällegi tegemist mingi reklaamiga, milles Ühendriikide filmitähed on eriti osavad ja leidlikud. Teiseks Ühendriikide kodanike enesekaitse abinõuks kuritegevuse vastu on nn. lynchikohus, nähe, mis on võõrastav Euroopa riikide kodanikele ja mis püsib Ühendriiges selle riigi algusest peale, s.o. neist aegadest alates, mil puudus tugev politsei ja korralik kohus, kes oleksid suutnud võidelda

seaduslike abinõudega kuritegevuse ja kurjategijate vastu. Sellest halvast nähtest pole Ühendriigid seni suutnud vabaneda, vaatamata kõige energilisemaile keskviimu püüdeile ja sammele. See tõsiasi on vähemalt osaliselt seletatav kuritegevuse suure arenemisega Ühendriiges. Lynchikohtu tõttu tekkis mõne aja eest Monttrie linnas Georgia osariigis isegi tõsine kokkupõrge politsei ja publiku vahel. Keegi neeger oli tapnud ühe valge ja oli selle eest kohtu poolt mõistetud surma. Linnas lasti korruga jutud lahti, et võimud kavatsesid anda armu neegrile ja surmaotsuse muuta kauaaegseks sunnitööks. Elanikud tormasid vangla juurde, kus hoiti kinni surmamõistetud neeger, et viimast vägivaldaga vanglast ära viia ja siis tema üle omakohut mõista. Kohalik politsei ei suutnud rahvast eemale tõrjuda, alles kahel juurdekomandeeritud rahvusliku kaardiväe kompaniil läks korda ärritatud rahvast lahkuma sundida, kusjuures tuli tarvitusele võtta pisargaasi ja isegi relvi. Linna saadeti peale selle veel kaks kompaniid rahvuslikku kaardiväge, kelle ülesandeks oli kaitsta linnas elutsevaid neegreid elanikkonna viha ja võimaliku omakohtu eest. Üldiselt suureneb omakohtu juhtude arv nähtavasti Ühendriiges jällegi. Ajakirjandus on hakanud teravalt arvustama võimuseid, pannes neile süüks lynchikohtu juhtude arvu suurenemist. Nii leidis 1934. aastal aset 15 omakohtu juhtumit, 1935. aasta esimese üheksa kuu jooksul 14 juhtumit. Viimasel ajal koostatud statistika näitab, et alates 1882. aastast (varemate aegade kohta puuduvad enam-vähem täpsed ja usaldusväärsed andmed) on Ühendriiges pandud toime kokku 4950 omakohtu, kusjuures kohtu alla antud ja karistatud on vaid üksikuid omakohtu toimijaid.

Ühendriiges võideldakse — eriti suurlinnades New Yorgiga eesotsas — energiliselt tänavmüra vastu, mille suurenemine on esijoones tingitud liiklemise suurenemisest. Tänavamüra vähendamiseks on võetud ette kõiksuguseid samme, on pandud maksma hulk korraldusi. Viimaseks sammuks sel alal, mis võeti ette möödunud aasta lõpul, on politsei tarvitada olevate hobuste rautamine kummist hobuseraudadega. Kui võtta arvesse, et New Yorgi politsei käsutada on 364 hobust, siis võib küll öelda, et selle samuga pole hiiglasuures New Yorgis müra vähendamise mõttes midagi saavutatud, samm võeti ette vaid põhimõtte pärast.

Väga suurt rõhku pannakse Prantsusmaal viimasel ajal õhukaitsele, nii aktiivsele kui ka passiivsele, rakendades muide eriti politseid viimase kaitseviisi teenistusse. See on muidugi arusaadav, kui võtta arvesse viimase aja sündmusi Lääne-Euroopas. Passiivse õhukaitse alal pannakse viimasel ajal erilist rõhku gaasikaitse ruumele, kuhu võiks elanikke paigutada õhurünnaku puhul. Hiljuti määrati siseministeriumile 5 miljoni frangiline krediit kaitseruumide soetamiseks elanikele; seda krediiti kavatsetakse peamiselt kasutada toetuse andmiseks omavalitsusile, kes oma elanikele ehitavad gaasikindlaid ruume. Pariisis on muu seas juba

valminud esimene säärane kaitseruum. Sinna mahub 3000—4000 inimest. Ruum on varustatud erilise ventilatsiooni seadeldisega ja üldse olevat ta konstrueeritud sarnaselt, et seal võivad inimesed viibida pikemat aega. Arvatavasti asutakse lähemal ajal uute sarnaste ruumide ehitamisele Pariisis. Esialgse kava järgi taheti Pariisis kasutada maa-aluse raudtee jaamasid elanike paigutamiseks gaasirünnaku puhul. Selle kava teostamine oleks tulnud võrdlemisi odav ja — mis peaasi — see oleks olnud kiiresti läbiviidav. Siiski on tulnud kavast loobuda. Asjatundjad on teinud kindlaks, et maa-aluse raudtee jaamad pakuvad küll kaitset lõhkepommide vastu, gaasi vastu aga mitte, see valgub sisse- ja väljakäikude kaudu ikkagi maa-alusesse ruumesse ja seda valgumist praeguse ehituse juures ei saa ära hoida; maa-alune raudtee tuleks sootuks ümber ehitada, siis alles saaks ühendada selle raudtee jaamade ruume gaasikindlate varjupaikadega, kuid see on mõttetu — sarnase kava teostamine nõuaks asjatult raha ja kauaaegset tööd. Kõneldakse veel teisest gaasikindlate ruumide soetamise võimalusest Pariisis. Saksa ajalehtede teadete järgi olevat nimelt Pariisi kaitseõukogu otsustanud ümber ehitada Pariisi katakombe gaasivarjenditeks. Katakombid asuvad Montmartre ja Belleville linna- ja gude all ja on küllalt suured selleks, et ära mahutada õige suurt osa Pariisi elanikest. Kuna katakombid asuvad umbes 18—30 meetrit maapinna all, on nad nagu loodud kaitseks õhurünnakute puhul. Suuremaid raskusi sünnitavat vaid küsimus kuidas ja kuhu ehitada tarvilik arv sissekäike, sest viimaseist on katakombide juures suur puudus. Kui sissekäikude ehitamine vajalisel arvul on lahendatud, olevat terve küsimus lahendatud. Sama allikate järgi olevat ühtlasi kavatsusel varustada neid katakombe toiduainete ladudega, sanitaarsete sisseseadetega jne., nii et elanikkond võib hädakorral maa all viibida pikemat aega.

Saksamaal on poliitiline politsei, nn. salajase riigipolitsei (geheime Staatspolizei, lühendatult „Gestapo“) organisatsioon ja ülesanded nähtavasti lõplikult välja kujunenud. Selle politsei ülesandeks on võidelda riigi äraandmise ja maksva riigikorra kukutamise katsete vastu; võitlus seisab juba asetleidnud sellelaadiliste kuritegude selgitamises ja peaaegselt sarnaste kuritegude toimepanemise ärahoidmises. Igas riigis töötab poliitiline politsei, kelle ülesandeks on võidelda poliitiliste kuritegude vastu, ja igas riigis omab ta enam-vähem omaette kuju. Endises vabariiklikus Saksa riigis töötas samuti poliitiline politsei; siis ta moodustas ühe osa kriminaalpolitseist, oli sarnasena organiseeritud ja oli temaga tihedas ühenduses: igal politseipresiidiumil oli oma osakond IA, see oligi poliitiline politsei. Praegune poliitiline politsei Saksamaal eelnimetatud salajane riigipolitsei, ja tema organisatsioon olenevad täiesti Saksamaa praegusest riigikorrast ja selle organisatsioonist, ta on üles ehitatud juhi printsiibile. Pärast natsionaalsotsialistlikku revolutsiooni Saksamaal keelati uute riigi valitsejate

poolt igasugune avalik võitlus riigikorra vastu, iga avalik opositsioon riigi ja tema juhtide vastu. On selge, et sarnase keelu maksmapanekuga pole kadunud riigikorra ja -juhtide poliitilised vastased, kuigi nende arv pole suur ja nende organisatsioon pole tugev. Poliitiliste vastaste organisatsioonide ja ajalehtede sulgemisega ei likvideeritud veel neid vastaseid. Viimased muutsid vaid võitlusviise. Nad läksid põranda alla. See tõi endaga kaasa teatud raskusi võitluses, kuid ühtlasi ka raskusi politseile. Salajase riikliku politsei ärahoidev tegevus seisab esimeses järjekorras kõigi riigikorra vaenlaste järele valvamises Saksa riigi piires. Säärane ülesanne nõuab palju tööd ja inimesi. Kuna kõnesoleval eripolitseil lasuvad veel teisedki ülesanded, on temale abiks järelevalvetöös rahvussotsialistide erilised löökosad, nn. SS- (Sturm-Staffel) osad. Kuid seejuures pole terve SS rakendatud poliitilise politsei teenistusse, vaid ainult üks osa, ainult SS teadete või õigemini poliitilise vastuluure osa, mis organiseeriti juba siis, kui praegused võimukandjad olid opositsioonis ja rahvussotsialistlik partei loeti revolutsioonärriliseks, riigivastaseks parteiks. SS vastuluure ossa võeti omal ajal ainult kõige ustavamaid mehi, kõige veendunumaid natsionaalsotsialiste ja seetõttu võidi pärast võimuletulekut ka täielikult usaldada neid mehi. Kui saadud andmeist seigub, et üks või teine kodanik kuulub riigikorra-vastaste leeri, astub salajane riigipolitsei samme tema kahjutuks tegemiseks, milles seisabki peasjalikult selle eripolitsei ärahoidev töö. Parimaks poliitiliste kuritegude ärahoidvaks abinõuks loetakse kodaniku vabaduse kitsendamine. Tema võetakse vahi alla ja asetatakse tarbekorral kontsentratsioonilaagrisse, kui on karta, et opositsioonärrist saab ka teotsev riigikorra ja -juhtide vastane. Teiste, tähendatud eripolitsei poolt ettevõetavate, ärahoidva iseloomuga sammude seas tuleb mainida: ühingute ja nende liitude sulgemine, koosolekute pidamise keeld, asetleidvate koosolekute lõpetamine, ajalehtede, ajakirjade, brošüüride, raamatute jne. ilmumise keeld. Kuna maksavad seadused annavad erilist kaitset rahvussotsialistlikule parteile ja tema juhtidele, kuulub salajase riigipolitsei ülesandesse ka järelevalve selle seaduse täitmise üle, see tähendab ärahoidvate sammude astumine, mille sihiks on kaitsta parteid ja tema juhte, või — asetleidnud kuriteo puhul — kuriteo igakülgne selgitamine, süüdlaste kindlakstegemine ja nende kinnivõtmine. On selge, et salajase riigipolitsei teenistusse võetakse vaid isikuid, kes on veendunud rahvussotsialistid, kelle poliitiline meelsus seisab väljaspool igasugust kahtlust. Salajane riigipolitsei ei tohi olla tema loojate tahte järgi, vaid hästitõotav aparaat, kuhu on koondunud head ja korralikud ametnikud, ta peab olema sootuks rohkem, ta peab olema sõna tõsisel mõttes riigi kaitseaparaat, mille liikmed on igal ajal valmis ohverdama oma elu ja tervist — mitte seepärast, et nad on riigiametnikud, vaid seepärast, et nad on rahvussotsialistid, kes võitlevad ööd ja päevad selle rahvussotsialismi

vastaste vastu. Selle idee esiletõstmine, temale kõige määravama tähtsuse andmine teeb kõnesoleva eripolitsei kahtlemata väga tugevaks ja mõjuvaks riigiaparaadiks. Sellele tuleb lisandada veel seda, et selles eripolitseis teenivad praegu pea eranditult ainult mehed, kes võtsid aktiivselt osa rahvussotsialistide võitlusest endise riigikorra ja tema kaitsjate ning esindajate vastu. Mitte asjatult pole salajase riigipolitsei koosseisu kuuluvaile ametnikele antud õigus kanda musta mundrit, s. o. sama mundrit, mida kannavad rahvussotsialistliku partei löökosade mehed, juba eelpooltähendatud SS mehed.

P o o l a s areneb järjest naispolitsei organiseerimine. Ses mõttes sammub esirinnas pealinn Varssavi, kus erilist rõhku panakse naispolitsei ellukutsumisele ja kus selle politsei loomine algusest peale leidis sooja vastuvõttu. Esialgused Varssavis ettevõetud katsed naispolitseiga andsid häid tulemusi, mistõttu otsustati sellel alal edasi töötada. Eeskujuks Poola naispolitseile on Inglismaa naispolitsei. Naised, kes soovivad astuda politsei teenistusse, peavad enne teenistusse võtmist läbi tegema vastavad kursused. Pärast hästisooritatud katseid võidakse võtta neid kandidaate koosseisulistele välispolitsei kohtadele. Läänud aasta sügisel lõpetas esimene suurem naiskandidaatide lend vastavad kursused, mis kestsid neli kuud. Neid peetakse Varssavi politsei kõrgemas koolis. Lektoreiks on kõrgemad politseiametnikud ja eraisikud-eriteadlased mitmesuguseilt aladelt. Esimesest lennust võeti 65 naispolitseinikku Varssavi välispolitsei teenistusse. Naisametnikud kannavad mundrit ja patrullivad tänavail ja platsel. Kõige rohkem kasutatakse neid patrullimiseks parkides, puisteedel ja raudteejaamades laste ja noorte inimeste kaitseks. Peale välispolitsei teenib naisametnikke ka Poola kriminaalpolitseis nagu mujal Euroopas.

T š e h h o s l o v a k k i a s on viimasel ajal hakatud erilist rõhku panema õhupolitsei arendamisele, võttes selleks riigi eelarvesse võrdlemisi suuri summasid. Oma geograafilise asendi tõttu on Tšehhoslovakkia sunnitud üldse panema erilist rõhku lennuasjandusele ja õhukaitsele. Juba läinud aastal asutati Tšehhoslovakkia tähtsamais piirilinnades erilised sandarmipostid õhus liikumise järele valvamiseks. See sündis siseministri kokkuleppel kaitseministriga. Nende sandarmipostide ülesandeks on valvata selle järele, et Tšehhoslovakkias maksvad eeskirjad õhus liiklemise kohta leiaksid täitmist ja et kinni peetaks rahvusvahelisest konventsioonest õhus liikumise alal. Kontrolli alla käivad nii Tšehhoslovakkia enda kui ka välismaade lennukid ja lennuriidid. Nende sandarmipostide ülemaiks on lennuväe ohvitserid, keda selleks komandeeritakse sandarmiväe õhukaitse teenistusse. Sandarmipostide kasutada on terve rida uusi ja häid lennukeid, mis kõik on varustatud kuulipildujatega ja omavad tarviliku kiiruse. Sandarmiväe lennukel on eri värv, nii et neid kohe võib

ära tunda: nende üldine värv on rohekas hall, kusjuures lennuki esimene osa ja tiibade ääred on helepunased; tüürid kannavad riigi värve. Eeltoodud põhjusil pannakse Tšehhoslovakkias viimase ajaga suurt rõhku ka passiivsele õhukaitsele, kusjuures peakoorem lasub omavalitsusil. Hiljuti pandi maksma õhukaitse seaduse elluviimise määrused, milles puudutatakse eriti omavalitsuste ülesandeid passiivse õhukaitse alal. Nende määruste põhjal peavad omavalitsused valmistama ette tuletõrjekomandosid õhukaitseks; see käib nii hästi elukutseliste kui ka vabatahtlike tuletõrjujate kohta. Kui kuskil omavalitsuses ei jatku olemasolevaist tuletõrjekomandodest õhukaitse ülesannete täitmiseks oma otsuste ülesannete kõrval, peavad omavalitsused moodustama abikoondise tuletõrjujatele, kuhu võetakse sunduslikult elanikke, kes on vabastatud kaitseväge teenistusest või pole veel astunud kaitseväge teenistusse. Samuti sünnib sanitärpersonaali väljaõpetamine õhukaitseks ja üldse sanitarküsimuse organiseerimine omavalitsuste algatusel, vastutusel ja kulul. Häireteenistuse korraldamine on pandud terves ulatuses omavalitsusele. Tuletõrjujatele, sanitärpersonalile jne. tuleb lõpuks muretseda gaasimaske omavalitsuste kulul ja vastutusel. Valvajaks selle üle, et kõik need omavalitsusile pandud ülesanded leiaksid otstarbekohast, kiiret ja asjatundlikku täitmist, on politsei, kes ühes omavalitsustega peab vastutama selle eest, et passiivse õhukaitse alal kõik oleks korras, et mitte ainult ei täidetakse seaduse ja määruste vastavaid eeskirju, vaid et ka algatataks asju, mis on vajalised õhukaitse heaks korraldamiseks.

Austrias on eriti Viini politseis viidud läbi mitmed uuendused. Nii seati sisse läinud aasta lõpul eriline politsei häireaparaat. Selle aparraadi abil võib iga Viini elanik, kellel on telefon, kiiresti kutsuda appi politsei. Politseipresiidiumis asub kesk-aparaat ja kodanik, kes hädaohu jooksul vajab politsei kiiret abi, kutsub välja teatud numbri, mille järgi presiidiumi löökkomando ruumes kostab häire. Komando seab ennast kohe valmis väljasõiduks, kuna korrapidaja politseiohvitser võtab vastu telefoniteel antud teate ja selle põhjal teeb löökkomandole ülesandeks välja sõita, teatades kuhu tuleb sõita ja kui suures koosseisus. Löökkomando kasutab erilised sõidua autod, milles leiduvad tarvitud esemed. Peale autojuhi mahtub igasse leidis viis politseinikku. Aeg-ajalt korraldatakse proovihäireid, et meeskonda õpetada võimalikult kiirele teotsemisele. Seniste tulemustega ollakse täiesti rahul. Peab üldiselt ütleva, et Viini välispolitsei on tehniliselt teinud suuri edusamme viimaste aastate jooksul. Nii oli Viini politsei kasutada läinud aasta lõpul järgmised jõuvankrid (mis kuuluvad erilisele politseipresiidiumile otseselt alluvale tehnilisele osakonnale): 37 suuremat (30 isiku jaoks) ja 25 väiksemat (10 isiku jaoks) veoautot, 2 kiirveoautot, 7 harilikku veoautot (kraami vedamiseks), 6 patrullimisautot, 9 vangide

vedamise autot, 1 auto leitud asjade jaoks, 1 auto tehnilise varustuse vedamiseks ja 1 raadioauto. Peale selle on politsei kasutada veel hulk sõiduautosid, muu seas eelpooltähendatud löökkomando jaoks. Kõigi olemasolevate jõuvankrite abil saab praegu korraga transporteerida üks viiendik Viini politseist.

Läinud aasta lõpul avati Viinis kõrgem politseikool, nn. politsei akadeemia, mille käimapanemiseks tehti juba aastaid ettevalmistusi, mille tegelik käimapanek tuli aga aastast aastasse edasi lükata vajalise raha puudusel. Akadeemia avati suure pidulikkusega siseministri ja politseijuhtide juuresolekul. Õppeasutuse juhatajaks määrati välispolitsei kindralinspektor, hoovi-nõunik dr. Manda. Uue akadeemia ülesandeks on valmistada ette politseiõhvitseri politseiteenistuse jaoks ja ühtlasi ka täiendada aeg-ajalt politseiõhvitseride teadmisi vastavate lühiajaliste kursuste näol. Vast maksmapandud korra järgi võivad tulevikus Austria politseiõhvitserideks saada ainult need politseiametnikud, kes on lõpetanud kõnesoleva akadeemia kursused. Akadeemiasse pääsevad ainult ametnikud, kes on vähemalt viis aastat teeninud politseis, kes pole üle 32 aasta ja kes on lõpetanud keskkooli. Kursus politseiõhvitserile akadeemias kestab kaks aastat. Õppejõududeks on õigusteadlased ja vanemad, vilunud politseiõhvitserid.

Viini politsei võitleb kõigest jõust tänavmüra vastu, mille tekitajaks on esijoones jõuvankrid. Viimase Viini politseivalitsuse määruse järgi karistatakse sõidukijuhte, kes põhjendamatult sünnitavad kära üleliigse signaliseerimise jne. teel, kas rahatrahviga või arestiga. Rahatrahvi ülemmääraks on 200 šillingit, aresti ülemmääraks — kaks nädalat. Eriti karm ollakse müra tekitamise puhul öösel. Määruse läbiviimiseks anti välispolitseile eriinstruktsioone, millega juhitakse tähelepanu uuele korrale ja nõutakse maksmapandud eeskirjade täitmise täpset ja kindlat järelevalvet. Esialgu on pandud liikuma isegi erilised patrullid, kelle ülesandeks on valvata määruse täitmise järele seni, kuni määrus on löönud läbi. Eriti rohkesti liigub neid patrulle öösiti, mil igasugune mürategemine on keelatud, arvatud välja erakordsed juhtumid.

Austrias tehakse viimasel ajal päris tähelepanavat propagandat politsei lähemaks tutvustamiseks publikule. Hiljuti võeti selleks tarvitusele raadio. Üks tund kuus on pühendatud politseile. Viini ringhääling annab neil tundidel edasi teateid ja ülevaateid politsei tööst ja selle tulemusist, selgitab lähemalt politsei ülesandeid ja tema töö iseloomu, vajalikkust kodanikele anda teatud juhtudel abi politseile jne. Ringhäälingus kõnelevad neil tundidel tuntud Viini politseiametnikud, kes vastavalt oma erialale selgitavad üht või teist küsimust. Esimesena pidas loengu ja avas sellega ühtlasi „politseitunni raadios“ Viini politseipresident, kes kõneles politsei otstarbest ja sihtidest.

Kuna Viinis valitseb veel praegugi korterikriis, vaatamata kõigile linnavalitsuse püüdeile seda kriisi lahendada, ja kuna selle kriisi all kannatavad eeskätt kindlapalgalsed ametnikud, nende seas muidugi ka politseiametnikud, otsustati riikliku toetuse abil politseiametnikele ehitada maju. Neist valmisid juba läinud aasta lõpul kaks suuremat maja: ühes, millele anti nimeks „Seipelhof“, on 166 elukorterit, teises, millele pandi nimeks „Dollfusshof“, on 196 elukorterit, mis kõik on määratud politseiametnikele.

Hiljuti ilmus kokkuvõte Austrias 1935. aastal peetud õhukaitse manöövrest. Selles kokkuvõttes arvustatakse muu seas ka kõigi nende asutuste ja koondiste ülesannete täitmist, kes neist manöövrest olid kohustatud osa võtma maksva korra kohaselt. Selgub, et kaitseväge osad on oma ülesannetega hästi toime tulnud ja et aktiivne õhukaitse üldse ei jäta midagi soovida, arvestades olemasolevaid jõude ja ressursse. Mis aga puutub passiivsesse õhukaitse, siis on sel alal hulk puudusi ilmsiks tulnud. Ainult tuletõrje- ja päästekomandod on enamvähem hästi hakkama saanud oma ülesannetega, teised eraisikuist moodustatud abijõud ja -organisatsioonid aga mitte. Need abiorganisatsioonid olevat näidanud, et tarvilikud ettevalmistused ja väljaõpe seisavad veel madalal järjel. Siia kuulub osalt ka õhukaitseühingu propaganda, kuigi ta üldiselt olevat siiski annud positiivseid tagajärgi. Soovitatakse õhukaitseühingule propagandat veelgi arendada ja nimelt nii, et ta tõesti tungiks terve rahva hulka ja tõstaks kõigi huvi õhukaitse vastu. Üldiselt ollakse arvamusel, et praegune kord ei taga õhukaitse organiseerimist tarvilisel määral, nii et tuleb paluda riigi ja riiklike asutuste toetust hoopis suuremal määral, kui see sündis seni. Jõutakse otsusele, et ilma erilise õhukaitseeaduseta ei jõuta kaugele; eralgatusest ja -tegevusest on vähe.

H i s p a a n i a s otsustati politseile asutada eriline raamatukogu. See raamatukogu asub keskvalitsuse, avaliku julgeoleku kindraldirektsiooni juures Madridis, s. o. siseministeeriumis. Asutatavasse raamatukokku koondatakse peaaesjalikult otsekohe politsei töösse ja ülesandesse puutuvaid raamatuid, siis teaduslikke töid aladelt, mis on enamvähem seoses politsei teenistusega, ja lõpuks ilukirjandust. Raamatuid antakse tasuta kasutada kõigile politseiasutustele ja -ametnikele teatud, seni veel väljatöötamata korra järgi. Üldse on huvitav märkida, et praegusel Hispaania siseelul nii keerulistel aegadel, mis on eriliselt rasked politseile, leitakse küllalt aega tegeleda muude küsimustega. Nii annetati mõne aja eest Hispaania julgeoleku politseile, nn. Seguridad'ile eriline politseilipp. Annetajaks oli endine Hispaania president, kes selle annetusega tahtis kriipsutada alla neid suuri teeneid, mis oli Hispaania politseil oktoobri 1934 revolutsiooni mahasurumisel. Lipu üleandmise puhul Madridis korraldati

suurejooneline politseiparaad, mille tähtsaimaks silmapilguks oligi politseilipu üleandmine. Ühes lipu üleandmisega teatati, et läinud aasta jooksul toimepandud eksimused, mille eest ähvardas distsiplinaarkaristus politseiametnikke või mille toimetamise eest juba oligi määratud distsiplinaarkaristus, amnesteeritakse.

Ka Hispaanias tuntakse kasvavat huvi passiivse õhukaitse vastu. Mõne aja eest pani sõjaminister õhukaitse loomise korralduse maksma. Selle korralduse järgi, mis käib ainult passiivse õhukaitse kohta, asutatakse sõjaministri eesistumisel eriline passiivne õhukaitse komitee, kelle ülesandeks on leida abinõusid elanike kaitseks vaenlase õhurünnaku puhul. Komiteesse kuuluvad kõigi ministeeriumide esindajad, sest korralduse järgi lasub igal ministeeriumil teatav ülesanne passiivse õhukaitse alal. Ministeeriumide ülesanded on korralduses täpselt loendatud, nii et ei tohiks tekkida vaidlust selle üle, missugune ala kuulub missuguse ministeeriumi korraldamisele. Terves riigis asutatakse kohalised komiteed ja nimelt provintside ja omavalitsuste komiteed. Korraldus määrab edasi, et peakomitee juurde komandeeritakse kõrgema sõjaväelise haridusega ohvitser peadelegraadi nimetuse all, kelle ülesandeks on valvata teatava propaganda, tehnilise ettevalmistuse ja kohalike õhukaitsekomiteede ja ühingute tegevuse järele.

Ungari kujuneb ikka enam ja enam turistide maaks ja seda tuleb arvestada kõigil ametiasutusil, nende seas ka politseil. Kõige enam külastavad Ungarit sakslased, ameeriklased, inglased, s. o. need rahvad, kes üldse armastavad palju reisida, ja peale nende veel Ungari lähemad naabrid: poolakad, tšehhid, rumeenlased ja teised. Kõike seda arvestades tegi Ungari siseminister hiljuti korralduse, mille järgi politseiametnikel tuleb hakata õppima senisest suuremal määral võõrkeeli. Võib olla, et riik katsub siin aimeliselt politseinikele vastu tulla, korraldades võõrkeelte kursusi ja võttes kursustest osa enda kanda. Tulevikus võib politsei piiriäärseisse osisse määrata ainult neid ametnikke, kes oskavad võõrkeeli, see maksab eriti politsei piiripunktides seisvate ametnike kohta. Edasi kavatsetakse tulevikus ametikõrendamisel arvestada ametnike võõrkeelte teadmisi ja anda neid kõrgeid neile, kes valitsevad võõrkeeli.

Peruu politsei Lõuna-Ameerikas hakkab viimasel ajal panna senisest suuremat rõhku ametnike igakülgsel väljaõpetamisele, seades endale eeskujuks Euroopa tähtsamate riikide politseiorganisatsioonid. Mõne kuu eest ilmus valitsuse dekreet, mille põhjal igal aastal korraldatakse võistlusi politsei ohvitseride vahel, kusjuures parimaile antakse auhinnana raha reisimiseks Euroopa riikidesse. Võistlustist võivad võtta osa kõik välispolitsei (nn. Seguridad) ja sandarmiväe (nn. Guardia Civil) ohvitserid. Ühele kapteni ja ühele leitnandi aukraadis seisvale politsei ohvitserile võimaldatakse nende võistluste tagajärjel võtta ette üheaastane

matk Euroopa riikidesse oma politseiliste teadmiste süvendamiseks ja Euroopa riikide politseiorganisatsioonidega tutvumiseks. See aastane reis loetakse tegelikult politseiteenistuses olemiseks ja riik kannab kõik reisi- ja ülalpidamiskulud.

Politsei tuletõrje teenistuses.

A. Mänd

Viimaseil aastail võib peaaegu kõigis riigis tähele panna püüet korraldada politsei ja tuletõrje vahel võimalikult lähedast sidet. See on seletatav passiivse õhukaitse organiseerimisega terves maailmas; selles mängivad tähtsat osa teatavasti nii politsei kui tuletõrje ja pannaksegi muide suurt rõhku nende kahe organisatsiooni kiirele koostöötamisele muidugi mõista teiste organisatsioonide koostöötamise kõrval. Selle kõrval on eeltoodud tõsiasi veel seletatav sooviga üldse võimalikult hästi organiseerida tulikahjude vastu võitlemist, mille üheks peatingimuseks on teiste, uute vahelkordade loomine politsei ja tuletõrje vahel, mis mõnel pool on nii kaugele läinud, et tuletõrjele on antud tähtsad politseilised funktsioonid tulekustutamise ajal õnnetuskohal ja selle ümbruskonnas.

See kõik on, nagu tähendatud, viimase aja nähe ja üldine enamvähem tervele maailmale. Kuid on ka riike, kus kõnesolev koostöötamine juba kaua aega leiab aset, kus politsei isegi enam või vähem tervenisti asendab tuletõrjet või on talle otseseks või kaudseks abiliseks, täites sanitarkomandode ja teiste sarnaste abijõudude aset. Uuemaid näiteid selle kohta võib tuua Hollandist. Selle riigi pealinnas, Haagis (S'Gravenhaage), loodi pärast maailmasõja lõppu eriline politseiosa, tuletõrje politseibrigaad, kelle ülesandeks on tule kustutamine. Selle sõjaväeliseltsel organiseeritud brigaadi ohvitserid ja allohvitserid seisavad kõik aktiivses politseiteenistuses ja alluvad politsei juhtidele. Tuletõrje politseibrigaad on rikkalikult varustatud moodsate tulekustutamisevahenditega; see brigaad kuulub nende Euroopa riikide tuletõrjeüksuste hulka, kes esimestena hakkasid kasutama eriti konstrueeritud veoautosid esimese abi andmiseks tulikahjudel viigastada saanud isikuile. Isikud, kes on lähemalt tutvunud selle politseibrigaadiga ja tema tegevusega, kinnitavad, et brigaad kuulub parimate tuletõrjekomandode hulka maailmas. Hollandlased ise on samuti väga rahul oma politseinike-tuletõrjujate tööga, kuid ei loo enam uusi sarnaseid üksusi, politseibrigaad on siiski võrdlemisi kallis asutus, seda enam, et tema ülalpidamine lasub täielikult riigil, mitte omavalitsustel, nagu see tavaliselt sünnib mujal. Seetõttu on ka muu Hollandi tuletõrje allutatud omavalitsusile, ta moodustab enesest kommunaalteenistuse aluseil, mis enamvähem ühtlased teistes riikides maksvate alustega.

Suur-Briti maailmariigis mängib politsei tähtsat osa otseses võitluses tulikahjude vastu. Ta ei tegele enamalt jaolt küll mitte tulekustutajana, vaid sanitarkomandona: see kord maksab nii Euroopa-Britis kui ka Suur-Briti asumaades. Siinkohal võiks tähendada, et Suur-Britis maksab maade traditsioonide põhjal üldse kord, mille järgi politsei võtab osa sanitarteenistusest palju laiemal määral kui, näiteks, Euroopa mandri riiges, ta on seal tihti sedasama, mis mujal Punase Risti organisatsioonide vabatahtlikud sanitarid, halastajaõed jne., ta täidab seal tihti neid ülesandeid, mis teisel lasuvad omavalitsuste tervishoiuametite sanitarpersonaalil. Selle kõrval teotseb ka Inglismaal ja üldse Suur-Britis erilisi vabatahtlikke sanitarkomandosid; ka kuulub mitmel pool linna tuletõrjekomandode ülesandesse anda esimest abi tulikahju ohvreile, neid transpordeerida haiglatesse jne. ja üldse anda esimest abi mitmesuguseil puhkudel, kus see tuletõrjele kõige kergem.

Enamvähem täielikult lasub tulikahjude vastu võitlemine politsei õlul Egiptuses, selles meie päevil nii rahutuks muutunud ja maailma poliitika keerisesse tõmmatud riigis. Egiptuses panid inglased tulikahju vastu võitlemise juba ammu erilise riikliku politseiosa peale, kes tekkis eratuletõrjekomandodest, kelle asutajaks ja ülalpidajaiks olid kinnitusseltsid. See politseiline tuletõrjeüksus kuulub parimate Egiptuse asutuste hulka ja töötab juba aastakümneid eeskujulikult. Selle üksuse ohvitserid on eranditult kõik inglased, kuna meeskonna moodustavad enamvähem kohalikud elanikud. Politseilise tuletõrjeüksuse tegevuspiirkonnas Egiptuses on suur-, kesk- ja väikelinnad, nii et elanikel neis administratiivüksusis pole vaja muret tunda ega kulusid kanda tuletõrje ülalpidamiseks. Halb on vaid, et maal säärane organisatsioon puudub, mistõttu seal ka pole üldse tuletõrjet olemas, vaid tuld kustutatakse nii kuidas juhtub, kui tulikahju tekkimise koht ei asu mõne linna läheduses, kust tulikahju tekkimise korral muidugi appi ruttab politseiline tuletõrjekomando. Tuletõrje organiseerimiseks maal puudub aga isegi Suur-Britil raha, sest on selge, et sarnane organisatsioon nõuab väga palju kulusid, kusjuures on küsitav, kas inglased oleksid nõus ka suurema palgaga maale politseiteenistusse tarvilisel arvul minema, terve üksuse edu tingimuseks aga on juhtivate kohtade andmine inglaste kätte. Politsei tuletõrjemeeskond saab põhjaliku ettevalmistuse oma töö jaoks, on hästi varustatud nii riietelt kui ka tehnilistelt abinõudelt; häire on eeskujulikult korraldatud, nii et vastav komando jõuab kiirelt õnnetuspaigale. Üldse peab ütleva, et vaevalt leidub tuletõrjeüksuste vahel suuremat kontrasti, kui Egiptuse politseilise tuletõrjeüksuse ja naabris asuva Abessiinia tuletõrje vahel. Abessiinias võis tuletõrjest kõnelda ka ainult pealinnas Addis Abebas, kus tuletõrje ülesanded samuti lasuvad politseil, nagu Egiptuses, kus aga sootuks puu-

dusid tulekustutamiseks ettevalmistatud jõud ja kus politsei kasutada tulekustutamiseks olid vaid ämbrid ja veetünnid!

Ka Türgimaal seisis politsei veel paari aasta eest teatavas mõttes kaudselt tuletõrje teenistuses. Seal oli nimelt vanast ajast juba kombeks panna enne kustutamisinõud hoiule politseisse ja seda sel lihtsal põhjusel, et politseis oli valve kõige kindlam ja tulekustutamise riistad seega kõige hädaohutumas paigas varguse mõttes. Riistad asusid jaoskondades või väiksemates linnades prefektuurides ja seisid korrapidaja politseiametniku valve all, kes need tulikahju tekkimise korral välja andis tuletõrjujatele. On muidugi selge, et sarnane hoidmise viis oli ebaotstarbekohane ja väga aegaviitev. Tuletõrjujad pidid enne tulikahju paigale ruttamist minema politseiüksusest läbi, et kaasa võtta tööriistu, mis loomulikult viivitas kahjupaigale jõudmist. See kord on nüüd likvideeritud. Kuid vana kombe järgi võib siiski veel siin ja seal leida politseikomandosid, sandaarmite poste jne. ja seda peaaegulikult maal, kus vastava politseiasutuse eesruum on täidetud ämbritega, voolikutega, kirvestega, köitega, veetünnidega, väikeste käsipritsidega jne., mida tarvitatakse tulikahju kustutamisel. Seal tõttavad tuletõrjujad endise ajakombe järgi tulikahju puhkemise korral politseisse kustutamisinõude järgi. Seda teevad aga ainult vabatahtlikud tuletõrjujad ja omavalitsuste teenijad, kelle kohuseks on kaasa aidata tulikahju kustutamisel. Esialgu ei taheta järsku teha lõppu sellele kombele, sest esiteks on maainimesed sellega väga harjunud ja kuna nad on vabatahtlikud tuletõrjujad, ei taheta neid pahandada ja tööst eemale peletada, teiseks puudub riigil ja omavalitsusil raha, et lähemal aastail ehitada hoiuruume tulekustutamisinõudele, olemasolevad runnid maal ei kõlbavat selleks otstarbeks.

Tähtsat osa tulikahjude vastu võitlemisel etendab politsei veel Indias, kus inglasist ja pärismaalasist koosneva politsei õlul lasub otsekohene tulekustutamistöö, peale selle veel päästeteenistus, sanitarteenistus ja vigastatute transport haiglasse. Ainult suurtes India linnades teotsevad selleks erilised komandod ja üksused, mis peetakse ülal osalt riigi, osalt nende linnade eneste poolt. Indias kõneldakse politseiametnikust seetõttu, et tema peab (tuleb meele pidada sagedasi rahutusi India linnades ja kokkupõrkeid pärismaalaste vahel) ühe käega laskma ja lööma ja teisega hoidma voolikut ning abistama vigastatuid. Politseinik Indias peab olema meister igal alal, teda kasutatakse väga mitmeks otstarbeks, ta on sõna tõsisel mõttes kõigi käsutada igal juhul, nagu üldse paljudes Suur-Briti maailmariigi osades. Sellega on siis ka seletatav see põhjalik ettevalmistus, mille osaliseks saab kodanik, kes soovib astuda India politsei teenistusse.

Veel suuremat osa tulikahjude kustutamisel etendab politsei Hiinas, kus ta ainsaks organiseeritud jõuks tulikahjude vastu võitlemisel, arvatud välja eurooplaste poolt eriotstarbeks ellukut-

sutud eribrigaadid. Politsei on Hiinas alati olnud tähtsaks teguriks tulikahjude vastu võitlemisel. Juba umbes 60 aasta eest kirjeldasid reisijad väga elavalt tolleaegset tulekustutamismetoodikat Hiinas, peaaesjalikult Hiina pealinnas Peipingis (Pekingis), kus politsei mängis peaosatähtsust. Kui tekkis tulikahju, tõttasid politseikomandod muusika saatel⁽¹⁾ varustatult lipukestega(!) ja laternatega tulikahju kohale; pärast seda alles algas tulekustutamismetoodika abinõude kohale toimetamine, seda ei tehtud liiga suure kiirusega, vaid need abinõud ilmusid aja jooksul üksteise järel õnnetuspaigale. Tolleaegsete reisikirjelduste järgi sarnanesid need tulekustutamismetoodikad rohkem väikeste laste mänguriistadele või kastmiskannudele kui pitsidele. Kuna Hiina ametivõimud seega tegid äärmiselt vähe tulikahjude kustutamiseks, olid Hiinas elutsevad eurooplased sunnitud asja korraldamise oma linnaosades ja oma hoonete ja ettevõtete kaitseks võtma enda peale. Alguse tegid mitmed Euroopa riikide saatkonnad, neile järgnesid Ühendriikide ja teiste Ameerika riikide ja Jaapani saatkonnad. Varsti järgnesid neile ka välismaalaste ettevõtted. Tuletõrjujateks olid tähtsustatud saatkondade ja ettevõtete teenistuses seisvad isikud, kes vabatahtlikult võtsid need kohused enda kanda. Neist tuletõrjekomandodest tekkisid aja jooksul praeguses Hiinas teotsevad välismaalaste tuletõrjebriigaadid, kes kaitsevad välismaalaste hooned ja varandusi hävitamise vastu tule läbi. Kaubanduse ja tööstuse kiire arenemise tõttu olid lõpuks ka Hiina võimud sunnitud seda küsimust arutama ja uutele alustele seadma. Asja korraldamine anti täielikult politsei hoolde, kes organiseeris oma ridadest tuletõrjekomandosid, kes ongi jäänud politsei lahutamatuks osaks ja kes on paljudes Hiina linnades väga hästi organiseeritud, töötavad hästi ja kasutavad moodsaid ja häid tulekustutamismetoodikaid. Mõnes suurlinnas on siiski osalt hakatud kasutama ka elanikkude vabatahtlikku osavõttu tulikahjude kustutamiseks. Elukutselisiks tuletõrjujateks neis suurlinnades on ikkagi ainult politseinikud, samuti on kõik juhtivad kohad vabatahtlikest koosnevate komandodes politseiohvitseride käes, nii et vabatahtlikud moodustavad enesest vaid abijõu, kellel tihti polegi suuremat tähtsust.

Kõik eeltoodud näited tõendavad, et neis riigetes, kus linnad polnud suutelised oma algatusel asutama elukutseliste tuletõrjujate komandosid ja kus linnaelanikud ei ühinenud varakult elujõulisiks ja teguvõimsaiks vabatahtlikest koosnevateks tuletõrjekomandodeks, võttis politsei enda peale tulikahjude vastu võitlemise ja kustutamistöö; neis riigetes on peale selle veel politseile enamalt jaolt läinud üle ka päästeteenistus, sanitarteenistus, haigete ja vigastatute transporteerimine jne.

Lõpuks olgu mainitud veel üks suuremate Ameerika Ühendriikide linnapolitsei valitsuste iseäraldus, mis seisab ühenduses tulikahjude vastu võitlemisega. Tähtsustatud linnapolitsei üksuste juures teotsevad erilised õnnetusjuhtumite komandod, kes koos-

nevad politseiteenistuses seisvaist isikuist. Need politseinikud on eriliselt ette valmistatud esimese abi andmiseks ja üldse sanitariteenistuseks, samuti ka osaliselt tulikahju kustutamiseks. Häire korral istub see komando alati alarmivalmis politsei autosse (nn. „Police-Emergency-Truck“) ja tõttab õnnetuskohale. Auto — harilikult raske sõiduauto või kerge veoauto — on varustatud helgiheitjatega, muude valgustusabinõudega, redelitega, arstirohtudega, muukraudadega ja teiste sarnaste abinõudega. Komandot tarvitatakse eriliselt õnnetusjuhtumite korral hoonete ehitamisel, tänavliiklemisel jne., samuti kurjategijate salkade kinnivõtmise ja piiramise aktsioonidel ja teistel sarnastel tõsistel puhkudel. Komandod peavad lõpuks kohal olema iga tõsisema tulikahju kustutamisel, kus nende ülesandeks on ühes hariliku välispolitseiga tänavliiklemine seisma panna või teisiti kui harilikult juhtida, inimesi päästa põlevast hoonest ühes tuletõrjujatega ja esimest abi anda tulikahju läbi vigastada saanud isikuile.

Daktyloskoobiline kartoteek.

Joh. Tohvert

Daktyloskoobilisest kartoteegist räägivad meie eeskirjad vähem kui ühestki teisest kartoteegist, olgugi et moodne kriminalistika on peaaegu võimetu daktyloskoopiata. Nii ütleb viimane registratuuri korraldav eeskiri järgmist: „Daktyloskoobiline kartoteek peetakse daktyloskoobilise vormeli järjekorras Henry-Roscheri süsteemi järele.“ See eeskiri ei ütle peale klassifikatsiooni meetodi midagi. Ühes varem antud eeskirjas on tähendatud daktyloskoopia tähtsusest: 1. teda tarvitatakse isiku kindlakstegemiseks ja 2. teopaigalt leitud jälg on kahtlusaluse süütõenduseks. Edasi on samas eeskirjas kirjeldatud näpujälgede võtmist, aga kellelt tuleb võtta näpujalg, s.t. keda tuleb registreerida, selle kohta ei leidu sätteid eeskirjus. Üks eeskiri viitab 1920. a. inspektor Liit'i poolt koostatud „Politseiniku käsiraamatule“, kuid ka selles ei leidu sätteid selleks. Arvestades asjaolu, et eeskirjad viitavad jälitamise tehnikas sätete otsimiseks eeltähendatud raamatule, usun, et võib kasutada ka samalt autorilt koostatud „Kuritegude jälgimist“, ja seepärast võtangi daktyloskoobilise kartoteegi käsitusel arvesse viimati tähendatud raamatus antud sätteid.

„Kuritegude jälgimises“ annab inspektor Liit isikute registreerimiseks järgmise sätte: „Registreerida tulevad kõik isikud, keda võetakse vastutusele rasketes kuritegudes ja kuritegudes, väiksemates süütegudes vastutusele võetutest aga ainult need, kelle kasvatus, iseloomu omadused ja elutingimused lasevad oletada, et politseil võib tulla nendega veel edaspidi kokkupuutumisi; päle selle veel kindla elukohata isikud.“ See määrang on minu arusaamise järgi täiesti vastuvõetav. Siiani on vaadatud registreerimise

peale tihti läbi sõrmede ja isegi on registreerijaid, kes ütlevad, et neil ei olegi keda registreerida. Kuid edaspidi, arvestanud eriti kehtivat KrS, peab intensiivsemalt hakkama suhtuma ka registreerimisse ja seda nimelt järgmisil põhjusil: 1. kehtiva KKS normaalsele kehtivusele pääsemise järgi ei saa enam sunniviisil tuua kahtlusalust kriminaalpolitseisse, ega kuhugi mujale viia tunnistajaile ettenäitamiseks, vaid siin peab isikut asendama päevapilt, ja 2. meie ei saa edasi anda poolikut juurdlust kohtuvõimudele, vaid juurdlus tuleb lõpule viia ning süüdlane lõplikult välja selgitada, kuid selleks läheb meil rohkem jälgi tarvis, kui seda siiani on praktiseeritud. Eeltoodud nõuete täitmiseks peaksid vastavad asutused astuma samme, et tehtaks obligatoorseks vahialuste vanglast vabastamine kriminaalpolitsei kaudu, nagu see oli varem, ja nimelt, et kõik vähemalt vangistusega karistatud isikud saadetak스 vangimajast kriminaalpolitseisse registreerimisele, või kui see võimatuks osutub, siis tuleks vangimajades vastavad ruumid korraldada isikute registreerimiseks.

Daktyloskoobilise kartoteegi kaart on formaadilt ja teadete rohkuselt suuremaid kaarte meie kartoteekides. Isikusse puutuvate teadetena nõutakse järgmist: 1. perekonnanimi; 2. nimi, isanimi ja hüüdnimi, kuhu suuremate teadete arvu saamiseks märgitakse ka emanimi; 3. sünniaeg ja -koht; 4. kus hingekirjas (see punkt tuleks küll parandada ja märkida: kus peetakse perekonnakirju); 5. elukoht; 6. perekonnaseis; 7. sugulus ja tutvus; 8. usk; 9. rahvus; 10. kodakondsus; 11. elukutse; 12. haridus; 13. suhted väeteenistusega; 14. milles süüdistatakse; 15. eelkaristused; 16. lisateated; siis järgneb kaardi koostamise aeg ja koht ning teadete andja, s.o. registreeritu ja registreerija allkirjad. Kaardi teisel küljel on isikukirjeldus kõigi iseärasustega ja päevapilt, kuna näpjalgedele on reserveeritud kaardi alumise ääre mõlemad küljed.

Asudes kaardil nõutavate teadete hinnangule nende tähtsuse seisukohast kuritegevuse vastu võitlemisel, peab tähendama, et p. 6 ja 13 all nõutud teated on täiesti ülearused, neist p. 8 võib omada vahest teatava statistilise väärtuse, kuna p. 13 ei oma ka seda. P. 9 ja 10 all nõutud teateist on kasu ainult teatavail juhtudel. Ülejäänud punktide all nõutud teated on kõik tarvilised ja omavad suure tähtsuse kuritegevuse vastu võitlemisel.

Daktyloskoobilise kartoteegi kaardid teatavasti koostatakse meil registreeritu oma tõendusel ja seepärast on raske võtta kõike puhta kullana, mis seal esineb. Võrreldes meie olukorda teiste maadega, selgub, et meil võib registreeritu kõik andmed, peale nime, valetada ja sellele ei järgne mingit karistust, sest ainult valenime avaldamise eest on nähtud ette karistus ja seegi rahatrahv (KrS § 263) kuni 300 krooni, mida vaid mittemaksmisel võib asendada arestiga mitte üle 3 kuu (KrS § 59); sellevastu teistes maades esineb märksa suurem karistus, mõnedes maades kuni 6 kuud vangimajas kriminaalpolitseis registreerimisel avaldatud va-

leteadete eest. Sarnane karistus on muidugi mõjuvam ja kui sellega veel ühendada registreeritava tähelepanu juhtimist vastavale normile, siis oleks märksa suuremal määral kindlustatud õigete teadete saamine.

Näpujälgede tarvituselevõtu ajaloost annab ülevaate inspektor Liit „Eesti Politseilehe“ nr. 39 ja 41 — 1928 pealkirja all „Mõnd näpujälgede minevikust“, seepärast mina siin seda küsimust ei puuduta, vaid asun näpujälgede klassifikatsiooni arengu juurde.

Teatavasti kuulub klassifikatsioonikatsete algidee hiinlasile; näpujäljed olid neil tarvitusel allkirja asemel. Kuid Hiinas tegelised ka hiromandid, kes katsusid näpujälgede kaudu ennustada tulevikku, milleks oli tarvilik näpujälgede teatavasse liikidesse jagamine. Neil põhjusil tekkis Hiinas esimene klassifitseerimiskatse. Hiinlased jagasid kõik näpujäljed kahte gruppi: „lo“ — keerdmustrid ja „ki“ — kõik teised mustrid. Samad klassifikatsiooni alused püsivad mõnede klassifikatsioonimeetodite juures ka tänapäev. Edasi järgnes seisak näpujälgede klassifitseerimises. Herschel, kes esimesena hakkas kasutama näpujälgi identifitseerimiseks, ei klassifitseerinud neid. Järgmise klassifitseerimissüsteemiga tuli välja Purkinje. Tema jagas jäljed: 1. loogad, 2. telgikujulised, 3. üks joon, mis tuleb ühelt sõrmeservalt sõrme keskkohani, pöördub sealt tagasi samasse sõrme serva, kust tuli; praegusaja nimetusega — näiline silmus, 4. silmused, 5. mandlid, 6. spiraalid, 7. ellipsid, 8. rõngad, 9. kahekordsed keerdmustrid. Nüüd järgnesid katsetused selles sihis, kuni Kollmann (1883) avaldas klassifikatsioonimeetodi, kus juba esineb joonte lugemine, mis ka meil suure tähtsusega. Järgmistena esinevad Féré, Forgeot ja Testut klassifitseerimismeetodid, kuid need on täielikult kõrvale heidetud, sest neis ei ole klassid küllaldaselt piiritletud ja klasside arv on väga suur (kuni 46).

Kõik senised klassifikatsioonimeetodid olid arstidelt ja neil ei olnud erilist praktilist tähtsust. Lähtudes politseitehnilisest vaatepunktist, klassifitseeris esimesena näpujälgi Galton. Eesmärkide saavutamiseks pidi ta tõmbama klasside vahele teravad jooned. Need piirjooned olid eriti tähtsad selleks, et võimalikult vältida klassifitseerimisvigu. Korduvate katsete tulemusena jäi ta peatuma delta kui põhipunkti juurde, ja ta sai järgmised klassid: 1. deltata näpujäljed, 2. deltaga paremal, 3. deltaga vasakul, 4. kahe ja rohkem deltaga näpujäljed. Hiljem Galton Henry mõjutusel ja kaastegevusel parandas oma klassifikatsioonimeetodit ning võttis senisele deltale, mida nimetas väliseks terminuseks, juurde veel seesmise terminuse. Nüüd kujunes tema esialgne klassifikatsioonimeetod järgmiseks: 1. loogad, millised märkis tähega A, 2. telgikujulised — T, 3. radiaalsilmused — R, ulnaarsilmused — U, 5. keerdmustrid — W. Hiljem leidis Galton, et see klassifikatsioon on veel liiga üldine ja seepärast jagas ta A, T, U, W

veel alaklassidesse järgmiselt: loogad — nimetissõrmel A, teistel a, kusjuures vahel vormelis esineb nimetissõrme märkimise taga mingi arv, mis näitab, mitmel sõrmel peale pöidla ja nimetissõrme on veel loogad, pöial märgitakse alati nimetissõrme ees, näit. aA2a. Telgikujulised — nimetissõrmel T, teistel t, ulnaarsed — nimetissõrmel U, teistel u, jagunevad joonte arvu järgi: nimetissõrmel 1—9 joont ja teistel 1—10 joont — i, nimetissõrmel 10 ja rohkem, teistel 11 ja rohkem — o. Keerdmustrid jagas ta delta asendi järgi: deltad ühekõrgusel — m, vasak kõrgemal — i, parem kõrgemal — o. Peale eeltoodu on Galton-Henry süsteemis alajaotusena keerdmustrid ja teised ning vormeli väljatoomisel arvestatakse ainult keerdmustreid, nagu see meilgi esineb. Galton-Henry klassifikatsioonimeetodi on võtnud tarvitusele terve rida daktyloskoope väheste muudatustega.

Teise suurema klassifikatsioonisüsteemide alusena esineb Lõuna-Ameerika — Vucetich — klassifikatsioonimeetod, kes sai Galtoni klassifikatsioonile samased klassid, ainult selle vahega, et ta pöidlad märkis tähtedega ja teised sõrmed numbritega järgmiselt: deltata jäljed — pöial A, teised sõrmed 1, delta paremal — pöial J, teised sõrmed 2, delta vasakul — pöial E, teised sõrmed 3, keerdmustrid, jäljed kahe ja rohkem deltaga — pöial V, teised 4. Parema käe pöidla tähte vormelis nimetas ta „fundamentale“ ja numbraid „divisjon“ ning mõlemaid kokku „serie“. Vasaku käe pöidla tähte nimetas ta „subclassification“, numbraid „subdivision“ ja mõlemaid kokku „section“. Puuduvad sõrmed märkis ta O ja vigade tõttu registreerimatud X. Seegi meetod leidis terve rea järeleaimajaid, kuid tuli ette ka juhtusid, kus mõlemad eeltoodud meetodid segunesid, nagu see esineb Norras Daae süsteemis. Iseseisvaks süsteemiks nimetab Heindl ka Berliini süsteemi, mis alul seisis Bertilloni mõjupiirkonnas, kuid hiljem ikka kaldus Galton-Henry mõjupiirkonda.

Järgmise suurema klassifikatsioonimeetodi moodustab Roscheri süsteem, kes jagas kõik jäljed järgmiselt: loogad ja telgid — 1, radiaalsilmused 2, ulnaarsilmused joonte arvuga 1—9 — 3, 10—13 — 4, 14—16 — 5, 17 ja rohkem — 6, keerdmustrid — vasak delta kõrgemal — 7, deltad ühekõrgusel — 8, parem delta kõrgemal — 9, puuduvad sõrmed — 0 ja klassifitseerimatud jäljed — null punktiga keskel. Vormelit alustab Roscher vasaku käe nimetissõrmega ja pöidla asetab viimaseks sõrmeks. Sarnast asetust põhjendab ta kahe asjaoluga: 1. vasaku käe nimetissõrme jälg annab mitmekesisema algarvu vormelile, ja 2. seda jälge tuleb rohkem ette kui pöialt. Iga jälje alla, keskele, asetab ta mustri nr. ja ulnaarsilmuste paremasse ülemisse nurka täpse joonte arvu. Vormel kujutab enesest murdu, mille lugejaks on vasaku käe sõrmede mustrite numbrid ja nimetajaks parema käe sõrmede mustrite numbrid. Ka see süsteem on leidnud terve rea järeleaimajaid. Nii asetab vene süsteemi looja Lebedev vormeli

lugejasse parema käe sõrmede mustrite numbrid ja algas pöidlaga ning murru nimetajasse vasaku käe sõrmede mustrite numbrid samasuguses järjekorras. Selle murru ette asetata veel Galton-Henry vormeli algmurru.

Kui võrrelda eeltoodud klassifikatsioonimeetodeid meil tarvitusel oleva klassifikatsioonimeetodiga, siis näeme, et meie meetod on kõige lähedasem Lebedevi meetodile ja erineb viimasest vaid seega, et meil on ulnaarsilmused jagatud vaid kahte alaklassi, s. o. 1—9 ja 10 ning rohkem jooni, saades seega kaks klassi vähem. Vigased sõrmed on meil märgitud 8 ja puuduvad sõrmed 9.

Eeltoodud klassifikatsioonimeetodite kritiseerimisele asudes pean tähendama, et Galton-Henry süsteemi puuduseks on see, et esiteks jagatakse peaklassidesse ja siis tulevad alaklassid, mis teeb selle süsteemi tarvitamise raskepäraseks ja keerukaks. Teisest küljest oma klasside rohkuse tõttu on ta tarvitamiskõlvaline ka suuremategi kaartide kogude juures. Teise puudusena esineb selles süsteemis klassifitseerimise aluse ebauhtlus, nii teeb ta vahet pöidla ja teiste sõrmede juures, mis aga sugugi ei ole oluline, sest see on otsekohe selge, kui vaatama vormelile, juba märkide asendist. Samuti tehakse vahet ka ulnaarsete silmuste alaklassidesse jaotamisel üksikute jälgede joonte lugemisel. Vucetich klassifikatsiooni meetodi puuduseks on liiga vähene klasside arv, mis teeb raskeks selle meetodi tarvitamise suuremais kogudes. Teiseks kuhjub selle meetodi juures üksikuisse klassidesse liiga palju kaarte, kuna teised klassid jäävad peaaegu tühjaks. Roscheri süsteemi paremuseks võrreldes teistega on just ta lihtsus, sest ta jagab ühtlasel alusel kõik jäljed klassidesse mingisuguste alaklassideta. Tema klassifikatsiooni aluseks on näpujalg oma iseärasustega, mis võimaldab iga kaardi asendi sellele leiduvate näpujalgede kaudu kindlaks teha. Dr. Heindl tähendab selle klassifikatsioonimeetodi kohta, et ta on jaotatud statistiliselt kõige rohkem ühtlasteks klassideks, kuid pahena märgib dr. Heindl, et siin peab kõik jäljed eranditult jagama joonte arvu järgi klassidesse, mis on aegaraiskav, ja seepärast eelistab ta ulnaarsete silmuste jagamist ainult kahte klassi, s. o. üks klass joonte arvuga kuni 9 ja teine üle 9.

Eeltoodust näeme, et meie daktyloskoobilise kartoteegi klassifikatsioonimeetod on praegu küllaldaselt otstarbekohane ja rahuldab temale püstitatud nõudeid. Kui vahest mõnda klassi koguneb suuremal arvul kaarte, mis tegelikult ka on, siis võib seal läbi viia alajaotuse ulnaarsete silmuste joonte arvu järgi.

Nagu eespool juba tähendasin, on selle kartoteegi üheks ülesandeks isiku kindlakstegemist soodustada. Mis puutub üldse daktyloskoopiasse kui identifitseerimisevahendisse, siis on üldse tunnustatud ta täpsemaks sel alal. Väljudes sellest seisukohast, pean tõendama, et siin täidab daktyloskoobiline kartoteek

täielikult oma ülesande. Teise daktyloskoobilise kartoteegi ülesandena on teopaigalt leitud näpujälgede järgi kurjategija kindlakstegemine. Arvestanud teopaiga iseärasusi ja seal leiduvaid jälgi ning tutvunud reaalses tõelisuses sealt leitud jälgedega, selgub, et teopaigalt leiame enamikus ühe ja tihti isegi ainult osa jäljest, mida kehtiva klassifikatsioonimeetodi järgi üldse ei saa klassifitseerida. Teisest küljest kehtib meil 10 sõrme klassifikatsioonisüsteem, kus ühe sõrme järgi isiku kindlakstegemine juba raskeks läheb, seepärast kõige eeltoodu põhjal pean tõendama, et meil tarvitusel olev daktyloskoobiline kartoteek ei suuda täita oma ülesannet teopaigalt leitud näpujälje järgi isiku kindlakstegemisel. Kas peame eeltoodu põhjal oma daktyloskoobilise kartoteegi kuidagi ümber kujundama? Mina usun, et selleks ei ole meil käesoleval juhul mingit tungivat tarvidust, vaid palju enam tarvilik on säilitada daktyloskoobiline kartoteek senisel kujul.

Muuseumivarastest.

S. Rein

Kus leidub varandusi, seal on ka vargad kohal, olgu see kaubamaja, kirik, pank, äri, kontor või muuseum. Kus hariliku inimese arusaamise järgi on kõige rohkem varandusi, sinna tkkub varas. Seepärast on pangad ja kullasepaärid eriti külgetõmbavaiks ettevõtteks pikanäpumeestele, pealegi on sealt saadav saak kõige kergemini ja kiiremini realiseeritav. Sinna, kus igapäevase inimese mõiste järgi on kõige vähem väärtusi, ei lähe vargad ka nii sageli, siia kuuluvad esmajoones muuseumid. Üldiselt avaldavad ka muuseumid, samuti nagu väärtuslike vanaasjade kauplused, eraisikute mitmesugused kollektsioonid (eriti vanade markide kogud) siiski tõmbejõudu kurjategijaile ja seda isegi rohkem kui üldiselt võiks eeldada. Selle põhjus peitub järgmises. Vargused muuseumides ja väärtuslike vanaasjade kaupluses jne. on võrdlemisi kergesti toimepandavad, igatahes hoopis kergemini ja väiksema hädaohuga toimetatavad kui, näiteks, sissemurdmised pankas. Pealegi kuulevad kurjategijad ja loevad ajalehtedes, et ühes või teises muuseumis või eraisiku kollektsioonis leidub väga haruldasi ja seetõttu väga hinnalisi esemeid.

Üldiselt pöörati seni võrdlemisi vähe tähelepanu muuseumide kaitsele murdvarguste ja lihtvarguste vastu ja osalt kordub see viga siin ja seal veel praegugi. See on seletatav seega, et üldise teadmise järgi vargad nii väga ei ihka muuseumides väljapandud esemeid, kusjuures jäetakse silmapaari vahele, et muuseumide vargustest nii palju ei kõnelda ja ei kirjutata kui, näiteks, murdvargustest pangas. Ühelt poolt on see sellest, et paljud muuseumid Lääne-

Euroopas ja Ameerika Ühendriiges on eraisikute käes, kes ei soovi, et nende ümber tekiks kõmu, et nende kogust palju kirjutataks, teiselt poolt aga sellest, et kriminaalpolitsei ei taha jälitamise ja kuriteo selgitamise huvides, et ajakirjandus kirjutaks toimepandud kuriteost, ja lõpuks sellest, et muuseumivaras pea alati üksi töötab, mistõttu saladuse hoidmine on kergem.

Viimaste aastakümnete praktika, viimaseil aegadel toimepandud kunstiteoste vargused näitavad, et muuseumivaras võib saada suuremat saaki võrdlemisi vähese vaevaga, suuremate ettevalmistusteta ja isegi peaaegu igasuguse hädaohuta. Ses mõttes ei saa võrrelda muuseumivarga „tööd“ kalliskivide varga või panga murdvarga tööga, kelle riisiko on hoopis suurem, töö raskem ja ettevalmistused keerulisemad. See tõsiasi, milles on süüdi muuseumide omanikud ise, kõneleb muuseumides toimetatavate varguste kasuks. Õnneks muuseumidele ja nende kergemeelseile omanikele on aga asjal veel teine külg, mis kõneleb muuseumides toimepandavate varguste kahjuks. See viimane külg seletabki, mispärast siiski pannakse muuseumides toime võrdlemisi vähe vargusi, mispärast vargad nii vähe tunnevad huvi muuseumides harilikult leiduvate kõrgehinnaliste esemete vastu. See, mis muuseumis on kallis, mille vargus „ennast tasuks“, on raskelt realiseeritav. Vargal või murdvargal on väga raske lahti saada saagist. Haruldast kunstiteost tunneb terve maailm, tunnevad kindlasti vastavate esemetega kaubitsejad, seetõttu on aga peaaegu võimatu sarnasest esemest lahti saada, talle ostjat leida. Kui nüüd asjast lahti saadakse elukutselise varastatud kraamiga kaubitseja kaudu, siis ei maksa viimane varastatud asja eest pea midagi, sest ka tema riisiko on väga suur. Siin seisame kahe huvitava nähte ees: 1) mida harilikum, s. o. väiksema väärtusega on muuseumist varastatud ese, seda rohkem võib tema eest saada, mida haruldasem ja seetõttu kallim see ese on, seda raskem on tema eest üldse midagi saada, ja 2) varastada on hoopis kergem kui varastatud asjast lahti saada! Seepärast ei tegele elukutselised vargad ja murdvargad pea kunagi vargustega või — veel vähem — murdvargustega muuseumides.

Kuid sellele vaatamata leidub ikkagi kurjategijaid, kes siiski katsuvad õnne muuseumides. Viimasel ajal on välismaail hakatud erilise visadusega võitlema sarnaste kurjategijate vastu ning selles võitluses on politseil ja teistel ametivõimudel olnud palju edu ja õnne. Nii, näiteks, on viimaste aastate jooksul tänu politsei energilisele võitlusele Itaalias ja Saksamaal, samuti ka Prantsusmaal pandud toime vaid üksikud muuseumivargused, mis pea kõik selgitati politsei poolt. Seejuures kuulusid just Itaalia ja Saksamaa, vähemal määral Prantsusmaa nende riikide hulka, kus pandi toime kõige enam muuseumide vargusi ja isegi murdvargusi. Mõnes riigis on pandud maksa karmid karistused muuseumides toimepandud varguste ja murdvarguste eest, mis pole jättnud mõju avaldamata kurjategijatele, kes nähtavasti hakkavad loobuma järjest hädaohtlikumaks kujuneva, seejuures aga vähe tulu toova „töö“ tegemisest.

Üldiselt ei saa küll kõnelda erilisest muuseumivarga tüübist (see on rohkem juhuslik element), küll aga saab kõnelda muuseumi-murdvarga tüübist. Viimane paneb kuriteo toime ainult saagi saamise eesmärgil, mida võib rahaks teha, teiste sõnadega muuseumi murdvaras on kõige harilikum kurjategija, kes harilikult vaid juhuslikult, nii öelda mööda minnes on tulnud mõttele sisse murda muuseumi, milleks, nagu tähendatud, tihti ahvatleb muuseumi väga pealiskaudne kaitse, see kergus, millega pääseb muuseumi ja sealt ühes saagiga tagasi. Muuseumivaras pole harilikult üldse kurjategija selle sõna tavalises mõttes, ta satub kuritegevuse teele enamalt jaolt armastusest, vaimustusest kunsti või mõne kunstiteose vastu. Murdvaras, kes külastab muuseumi, on harilik kurjategija, kellel pole aimugi kunstist, pole vähematki arusaamist kunstiteosest, mida ta varastab, muuseumivaras aga on harilikult kunstiharrastaja ja kunstitundja, seejuures aga teatava piirini ebanormaalne isik, kes läheb võõra vara kallale taltsutamata soovist omandada kunstiteost või või -eset, mis talle väga meeldib. Muuseumi-murdvaras mõtleb pärast kuriteo toimepanemist ainult sellele, kuidas realiseerida varastatud asja, muuseumivaras ei mõtle enamalt jaolt kunagi varastatud asja edasiandmisele kas või väga kalli hinna eest, ta ju varastas selleks, et kord endale saada ihaldatud eset.

Kriminaalkomissar Tretlin, kes töötas Berliinis halk aastaid muuseumivarguste vastu võitlemise alal, jutustab nii mõndagi huvitavat.

Üheks muuseumivarguseks selle sõna laiemas mõttes, mis äratas üldist tähelepanu ka väljaspool Saksamaa piire, oli 1920. aastal toimepandud Hildesheimi kiriku varanduste vargus. Peasüüdlaseks osutus keegi poola rahvusest elukutseline murdvaras X., kellel polnud aimugi varastatud asjade väärtusest. Mees tuli juhuslikult mõttele kuritegu toime panna. Kiriku endine koorilaulja, kellega X. kord sai tuttavaks, jutustas talle muu seas suurtest kiriku varandustest, rääkis talle, et kirikus olevad jumalakujud on asetatud raamidesse, mis on kaetud kullaga ja kalliskividega, et kirik on rikas karikate poolest, mis on kõik puhtast kullast, et kirikus leidub üldse nii palju kulda ja kalliskive, kui vaevalt mõnes teises kirikus maailmas. Kurjategijat huvitas väga see kuld ja need kalliskivid ja ta otsustas murdvarguse toime panna. Tema kätte langesid ka kunstiliselt ja ajalooliselt suure väärtusega asjad, mis olid valmistatud käsitsi vanade tuntud käsitöölise-meistrite poolt ja mille asemele meie aeg ei suuda midagi panna. Kõik saagiks langenud esemed lõhuti puruks, et vaid saada kulda, kusjuures see kulla kui metalli väärtus polnud kuigi suur. Esemete raamidil leiduvad pärlid ja kalliskivid lendasid kartulipõllule (ja jäidki lõpuks kaduma) — nii vähe tundis murdvaras kalliskivide väärtust, mis siis veel kõnelda kunstiteoseist. Siiski oli Berliini kriminaalpolitseil ka selles lootusetult halvast asjast õnne: osa asju läks korda üles leida ja seega päästa. Pärast kuriteo igakülgset uurimist ja selgitamist läks viimaks korda teha kindlaks ka murdvarga isik ja teda areterida.

Mees tunnistas mõneajalise puiklemise järele üles ja näitas ametnikele koha, kus peidetud ülejäänud väärtasjad. Need leitigi tähendatud kohalt, nii et õnneks läks korda mõnda asja veel päästa.

Umbes kümne aasta eest pandi toime suurem maalide vargus Sanssouci lossi muuseumis Potsdami linnas. Mõne aja pärast selgus, et peasüüdlaseks osutus keegi saksa ohvitser, muuseumi teenri poeg. Ohvitser tundis maalide suurt väärtust, viibis ta ju lapsepõlvest saadik lossis. Ta sattus teenistuses olles võlgadesse ja tegi raha saamise eesmärgil kahele elukutselisele murdvargale ettepaneku tulla muuseumi ja varastada maale. Murdvargad olid asjaga päri, sest ettepaneku tegija sõnade järgi olid maalid kallid ja loodetav tasu suur. Ajal, mil muuseum oli avatud publikule, tulid kurjategijad lossi. Ohvitser juhatas neile kätte väärtuslikemad maalid. Maalide näitamise ajal vahetati mõtteid selle üle, millal oleks kõige soodsam vargust toimetada. Mehed peitsid ennast enne muuseumi sulgemist ohvitseri poolt kättenäidatud kohtadele ja, kui muuseumi vaht oli lukustanud ukSED ja ringkäigu lõpetanud, asusid kurjategijad tööle. Saagiks saadi seitse kallihinnalist vanameistrite maali, mis Berliini kriminaalpolitsei hiljem leidis üles Berliinis. Muu seas polnud maalide leidmine kerge. Need peideti ühte Berliini eeslinnas asuvasse väikesse korterisse kõiksugu rämpsuga ja vanakraami alla. Muide läks korda maale leida viimasel silmapilgul enne nende müümist ja edasitoimetamist välismaale. Paar tundi pärast maalide leidmist kavatseti esialgse plaani järgi maalid üle anda ühele suuremale rahvusvahelisele varastatud kraami ülesostjale, kes kavatses maale pärast kättesaamist viivitamatult edasi toimetada üle piiri. Politseil läks korda ühes maalidega tabada tähendatud kurjategijad ja nad anda kohtu alla.

Kui eeltoodud näited iseloomustavad muuseumivargaid, kes neid vargusi toime panevad vaid raha teenimise eesmärgil, mistõttu nende tabamine on ka kergem, kannavad allpooltoodud muuseumivarguste näited hoopis teist iseloomu, neil puudub isikliku raha teenimise motiiv ja see teeb nende selgitamise juba sootuks raskemaks. Dr. H., tuntud teadlane ja ühe suurema raamatukogu arhivaar, varastas mitme aasta jooksul raamatuid, kusjuures ta ei puudutanud arhiivi, mille teenistuses ta ise seisis. Tema varguste all kannatas peaaesjalikult Viini riigiarhiiv ja Berliinis asuv Hohenzollernite arhiiv. Varas oli kirglik vanade raamatute ja käsikirjade kollektSIONÄÄR, kusjuures tema majanduslik olukord ei võimaldanud temale kallihinnaliste raamatute soetamist. Kui kriminaalpolitseil suure töö ja vaeva tagajärjel läks korda selgitada müstilise varga isikut, kelle tegevus pani närvitsema paljude arhiivide hoidjaid ja omanikke, ei tahetud uskuda, et dr. H. on tõeline kurjategija, vaid arvati, nagu see tihtigi sünnib, et kriminaalpolitsei on eksinud. Kuid läbiotsimine arhivaari korteris andis üllatavaid tagajärgi. Arstid asusid dr. H. isikut uurides seisukohale, et on tegemist ebanormaalse inimesega.

Ühel juhul varastas tööline, kes tegi muuseumis parandustöid,

sellest muuseumist pildi, millel polnud suuremat väärtust. Ka see juhtum selgitati politsei poolt võrdlemisi kiiresti. Tööline oli jätnud maali oma kätte ja siis selgus huvitav maali varastamise motiiv. Maal kujutas endast üht naisterahvast ja selle naisterahva nägu olevat olnud väga sarnane töölise pruudi näole!

Suure eduga töötas pikemat aega maalide varas V., kes omandas suurema hulga väärtuslikke maale Königsbergi lossist. Mees varastas maale seepärast, et temale teatavad maalid isiklikult väga meeldisid, ja tal puudusid ainelised võimalused oma kirgede rahuldamiseks seaduslikul viisil. Võib olla poleks politsei kunagi selle mehe jälile sattunud, sest ta toimetas ja töötas väga ettevaatlikult, kui ta poleks vahetevahel katsunud äri teha varastatud kraamiga — haruldane nähe säärase asjaarmastajate-varaste juures: mees katkus nimelt aeg-ajalt mõne maali ära müüa, kusjuures müügile lasti vaid vähema kunstilise ja ajaloolise väärtusega maalid, kallihinnalisi see mees kunagi ei pakkunud müüa, vaid jättis nad kõik endale.

Muidugi juhtub ka muuseumivargusi, mis jäävad selgitamata, siia kuuluvad, nagu eelpool juba tähendatud, eriti need, mille sihiks pole saada ainelist kasu, vaid omandada mingit eset selle eseme enda pärast. Nii on seni selgitamata üks vargus, mis 1923. aastal pandi toime ühes Saksamaa kirikus, mis omal ajal äratas üldist tähelepanu ka väljaspool Saksamaa piire ja mis on mõistatuslik väga mitmest küljest. Ühel päeval — nimelt päeva jooksul, mitte öösel, nagu tegi kindlaks kriminaalpolitsei — kadus üks väärtuslik karikas kiriku teraskapist. Kapp ise oli terve. Kahtlus varguses langes kirikuteenrile, kes aga eitas oma süüd. Vaatamata kõigile uurimistele ei läinud ametivõimudel korda tõendada kirikuteenri süüd, kuigi see näis olevat täitsa kindel ja ainus kuriteo selgitamise võimalus. Karikas ei tulnud päevavalgele ja ainus seletus on, et kirikuteener oli süüdi, kuid sai karika maha müüa mõnele välismaalasele, kes selle viis kaasa oma kodumaale, oma eramuuseumi või kollektsiooni.

Tallinna Politsei Spordiringi tegevusest.

P. Samalo

Tallinna Politsei Spordiring pidas 5. märtsil korralise aasta-peakoosoleku, millest võttis osa ringi 320-liikmelisest perest 128 liiget.

Tallinna Politsei Spordiringi tegevus, mis mõned aastad oli kokkusurutud olekus, kuna puudusid võimalused tarviliku tegevuse arendamiseks, on nüüd jälle hoogu saanud, haarates kaasa ikka rohkem ja rohkem ametnikke ja tegutsemisalasid. Nii on

Tallinna Politsei Spordiringis möödunud aastal harrastatud: kergejõustiku kõiki alasid, raskejõustikku, võimlemist, käsipallimänge, laske-, vee- ja jalgrattasporti, suusatamist, veeremängu, pesapallimängu, tennist, malemängu, muusikat, laulu ja veel muidki alasid.

Ringi sportlased on võtnud osa nii kodu- kui ka välismaal korraldatud võistlustest ja saavutanud silmapaistvaid tagajärgi ja kohti. Nii võttis Eesti esivõistlustest kergejõustikus osa 15 ringi liiget ja Tallinna Politsei Spordiringi platseerus seltsidevahelisel võistlusel kolmandale kohale, mis küllaldaselt iseloomustab ringi võimsust ja suurust.

Spordiringi juures töötab allüksusena omaette juhataesega laskurklubi, kelle tegevus seni on piirdunud laskevõistluste läbi viimisega ning üksikuile parimaile laskureile vastavate harjutuste korraldamisega, kuna tähtsam klubi ülesanne — arendada politseiametkonnas laskesporti ja seda populariseerida — on jäänud tagaplaanile. Rõõmustaval viisil on siiski suurenenud paremate laskurite arv ning seetõttu tõusnud ka üldine lasketase, milleks suuresti on aidanud kaasa jaoskondade-vaheline laskemeeskondade võistlus.

Ringi orkester on teinud aasta jooksul tubli tööd: esinenud mitmesuguseil sündmusil 23 korral ja pidanud 84 harjutust, mille tagajärjeks on nii üksikute mängijate kui ka terve orkestri muusikalise taseme märgatav tõus. Ringi orkester on aidanud kindlasti palju kaasa meie politsei populaarsusele, ja kui veel elujõulisemaks muutub keelpillide orkester, mida praegu katsutakse organiseerida abiprefekt Nykänen'i eestvõttel, siis oleks sellestki palju kasu politseipidude eeskava mitmekesistamiseks. Ka politseiametnike 45-liikmeline meeskoor on võimalust mööda pidanud harjutusi ja esinenud mitmel pool rahuldavalt. Koorijuhhi energilisel tegutsemisel on kooriliikmete hääleseadmise tundide tagajärjel koor tublisti edenenu.

Juhataes poolt esitatud 1936. a. tegevuskava on võrdlemisi laialdane ja sisaldab kõiki tegevusalasid, milles juba tegutsetud ja mida kavatakse edaspidi harrastada. 1936. a. kavva on võetud ka politsei jalgpallimeeskonna asutamine. Mõte ei ole uus, kuna umbes 10 a. tagasi oli Tallinnas õige võimas politsei jalgpallimeeskond ja võistles isegi edukalt Soome politsei meeskonnaga, misajast veel praegugi seisab lõplikult välja mängimata rändauhind — suur hõbekarikas. Kindlate organiseerijate puudusel ja mängijate laialivalgumise tõttu lagunes tol korral meeskond. Kui nüüd asja kaalukalt organiseerida, siis võiks aja jooksul kujuneda politsei jalgpallimeeskond, kes aitaks kaasa politsei nime heatahtlikule populariseerimisele.

Talviseks hooajaks on nähtud ette 10 võimlatundi nädalas, võimlemise, käsipallimängude, poksi, maadluse ja tõstmise harrastamiseks. Suviseks hooajaks üüritakse spordivälju, ujumis-

bassein, tennise- ja jalgpallimänguväli, et korraldada vastavaid harjutusi, kursusi ja võistlusi. Tahetakse suuremat rõhku panna politseilise ja sõjalise iseloomuga harjutusile ja korraldada neil aladel jaoskondade-vahelisi võistlusi. Suusatamist kavatakse harjutuste ja võistluste korraldamisega eriti propageerida politseiametkonnas, korraldades ka meeskondadele jaoskondade-vahelisi patrullsuusatamisi ühes laskmisega kui ka individuaal-suusatamisvõistlusi. Käsipallimängud on alad, mis leiavad suurt poolehoidu ametkonnas, seepärast on kavas nähtud ette käsipallimeeskonnale võistlusretki teistele politsei spordiorganisatsioonidele, muidugi juhul, kui see kohtadel leiab vastukaja.

Laskealal kavatakse jätkata tööd selle ala edendamiseks, korraldada laskevõistlusi ja -harjutusi, et väärikalt esineda nii kavatsetavail üleriiklikel politsei esivõistlusil kui ka võistlusil Soome politseiga, mis tänavu peetakse Tallinnas. Üheks suuremaks puuduseks on asjaolu, et ei ole politseis laskealal seda mõödupuud, millega laskurid saaks mõõta ja võrrelda oma võimeid. Laskurite liigitamine laskeklassidesse ja vastava kartoteegi sisseseadmine võiks laskurklubile kujuneda huvitavaks ja tänuväärseks ülesandeks.

Aastaid tagasi kujunesid politsei esivõistlused alati politsei suurpäevadeks, kuid töö ülekoormatuse ja majanduslikult raskete aastate tõttu vaibus see Politsei Kehakasvatuseorganisatsioonide Liidu ettevõtte ja võistlusi pole suudetud pidada 1931. a. saadik, olgugi et see ettevõtte Liidu juhatusele südamelähedane.

Tallinna Politsei Spordiringi 1935. a. tegevusaruannet ja 1936. a. tegevuskava lehitsedes võib tunnustuse anda ringi suurele tööle. Tallinna Politsei Spordiring on olnud selleks organisatsiooniks ja allikaks, mille kaudu on suudetud pakkuda ametkonnale vaheldust kõiksuguseil spordialadel. Kui ei oleks olnud spordiringi ettevõtteid, ei oleks kunagi suudetud arendada sportlikku tegevust Tallinna-Harju perfektuuris sellisele tasemele ja sellisel kujul, sest spordiring ei ole teinud vahet oma liikmete ja teiste ametnike vahel, vaid tegevusest osavõtt (võistlustest, harjutustest jne.) on võimaldatud kõigile Tallinna-Harju perfektuuri piirkonnas teenivaile politseiametnikele ja teenijaile, arvatud kaasa kriminaalpolitsei, poliitilise politsei, politseikooli ja raudteepolitsei ametnikud.

Sellise suure kaadri sportlik väljaõpe, võistlused mitmesuguseil aladel, orkestri ja laulukoori ülalpidamine ning muud üritused nõuavad spordiringilt suuri summasid, nii et väljaminekud 1936. a. eelarve järgi näitavad 10.629-kroonilist summat. Seejuures ei ole kaugeltki kõik nõuded rahuldatud ja ring vajaks oma tegevuse arendamiseks tunduvalt suuremaid summasid.

Millised on ringi tulud ja kust neid saadakse? Spordiringi eelarve sissetulekute osa on väga ebakindel, see saadakse peamiselt seltskonna heatahtlikust toetusest, nagu on seda loterii-allegri

ja peod. Muid tulusid spordiringil ei olegi, kui mitte arvestada ühekroonilisest liikmemaksust saadavat umbes 300-kroonilist summat. Nii loodetakse saada 1936. a. eelarves ettenähtud sissetulek Kr. 6900.— peamiselt aasta jooksul korraldatavaist loterii-allegrist, korjandusist ja peost. Kui loterii-allegri ei peaks õnnestuma või pidudest loodetav sissetulek jääb saamata, siis ei ole ka väljaminekud ettenähtud ulatuses mõeldavad ja politseiametkonna sportlik ja meelelahutuslik külg oleks osaliselt halvatud. Sellest järeldub, et politsei ei või alati jääda lootma vastutuleliku seltskonna abile ja seda seltskonna lahkust tuleb kasutada kui hädabinõu, kuna püüe peaks olema selle poole, et politseiametkonna ajakohase kehakasvatuseks väljajätmiseks, laskeala eriväljajätmiseks ja politsei orkestri ülalpidamise kulud tuleks katta riiklikest summadest, mille puhul spordiringil vabaneks summasid ametnike teiste huvialade rahuldamiseks.

Üksikasjaliselt 1935. a. kassaaruannet vaadeldes selgub, et aasta jooksul on olnud sissetulekuid Kr. 10.911.81, väljaminekuid Kr. 8.446.31, seega ülejääk 2.465 kr. 50 s., missugune summa koos eelmise aasta saldoga moodustas 1. jaanuariks 1936. a. 9.363 kr. 70 s. saldo. Suurem osa väljaminekuist — Kr. 3.583.38 — on kulunud sportlikele tegevusaladele, millisest summast omakorda lõviosa on läinud võimlate ja spordiväljade üüriks — Kr. 1.056.05. Laskeala edendamiseks on kulunud ka nimetamisväärt summa — Kr. 1.528.79.

Ringi juhatusse valiti 1936. a. Tall.-Harju prefekti poolt esitatud 14-nest juhatusliikme kandidaadist: komissar A. Plink, komissar J. Seren, komissar K. Tamm, pol. pol. komissar J. Edesalu, komissar E. Janson, abikomissar E. Sihv ja allkonstaabel A. Hütt. Revisjonikomisjoni valiti: komissar H. Lepp, komissar A. Randveer ja abikomissar A. Kahn. Ringi varahoidjaks valiti abikomissar P. Steinbach.

Omavalitsuste tuludest.

A. Loorits.

Omavalitsuste peamiseks tuluks on elanikelt võetavad maksud.

Linnad, meie vanemad omavalitsused, on arenenud ja kasvunud kaubandus- ja tööstuskoondistena ja -keskustena. Pika aja kestel neil on kujunenud enamvähem püsiv ja painduv, äritegevusele rajatud ja sellest sõltuv maksusüsteem. Nad on saanud soetada endale varandusi, asutada ettevõtteid, koguda ja hoida osaltki alal kapitale, mis toovad tulusid ja suurendavad sissetulekuid peale maksude.

Alevid on eraldatud valdadest ja moodustatud iseseisva-

teks omavalitsusteks kõik Eesti riikluse ajal veneaegse (1917. a.) aj. seaduse alusel, mis on püsinud seni. Nad sarnanevad linnadele ja nende maksukorraldus on samasugune kui linnadel. Kuid nad ei ole suutnud koguda ega muretseda midagi nimetamisväärset. Tulutoovaid varandusi aleviid omandasid riiklikust maatagavarast maade ja päraldiste tasuta saamisega.

Vallad pääsesid omavalitsustena teotsema alates 1867. a. Varemalt, mõisahoolealustena, neil olid magasiadid ja viljatagavarad, millest anti laenu ja mis töid tulu laenude protsentide näol. Valdade kandvaks tuluks oli vene ajal ainsa maksuna meessoost vallaliikmeilt võetav „pearaha“, mille suurus oli piiramata ja millega ehitati valla-, kooli- ja vaestemaju ning peeti ülal nendes majades valla asutused. Sama pearahaga oli kogutud tagavaraks kapitale, mis suurenesid magasiviljatagavarade realiseerimisega ja enne maailmasõda suuremais valdades ulatusid mitmekümne tuhande kuldrublani. Maailmasõja lõpul valdade viljatagavarad hävinesid ja endise Vene riigi väärtpabereisse mahutatud kapitalid läksid kaotsi. Elanikkonna senine seisustesse jagunemine ja oma seisuslike kogukondade „hingekirjas“ olemine kaotati, vallad muudeti „kõikseisuslikeks“ ja pearaha rändati maksudega maadelt ja muudelt kinnisvaradelt kui ka kaubandus- ja tööstusettevõttele. Et aga maal asub kaubandus- ja tööstusettevõtteid vähe, langes maksu raskus peamiselt kinnisvaradele.

Maaomavalitsused (1934. a. alul muudeti ajutisiks maavalitsusiks) loodi 1917. Maaomavalitsuste tuluallikaiks jäid samad maad ja muud kinnisvarad ning kaubandus- ja tööstusettevõtted, millest valladki ammutasid oma tulusid. Kuna maal asuvad kinnisvarad ja vähesed ning väikesel viisil teotsevad kaubandus- ja tööstusettevõtted ei suutnud anda valla- ja maaomavalitsusile vajalike kulude katet, siis 1920 anti neile veel teisi tuluallikaid Valla- ja maaomaval. sisset., väljam., eelarv. ja aruann. ajut. seadusega (RT 18/19 — 1920).

Nimetatud seadusega valla- ja maaomavalitsusile antud tulu on alusest peale piiratud ülemääradega ja ulatunud vaevalt hädaliste kulude katteks, varanduste uuendamiseks ja kapitalide kogumiseks ei ole neist jatkunud. Kõigi omavalitsuste korralised tulud on alates 1930/31 kuni lõppenud 1935/36. majandusaastaga vähenenud järgmisel määral:

Korral. tulud:*)	1930/31	1935/36	vähene mine
linnadel	Kr. 10.050.652	Kr. 8.085.611	19,55%
alevitel**)	„ 339.955	„ 255.403	25,77%
valdadel	„ 6.361.119	„ 3.773.302	40,68%
ajut. maaval.	„ 3.032.170	„ 1.811.876	40,24%

*) Tulude 1930/31. a. kokkuvõtted on koostatud aruannete järgi, 1935/36. a. kokkuvõtted eelarvete järgi.

**) Arvestatud ei ole Narva-Jõesuu alevi tulud 1934. a. alev liideti Narva linnaga.

Riigi korralised tulud samal ajal — 1930/31. a. Kr. 83.520.000, 1935/36. a. Kr. 69.530.000 — vähenesid 16,76% ja osutavad jälle tõusu, omavalitsuste tulud aga on tõkestatud ülemmääradega ja neid koormatakse üha edasi uute kohustuste kanda ladumisega.

Mitmed asjaolud põhjustasid omavalitsuste tulude languse. Esiteks üldine majanduslik kriis halvas maksnike majapidamisi ja nõrgendas maksude laekumist. Teiseks vähenoati riiklikku toetust. Eriti on tekitatud seadusandlusega ühelt poolt omavalitsuste tulude vähenemisi maksude alandamise ja ümberkorraldamisega, teiselt poolt kulude suurenemisi uute kohustuste pealepanemisega. Tulusid vähendati ja kohustusi suurendati näiteks järgmistele seadustele. 1. Tulumaksu vähendamise seadusega (RT 46 — 1930) vähendati tulumaksu 10% võrra ja Põllupidajate 1932. a. tulumaksu vähendamise seadusega (RT 29 — 1932) alandati tulumaksu 50% võrra põllupidajatele, mille tagajärjel vähenes ka omavalitsuste osa tulumaksust. 2. Linnades asuvailt kinnisvaradelt riigile võetava kinnisvaramaksu seadusega (RT 91 — 1932) hakati võtma linnade administratiivpiires asuvailt kinnisvaradelt riigi heaks maksu 15% suuruses linnadele võetavast kinnisvarademaksust. 3. Trahteriäri seaduse muutmise seadusega (RT 29 — 1932) kaotati viinalt ja õllelt omavalitsuste heaks võetavad maksud kui ka trahterimaksu vähenemise vahetasu ja piirituse ja viina ostulubade asetasud omavalitsusile. 4. Trahterimaksu seadusega (RT 109 — 1935) osa seniseid trahteriärisid vabastati trahterimaksust, trahterimaksu määramine võeti omavalitsusilt ja maksumise ärimaksu seaduse eeskirjade järgi arvutatud läbikäigu alusel anti maksuinspektoreile, kes korraldavad ka selle maksu tasumist. Seesuguse ümberkorralduse tagajärjel trahterimaks vähenes veelgi ja muutub sõltuvaks kõrvalisest asutusest. See on esmakordne nähe, et puhtomavalitsuse maksu määramine ja tasumine korraldamine on antud kõrvalisele asutusele. 5. Jõuvankrite ja aktsiisimaksu seaduse alusel bensiinilt võetava aktsiisimaksu jaotamise ja tarvitamise seadusega (RT 13 — 1935) kaotati ära jõuvankrite- ja bensiinimaksust sissetulnud summade jaotamise kohustus omavalitsuste vahel vastavalt nende piires asuvate jõuvankrite arvule ning jaotamine anti vabaks, mille tagajärjel nende summade saamine ja suurus kujunes muutlikuks. 6. Maal asuvate kinnisvarade maksuseadusega (RT 53 — 1933) alandati kinnisvarademaksu määra seniselt 21 sendilt 15 sendile puhtakasurubla pealt, mis alates 1936. a. kerkib küll 19 sendile puhtakasurublalt, kuid ei tõuse endisele kõrgusele. 7. Valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse § 9 muutmise seadusega (RT 25 — 1932) piirati valdadele ja alevitele isikumaksu võtmist ning määrati isikumaksu kõrgemaks määraks 9 krooni, mille ulatus varemalt oli piiramata. 8. Jahiseadusega (RT 45 — 1934) kaotati jahilubade maks ajutiste maavalitsuste heaks ja asendati jahitunnis-

tuste maksuga valdade ja riigi heaks. 9. Tapamajade ja liha järelevaatuse seaduse § 13, 14 ja 29 muutmise seadusega (RT 30 — 1931) kõvendati nõudeid tapamajade suhtes, mis järeldas kulude arenemist ja juurdemakse tapamajadele eeskätt Tallinnas ja Tartus. 10. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadusega (RT 63 — 1932) pandi hääleõiguslike kodanike nimekirjade pidamise, valimis- ja hääletamisedelite ning nimeliste tunnistuste saatmise kulude kandmine omavalitsusile. 11. Õppejõudude tasude seadusega (RT 69 — 1935) suurendati, peale maa alg- ja täienduskoolide, teiste koolide õppejõududele omavalitsuste poolt makstavat palga osa. 12. Tööstöörside ja riiklikkude, kogukondlikkude ja seltskondlikkude tööde korraldamise seaduse alusel (RT 56 — 1934) asutati linnavalitsuste juures tööstöörside ja kohustati teisi omavalitsusi osa võtma nende korraldamise ja ülalpidamise kuludest. 13. Ehitusseaduse muutmise ja täiendamise seadusega (RT 104 — 1931) pandi ajutisile maavalitsusile avalike ehitiste (kirikute, palvemajade, koolimajade, rahvamajade jne.) püstitamise ja seisukorra järelevalve, mis nõudis eriteadlaste ametisse palkamist. 14. Põllupidajate ja kalurite võlgade korraldamise seadusega (RT 85 — 1933) pandi ajutisile maavalitsusile põllupidajate ja kalurite võlgade korraldamine, mis nõuab rohket tööd ja kulu. 15. Veeühisuste seaduse muutmise seadusega (RT 25 — 1935) pandi vallavalitsusile veeühisuste liikmete kohta registri pidamine, varemalt Veejuhtmete korrashoiu seadusega (RT 23 — 1928) kohustati neid kontrollima veejuhtmete korrashoidu. 16. Vangistuseseadustiku muutmise seadusega (RT 8 — 1935) kaotati sama seadustiku § 184—188, millega arestikambrite valitsemise ja ülalpidamise kulud võeti riigi kanda, seetõttu need kulud langesid tagasi valdadele.

Loetletud seadustega on peale Välisministeeriumi kõigi teiste ministeeriumide aladelt veeretatud omavalitsusile ülesandeid ja nendega seotud kohustusi ja kulusid, arvestamata kulude katmise võimalusi. Tulude vastavalt suurendamise eest ei ole hoolitsetud, omavalitsuste senised taotlused selleks on jäänud tagajärgjätta, hoopis selle vastu: tulusid on kärbitud ja piiratud ülemääradega.

Omavalitsuste tulud, aasta-aastalt vähenedes, on 1935/36. majandusaasta eelarvete järgi kujunenud üldsummades ja protsentuaalselt järgmisiks.

Linnadel:

Kinnisvarademaks	Kr.	2.209.582	—	27,34%
Tulumaks	„	415.000	—	5,13%
Puhaskasumaks	„	175.780	—	2,17%
Suvitusmaks	„	9.250	—	0,11%
Äritunnistuste maks	„	220.550	—	2,73%
Trahterimaks	„	405.195	—	5,01%

Lõbustusmaks	Kr.	176.790	—	2,19%
Sildi-, kuulutuse- ja reklaamimaks	,,	24.380	—	0,30%
Maks kärumeestelt	,,	154	—	—
Maks ajalehemüüjailt	,,	17.530	—	0,22%
Maks laada- ja turukauplejailt	,,	159.504	—	1,97%
Maks kalapüüdjailt	,,	100	—	—
Õlleladude maks	,,	360	—	—
Piljardimaks	,,	580	—	—
Hobuste- ja sõidukitemaks	,,	30.925	—	0,38%
Koertemaks	,,	43.635	—	0,54%
Maks mootorpaatidelt, laevadelt ja jahtidelt	,,	3.355	—	0,04%
Jalgrattamaks	,,	35.340	—	0,44%
Jahi- ja laskeriistade maks	,,	7.020	—	0,09%
Silla- ja palgiparvetamismaks	,,	26.850	—	0,33%
Sadama- ja puudamaks	,,	15.300	—	0,19%
Mitmesugused maksud	,,	6.337	—	0,08%
Viivitusrahad	,,	46.640	—	0,59%
Kantseleimaks	,,	25.000	—	0,31%
Plaanide läbivaatamise ja registree- rimise maks	,,	23.480	—	0,29%
Maks oksjoneilt	,,	290	—	—
Maksutulud	Kr.	4.078.927	—	50,45%
Mitmesugused juhuslikud tulud	Kr.	2.489	—	0,03%
Puhaskasu linnade varandusist	,,	594.966	—	7,36%
Puhaskasu linnade ettevõttest	,,	960.738	—	11,88%
Mitmesugused sissetulekud eriüles- andeiks*)	,,	2.258.945	—	27,94%
Rahalised operatsioonid	,,	166.159	—	2,05%
Mitmesugused muud sissetulekud	,,	23.387	—	0,29%
Muud sissetulekud	Kr.	4.006.684	—	49,55%
Korralised tulud kokku	Kr.	8.085.611	—	100,00%
Erakorralised tulud	Kr.	2.785.704	—	—
Kogutulud	Kr.	10.871.315	—	—

Alevitel:

Kinnisvarademaks	Kr.	75.927	—	29,73%
Tulumaks	,,	7.290	—	2,85%
Puhaskasumaks	,,	9.285	—	3,24%
Isikumaks	,,	32.520	—	12,73%
Suvitumaks	,,	940	—	0,37%
Äritunnistuste maks	,,	11.077	—	4,34%
Trahterimaks	,,	21.945	—	8,59%
Lõbustusmaks	,,	3.597	—	1,41%
Sildi-, kuulutuse- ja reklaamimaks	,,	1.793	—	0,70%

*) Sellesse tulugruppi on arvatud ka jõuvankrite- ja bensiiimaks ning toetused teede ehitamiseks.

Maks laada- ja turukauplejailt	Kr.	22.960	—	8,99%
Hobuste- ja sõidukitemaks	„	999	—	0,39%
Koortemaks	„	1.750	—	0,69%
Maks paatidelt	„	238	—	0,09%
Maks jalgrattailt	„	3.128	—	1,22%
Kantseleimaks	„	1.373	—	0,54%
Mitmesug. muud väikesed maksud	„	1.024	—	0,40%
Maksutulud	Kr.	194.846	—	76,28%
Juhuslikud tulud	Kr.	4.024	—	1,58%
Puhaskasu varandusist	Kr.	17.326	—	6,78%
Puhaskasu ettevõttest	Kr.	16.300	—	6,38%
Mitmesugused sissetulekud eriüles- andeiks ja rahalised operat- sioonid*)	„	22.907	—	8,98%
Muud sissetulekud	Kr.	60.557	—	23,72%
Korralised tulud kokku	Kr.	255.403	—	100,00%
Erakorralised tulud	„	21.920	—	—
K o g a t u l u d	Kr.	277.323	—	—

V a l d a d e l :

Kinnisvarademaks	Kr.	616.152	—	14,28%
Kinnisvarade lisamaks	„	393.075	—	9,11%
Tulumaks	„	166.509	—	3,86%
Isikumaks	„	1.789.074	—	41,46%
Maks tööstusl. ja äril. ettevõttest	„	150.421	—	3,49%
Maks aurumasinalt	„	10.965	—	0,25%
Maks mootoreilt	„	16.543	—	0,38%
Maks jalgrattailt	„	70.785	—	1,64%
Maks laada- ja turuplatsidelt	„	14.793	—	0,34%
Maksude viivituse % %	„	61.124	—	1,42%
Maks dokumendelt	„	22.156	—	0,54%
Maksud jahipidamisest	„	11.938	—	0,28%
Maks koortelt	„	17.738	—	0,41%
Maksud veoäripidajailt, sõiduhobu- seilt, töldadelt ja viinaostulubade asemaks**)	„	334	—	0,01%
M a k s u t u l u d	Kr.	3.341.607	—	77,44%
Varandused	Kr.	59.099	—	1,37%

*) Sellesse tulugruppi on arvatud ka jõuvankrite- ja bensiinimaks ning toetused teede ehitamiseks.

**) Endisest ajast saamatajäänud viinaostulubade asemaks selles summas on Kr. 200.

Kapitalid	Kr.	40.274	—	0,93%
Valdade asutused	„	102.161	—	2,37%
Valdade ettevõtted	„	2.875	—	0,07%
Üldkulude tasud	„	102.639	—	2,38%
Üldtoetused	„	4.135	—	0,09%
Mitmesugused tulud	„	120.512	—	2,79%
Muud sissetulekud	Kr.	431.695	—	10,00%
Korralised tulud kokku	Kr.	3.773.302	—	87,44%
Erakorralised tulud kokku	Kr.	541.829	—	12,56%
K o g u t u l u d	Kr.	4.315.131	—	100,00%

A j u t i s i l m a a v a l i t s u s i l :

Kinnisvaramaks	Kr.	652.044	—	15,20%
Tulumaks	„	411.000	—	9,58%
Lisapõhiärimaks	„	66.000	—	1,56%
Trahterimaks	„	19.300	—	0,45%
Maks laada- ja turuplatsidelt	„	7.450	—	0,17%
Maks liikumisabinõudelt veeteedel	„	792	—	0,02%
Maks suvitajailt	„	625	—	0,01%
Maks laskeriistalubadelt	„	13.900	—	0,32%
Maks lõbustusilt	„	24.985	—	0,53%
Kantseleimaks	„	530	—	0,01%
Maksude viivitus % %	„	20.450	—	0,48%
Maksutulud	Kr.	1.217.076	—	28,29%
Varandused	Kr.	49.530	—	1,16%
Kapitalid	„	8.255	—	0,19%
Ajut. maavalitsuste asutused	„	420.348	—	9,80%
Ajut. maavalitsuste ettevõtted	„	21.313	—	0,49%
Kulude tasud	„	77.546	—	1,84%
Toetused	„	6.000	—	0,14%
Mitmesugused tulud	„	11.808	—	0,28%
Muud sissetulekud	Kr.	594.800	—	13,90%
Korralised tulud kokku	Kr.	1.811.876	—	42,19%
Erakorralised tulud kokku	„	158.300	—	3,69%
Koguüldtulud	Kr.	1.970.176	—	45,88%
Teedekapitali tulud	„	2.319.029	—	54,12%
K õ i k k o k k u	Kr.	4.289.205	—	100,00%

Eeltoodud andmeist nähtub, et linnad saavad ligi poole oma tuludest varanduste ja ettevõtete kasutamisest, eriulesannete täitmisest ja muist sissetulekuist peale maksude. Kuna alevid ei ole veel suutnud muretseda endale varandusi ega soetada ettevõtteid, mis annaksid neile suuremat tulu, seepärast on nende tulude langus ja maksutulude osa kogutuludest suurem kui linnadel.

Linnade ja alevite tulude väiksem langus kui valdadel ja ajutisil maavalitsusil tuleb sellest, et linnade ja alevite tulud sõltuvad äritegevusest ja nende maksud ei ole niivõrd piiratud kui valdadel ja ajutisil maavalitsusil. Linnad ja alevid saavad osaltki reguleerida oma tulusid vastavalt kuluvajadusile, milliseid võimalusi nad aeg-ajalt on ka kasutanud ja seniseid makse kõrgendanud kasvavate kohuslike kulude katmiseks. Seniste maksude kõrgendamise eest ei söandata kaugemale minna, eriti alevites ja väiksemis linnades. Kasvavad kohuslikud kulud neelavad tulud ära. Linnade ja alevite heaolu eest hoolitsemiseks jääb kulutada vaevalt 10,00% kogukuludest, millega ei suudeta jätkata linnade ja alevite korrastamist, eriti alevites, kus tänavavalgustus on vilets ja sillutus hoopis puudub, kõnelemata muust.

Valdade varem kogutud kapitalid ja viljatagavarad on hävinenud. Äriiselt kasutatavad ja tulutoovad varandused ja ettevõtted neil puuduvad. Mõni üksik vald omab mõne endisel ajal omandatud talu, mille rent suurelt osalt kulub hoonete parandamiseks. Viiel vallal on viinakauplused, ühel turbatööstus, ühel metsatööstus ja ühel elektritransformaator voolu kasutamise vahetamiseks. See on kõik, rohkem ettevõtteid valdadel ei ole. Äritegevus maal ei edene, see ei ole maa teotsemise ala. Maal ei äritseta, maal toodetakse.

Ajutiste maavalitsuste iga on lühike. Neil ei ole üldse olnud võimalusi tagavarade kogumiseks; asutuste hooned, sisseseaded ja muud teotsemise abinõud on muretsed osalt laenudega, osalt toetustega riigilt. Pisikest tulu andvaiks varandusiks on riiklikust maatagavarast saadud laste- ja vanadekodude, varjupaikade ja koolide talud ning mõnel maavalitsusel aptegid.

Valdade ja ajutiste maavalitsuste peamiseks, enamvähem kindlamaks tuluks jäävad maksud, muud sissetulekud on tähtsusetud. Kuid maksude ulatuse määramine kulude vajadusele vastavalt on neile suletud. Maksud kinnisvaradelt on normeeritud ja määratud kindlaks seadusega. Tulumaksu määravad ja jaotavad riigiasutused. Muud maksud on piiratud ülemmääradega. Trahterimaksu määramine, mis seni oli veel ülemmääraga piiramata, anti maksuinspektoreile. Ajutiste maavalitsuste tulude teedekapitali osa määratakse riigi eelarvega, selle jaotamist ja kulutamist korraldab ja juhib Teedeministerium. Linnadel ja alevitel on võimalik oma tulusid osaltki reguleerida vastavalt kuluvajadusile, nagu eespool näidatud. Valdadel ja ajutisil maavalitsusil puudub see võimalus.

Tulude suur langus sundis valdu ja ajutisi maavalitsusi veelgi vähendada ja kokku tõmbama endisigi hädavajalikke kulusid kõigil aladel: kärpima hariduse, tervishoiu ja hoolekande kulusid, alandama hoolekandelise abi määrasid, ametnike ja teenijate tasusid jne. Valdade ja ajutiste maavalitsuste asutuste hooned, sisseseaded ja teotsemisabinõud vananevad, kõdunevad ja lagune-

vad, nende parandamiseks ja uuendamiseks ei suudeta hankida vajalisi summasid, kõnelemata uute hoonete ehitamisest, milleks ei ole lootustki ilma laenudeta. Kuid laenude saamine on raske ja protsentide tasumine käib üle jõu. Eriti raske on ajutiste maavalitsuste seisukord, kelle ülalpidamisel ja korraldamisel on palju üldtarvilikke ühiskondlikke asutusi nagu: gümnaasiumid, kesk-, täiendus- ja majapidamiskoolid, laste- ja vanadekodud, varjupaigad, haiglad, jaoskonnaarstide majad jne., mille parandamisi ja kohendamisi on aasta-aastalt edasi lükatud tulude paranemise lootuses parema tuleviku ootel.

Majandusministeeriumil on kavatsus anda valdadele ühekordseks toetuseks ajutiste maavalitsuste ühe aasta osa kinnisvarademaksust ja ajutisile maavalitsusile asendada see toetusega riigi kassast. Valdade toetamine on tarvilik ja tervitatav, kuid toetamise kavatsetav viis ei ole otstarbekohane. Toetamine võiks toimuda vahetult riigi arvel, aga mitte kinnisvarademaksust ajutiste maavalitsuste osa kasutamiselega, mis on viimaste ainsaks kindlamaks ja suuremaks tuluks. Senikaua kuni ajutised maavalitsused täidavad seniseid ülesandeid, jäetagu neile vähemalt ka senisedki kindlad tulud ja ärgu tehtagu neid sõltuvaks ainult üksi toetustist, mille ulatus on kõikuv. Kavatsetava ühekordse toetusega suur hulk valdu ei suudaks parandada oma puudusi kuigi palju ja see toetus ei jaguneks ka õiglaselt valdade vahel. Kinnisvarademaksu suurus oleneb maapinna headusest. Parema maapinnaga vallad, kes kinnisvarademaksu rohkem saavad ja seega juba niikuinii on pisut paremas seisukorras, saaksid ka toetust rohkem kui kehvema pinnaga vallad, kellele toetus vajalikum. Seepärast oleks otstarbekohasem kavatsetava ühekordse toetuse kogusummaga asutada valdade laenufond, seda aeg-ajalt täiendada ja sellest fondist anda valdadele nende asutuste hoonete ehitamiseks, ümberehitamiseks ja põhjalikult parandamiseks pikaajalisi laenusid võimalikult ilma protsendita või odava protsendiga, mitte üle kahe protsendi võtmisega.

Samuti tuleks võimaldada teistele omavalitsustele oma asutuste hoonete parandamiseks ja ümberehitamiseks ning uute vajalike hoonete püstitamiseks kui ka sisseseadete ja teotsemisabinõude uuendamiseks laenude saamine ilma protsendita või odava protsendiga kas rahvamajanduse elustamise fondist, või kui sealt ei jatku, pankadelt nende kõrgema protsendi vahe tasumisega rahvamajanduse elustamise fondist või muist riiklikest ressursidest.

Omavalitsuste jooksvate ülesannete rahuldavalt täitmise võimaldamiseks tuleks kiires korras suurendada nende tulusid. Praeguste maksuseaduste piires, mõnede väikeste muudatustega, oleksid omavalitsuste tulude suurendamiseks järgmised kergesti ja kiiresti teostatavad võimalused. Esiteks tuleks suurendada omavalitsuste osa riigi nendest maksudest, millest omavalitsused seni

saavad osa. Suurendamine on õigustatud seega, et riigiasutusilt on hulk ülesandeid ja nendega seotud kohustusi veeretatud omavalitsusile, nagu eespool loetletud, ja et riigi tulude langus ei olnud ka nii suur kui omavalitsusil ning riigi tulud on nüüd jälle tõusmas. Säärasteks maksudeks, millest riik ja omavalitsused mõlemad saavad osa, on tulumaks, põhiärimaks, äripuhaskasumaks ja kinnisvarademaks linnades. Tulumaksust omavalitsused saavad ühe kolmandiku. Sellest ühest kolmandikust antakse linnadele 40%, ajutisile maavalitsusile 40%, valdadele ja alevitele 20%. Tulumaksust võiks anda omavalitsusile senise ühe kolmandiku asemele kaks kolmandikku, millega kõigi omavalitsuste tulud sellest maksust tõuseksid kahekordseks. Põhiärimaksu lisana võetakse ja saavad selle määrast 50%: linnade piires — linnad, alevite piires — alevid ja väljaspool linnade ja alevite piire — ajutised maavalitsused. Kuna põhiärimaks on kohaliku iseloomuga, kogutakse ja tasutakse kohtadel, siis selle maksu võiks täielikult anda omavalitsusile, samuti nagu anti maal asuvailt kinnisvaradelt võetav kinnisvarademaks. Äripuhaskasumaksu lisana võetakse ja saavad linnad ja alevid nende piires asuvailt ettevõttele üks kaheksandik selle maksu määrast. Sarnaselt ja üheväärselt linnade ja alevitega tuleks samasugune äripuhaskasumaksude lisa võtta ka ajutiste maavalitsuste heaks nende piires asuvailt ettevõttele. Linnade administratiivpiires asuvailt kinnisvaradelt võetakse riigi heaks maksu 15% suuruses linnale võetavast maksust. Selle maksu võiks jätta linnale, samuti nagu maal asuvailt kinnisvaradelt võetava maksu riigi osa jäeti valdadele. Teiseks tuleks linnale lubada, nagu nad paluvad, võtta kogukonnamaksu kuni 15 krooni isikult samadel alustel kui valdades ja alevites võetakse isikumaksu. Kolmandaks võiks kõrgendada omavalitsuste seniste maksude ülemmäärasid või need sootuks kaotada. Omavalitsuste liialdamist maksustamisega ei tarvitseks karta, sest maksude määravad ja normeerivad on maksnike esindajad, kes vaevalt tahavad teha liiga neile, keda nad esindavad. Ja liialdamist, kui seda juhtub, saab pidurdada eelarve kinnitamisel.

Omavalitsuste tulud eelsoovitatud ümberkorraldamisega ja suurendamisega tõuseksid kaudsete arvutluste järgi järgmiselt: linnadel Kr. 2.287.537, mis tõstaks linnade korralisi tulusid 28,29%; alevitel Kr. 51.124, mis tõstaks alevite korralisi tulusid 20,01%; valdadel Kr. 1.523.530, mis tõstaks valdade korralisi tulusid 40,32%; aj. maavalitsusil Kr. 756.669, mis tõstaks ajutiste maavalitsuste korralisi tulusid ilma teedekapitalita 41,76%, teedekapitaliga koos aga kõigest 18,31%.

Arvutatud suurendamisega omavalitsuste korralised tulud tõusevad üle endise taseme linnadel 8,74% ja aj. maavalitsusil ilma teedekapitalita 1,52%, koos teedekapitaliga aga jäävad alla endist taset 21,93%; alla endist taset jäävad veel alevite tulud 5,76% ja valdade tulud 0,36%. Tulude vähemtõusu vahe tuleks

tasandada kas mõne maksu kõrgendamisega või riigi toetuste vastavalt suurendamisega.

Esildatud taotluste teostamine oleks hädaabiks, mis esialgu osaliselt kergendaks omavalitsuste senist rasket majanduslikku seisukorda, kuid ei paranda seda veel püsivamalt eduvõimeliseks. Omavalitsuste majandamise iseseisvustamiseks ja kindlustamiseks on vaja ümber korraldada nende kogu maksusüsteem. Kõigi omavalitsuste maksuseadused on vananenud ja vajavad uuendamist, kohendamist vastavalt kaasaja vajadusile ja nõudeile. Vallaja maaomavalitsuste maksuseadus koostatigi ajutiseks, üleminekuajaks, kannab ajutise nimetustki, kuid sellest hoolimata kehtib edasi.

Ametlik osa.

Siseministri käskkiri nr. 81 — 27. märtsist s.a.

Nimede Eestistamise Liit on minule saanud alljärgneva kirja, millest informeerin käesolevaga Siseministeeriumi ametkonda ja omavalitsusi. Palun võtta Liidu ettepanek lahkele tähelepanekule.

„Aasta tagasi algatatud nimede eestistamise aktsioon on paisunud suureks rahvuskultuuriliseks liikumiseks, mis on tunginud kõige laiematesse ringkondadesse nii linnas kui ka maal.

Möödunud aasta jooksul on vabanenud võõrnimest 35.000 eestlast. On kindel, et käesoleval aastal see arv vähemalt kahekordistub. Kuid siiski jääb veel rohkesti eestlasi, kel on võõrapäraseid perekonnanimesid.

Arvestades nimede eestistamise aktsiooni rahvuspoliitilist tähtsust on vajalik, et aktsioon saavutaks oma eesmärgi võimalikult kiiremini.

Eriti peaks aktsiooniga võimalikult kiiremini ühinema meie riigi ja omavalitsuste ja riiklikkude ettevõtete ametnikkond. On ju ametnikel kõige enam kokkupuutumist kõige mitmekesisemate ringkondadega. Teiseks on meie ametkond alati näidanud end riigikodanike teadlikuma osana. Seepärast on arusaadav, kui laiemad ringkonnad ootavad eeskujuna meie ametnikkonnalt.

Seda eeskujuna peaksid andma kõigepealt ametkondade juhtivad jõud, kellel on veel võõrapäraseid nimed. Selleks kohustab neid teadlikkus nimede eestistamise aktsiooni rahvuslikust ja riiklikust tähtsusest, veel rohkem aga nende ametialaline seisukoht ja asjaolu, et nende perekonnanime võõrapärasus on avalikkusele kõige silmatorkavam. Nende nimede eestistamine on eeskujuna mõttes määrava tähtsusega.

Nimede Eestistamise Liit pöördub käesolevaga Teie poole, paludes Teie kaasabi nimede eestistamise kiirustamiseks riigi- ja omavalitsuste teenistuses olevate võõrapärase perekonnanimedega ametnikkude juures. Selleks palume Teie ametkonna võõrapärase perekonnanimedega ametnikele teatavaks teha Nimede Ees-

tistamise Liidu tõsine soov, et nad kõik juba lähemal ajal ühineksid eestlaste perekonnanimede ja rahvuse kooskõlastamise liikumisega ja oma mõjuka eeskujuga nimede eestistamise aktsiooni lõplikuks eduks kaasa aitaksid.

Kõigis nimede eestistamisse puutuvais küsimusis antakse lähemat informatsiooni ja keelelist nõu (ka kirjalikult) Nimede Eestistamise Keskbüroos, Tallinn, Vene t. 23, kõnetr. 467-04.

Teie lahket vastutulekut lootes,

austavalt

Nimede Eestistamise Liidu keskjuhatuse nimel

(J. Soots)

(Joh. Aavik)

esimees

abiesimees

(Ed. Salurand)

keskbüroo juhataja

Tallinnas, 25. märtsil 1936. a."

K. E e n p a l u,

Siseminister.

Politseivalitsuse direktori käskkiri 24. apr. s. a. nr. 4.

Politseiametnikkude riietuse ja väljanägemise kontrollimisel on selgunud, et paljud ametnikud ei pane tarvilist rõhku oma riiete korrashoiule ja politseiametnikule väärilisele väljanägemisele. Kui erariietuse juures ametnik paneb tavaliselt kaela puhta krae, siis vormiriietuse juures ei olda krae puhtuses küllalt nõudlikud. Pleekinuks, kulunuks ning laiguliseks osutub kõige sagedamini kuue krae, mille uuendamata jätmist ametnikud enamikus vabandavad suurte lisakulude kartusega.

Tegelikult ei nõua vormikuu krae uuendamine kaugeltki nii suuri kulusid kui erariietuse juures kantava krae puhas-hoidmine. Politsei rätsepatöökoja andmetel maksab vormikuu uue krae panemine Kr. 1.75, kuna erariietuse juures kantava krae pesemiskulud on aastas üle Kr. 10.—, arvestamata uute kraede muretsemiskulusid. Kui aasta jooksul kuue kraed kord või kaks uuendatakse, siis ei tule ette luitunud ega katkist kraed. Sama on maksev ka palitu krae kohta.

Riietusele korraliku väljanägemise andmiseks on tarvis riideid aeg-ajalt pressida. Samuti peavad üliriided, peakate, kindad ja jalatsid olema korras ja puhtad. Kortsunud käised ja püksid, väljaveninud kuue ja palitu haagid, katkine riietus, määrdunud kindad, puhastamata jalatsid ja habemetüükasse kasvanud lõug on korratu inimese tunnuseks. Sarnast eeskju ei tohi anda politseiametnik kui heakorra valvur.

Kui ma seni ametnikkude korraliku riietuse ja väljanägemise suhtes olen piirdunud vaid märkuste ja tähelepanu juhtimistega, siis edaspidi, kui need väärnähted peaksid korduma, võtan tarvilisele karmimad abinõud.

Need minu korraldused on maksvad ka erariideid kandvate ametnikkude kohta.

Prefektidel, politseikooli direktoril ja eripolitsei juhtidel kõigile ametnikele minu nõue teatavaks teha.

R i c h. V e e r m a a,
Politseivalitsuse direktor.

Muudatusi rajoonide nimetuis:

Kogula valla ümbernimetamise puhul Valjala vallaks on muudetud Lääne-Saare prefektuuri Kogula rajoon Valjala rajooniks, ja Einmani valla ümbernimetamise puhul Vajangu vallaks on muudetud Viru-Järva prefektuuri Einmani rajoon Vajangu rajooniks.

Ametikõrgendusi:

Kriminaalpolitsei van. assistent Paide kriminaalkomissari juures Karl Michelson on määratud kriminaalkomissariks Paide, arvates 1. märtsist s. a.

Krim.-pol. assistent Anton Erilane on määratud vanemaks assistendiks Paide, arvates 1. märtsist s. a.

Poliitilise politsei assistent Valter Rõigas on määratud vanemaks assistendiks, arvates 1. märtsist s.a.

Poliitilise politsei agent Johannes Olde on määratud 1. märtsist s.a. pol. politsei assistendiks.

Tartu-Valga prefektuuri kordnik Ilmar Tael, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Tammiste rajooni konstaabliks, arvates 5. märtsist s. a.

Tartu-Valga prefektuuri kordnik Alfred Jõgi, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Roela rajooni konstaabliks, arvates 1. aprillist s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Hugo Sikka, kes sooritanud eksternina politseikoolis 21. ja 22. jaan. s. a. politseiteenistuse kutseeksami, on määratud sama prefektuuri 5. jaoskonda konstaabliks, arvates 1. maist s. a.

Ametist vabastamisi:

Kriminaalkomissar Paides Hugo Heitur on vabastatud ametist oma palvel parandamatu haiguse tõttu pensionile mineku puhul, arvates 1. märtsist s. a.

Haapsalu jaoskonna politseikomissar Juhan Tobias on vabastatud ametist pensionile mineku puhul, arvates 1. maist s. a. Komissar Tobias astus Eesti politsei teenistusse 15. novembril 1918 ja oli kuni pensioniikka jõudmiseni Eesti riigi korra ja julgeoleku teenistuses. Siseministri käskkirjaga 27. apr. s. a. avaldatakse komissar Tobias'ele tänu kauaaegse teenistuse eest politseis ja soovitakse temale kõike head teenitud puhkeaastail pärast neljakümneaastast omavalitsuse- ja riigiteenistust meie kodumaa maa-alal.

Valga jaoskonna politseikomissar Peeter Haljaste vabastatakse 1. juunist s. a. parandamata haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist.

Tammiste rajooni konstaabel Johannes Männikus on vabastatud teenistusest oma palvel, arvates 1. märtsist s. a.

Roela rajooni konstaabel Voldemar Eenmaa on vabastatud tee-

nistusest 1. apr. s. a. oma palvel teenistuskohuste täitmisel saadud parandamatu haiguse tõttu.

Vana-Kuuste rajooni konstaabel Jüri Palumets on vabastatud teenistusest parandamatu haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 3. aprillist s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri 2. jaoskonna konstaabel Juhan Selde on vabastatud ametist parandamatu haiguse puhul, mis takistuseks ametikohuste täitmisele, arvates 1. maist s. a.

Kiituseavaldusi ja autasu määramisi:

Eesti Punase Risti Peavalitsuse otsusega 12. veebr. 1934 on Piirivalve Valitsuse ülemale kindral-major H. Kurvits'ale annetatud Eesti Punase Risti I liigi II astme täht.

Eesti Punase Risti Peavalitsuse otsusega 6. veebr. s. a. on annetatud Piirivalve Tallinna jaoskonna Tallinna 2. rajooni ülemale major K. Sillard'ile (end. Gienemann) ja Peipsi jaoskonna Mehikoorma rajooni ülemale major M. Pütt'ile Eesti Punase Risti II järgu II astme mälestusmärk.

Kotkaristi Nõukogu otsusega 17. veebr. s. a. on annetatud Piirivalve Tallinna jaoskonna Paldiski rajoon ülemale J. Laas'ile ja Narva jaoskonna Narva-Jõesuu rajooni ülemale kapten J. Jaagund'ile IV klassi Kotkarist kodanlike teenete eest.

Piirivalve Narva jaoskonna Narva rajooni valvureile kapral Jaan Vaht'ile, kapr. Arnold Petersel'ile ja kapr. Albert Harula'le (end. Hammer) on määratud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest igäühele kakskümmend krooni rahalist autasu.

Piirivalve Tallinna jaoskonna Tallinna 1. rajooni ülemale kapten K. Matson'ile on jaoskonna ülema poolt avaldatud kiitust Merelaevastiku divisjoni juures korraldatud eriala kursusele läkitatud meeskonna hea sisekorra ja distsipliini loomise eest.

Mustvee jaoskonna politseikomissar J. Ennok'ile on avaldatud kiitust püüdliku ja edurikka teenistuse eest politseis.

Jõgeva rajooni konstaablile Juhan Moor'ile on avaldatud kiitust hoolsa ja asjatundliku töö eest kurjategija jälitamisel ja tabamisel.

Tartu-Valga prefektuuri kordnikule Mihkel Viira'le on määratud viiskümmend krooni rahalist autasu tänutäheks eeskujulise ja pikaajalise, üle 32 aasta kestnud teenistuse eest.

Perekonnanime- ja nimemuutmisi:

Siseministri abi August Tõns'i (Tenson'i) perekonnanimi on muudetud ja määratud uueks perekonnanimeks „Tuulse“, Piirivalve Valitsuse ülema kindral-major Hans Kurvits'a nimi on parandatud „Antsuks“, Raudteede prefektuuri konstaabel Juhan Marks'ile on määratud uueks perekonnanimeks „Randma“, Rapla jaoskonna politseikomissarile Julius Tiisfeldt'ile — uueks perekonnanimeks „Tiisväli“, poliitilise politsei assistendile Johannes Viks'ile — uueks nimeks ja perekonnanimeks „Juhan Raidjõe“, kriminaalpolitsei assistendile Mihail Peiman'ile — „Mihkel Paimre“, Tartu-

maa 1. jsk. politsei-abikomissarile Harri-Reinhold Saebelmann'ile — uueks perekonnanimeks „Saemets“, Kaarepere rajooni konstaablile Elmar Herbst'ile — „Sügis“, Tartu linna 2. jsk. konstaablile Jaan Jaanson'ile — „Jaansoo“, Vaivara rajooni konstaablile Julius Eerman'ile — „Eerme“, Kihelkonna rajooni konstaablile Arthur Mihkelson'ile — „Sootalu“, Lihula rajooni konstaablile Eduard Hamann'ile — „Haimla“, Passlepa rajooni konstaablile Johannes Juurikson'ile — „Juursalu“, Massu 2. rajooni konstaablile Johannes Uuesson'ile — „Uuesoo“, Tartu 1. jsk. politseikomissarile August-Eduard Johanson'ile — uueks perekonnanimeks „Juhani“, krim.-politsei vanemale assistendile Karel Pertman'ile — „Kaarel Pärtmaa“, krim.-politsei assistendile August-Friedrich Hallikmann'ile — „Pöldmets“, Tallinna-Harju prefektuuri konstaablile Nikolai Kleinson'ile — „Aavo Sillandi“, Võisiku 2. rajooni konstaablile Voldemar Saars-Saarsen'ile — „Saarse“, Pühalepa rajooni konstaablile Konstantin-Johannes Inglisele — „Ingre“, Leisi rajooni konstaablile Johannes-Laas Aksel'ile — „Aksalu“, politsei assistendile Politseivalitsuses Edgar-Manfred Klumberg'ile — „Kolmpere“, Paadremaa rajooni konstaablile Richard Klevers'ile — „Riho Kanep“, Viljandi linna 3. rajooni konstaablile Evald Mihkelson'ile — „Mardna“, pol. pol. vanemale assistendile Aleksander-Johannes Köhler'ile — „Arvi Kõlar“, Tallinna 5. jsk. abikomissarile Paul Steinbach'ile — „Samalo“, Tallinna 4. jsk. konstaablile Vladimir Nemmert'ile — „Jüri Narvet“, Kuressaare 2. rajooni konstaablile Ermi Sooman'ile — „Soomet“ ja krim.-politsei agendile Kustav Jerlei'ile — „Enn Ringo“.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ilukirjandusliku sisuga ajakiri „Maailmakirjandus“, ilmub Tartus kuus korda aastas; väljaandja — Eesti Kirjanduse Selts ja vastutav toimetaja — Daniel Palgi;

2) vaimuliku sisuga ajakiri „Laatre apostliku õigeusu koguduse teataja“, ilmub Sangaste vallas, Laatres, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Nikolai Kokla;

3) malendust käsitava sisuga ajakiri „Eesti male“, ilmub Tallinnas 12 korda aastas, väljaandja — Eesti Male Liit ja vastutav toimetaja — Paul Keres;

4) tehnilise sisuga ajakiri „Tehnika kõigile“, ilmub Tallinnas üks korda kuus; väljaandja — Insenerikoda ja vastutav toimetaja — Andrei Grauen;

5) kirjanduskriitilise sisuga ajakiri „Eesti raamat“, ilmub Tartus neli korda aastas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Andres Päril, ja

6) ilukirjandusliku sisuga ajakiri „Nädal pildis“, ilmub Tallinnas üks kord nädalas; väljaandjad — Harald Normak, Bernhard Abrams, Oskar Lemm ja Robert Tõhver ja vastutav toimetaja — Alfred Vaga.

Politseivalitsuse poolt on antud load: laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Rudolf Peedu p. Reilend'ile Kilingi-Nõmmes, Laada t. 10, maksvusega 19. veebruarini 1937, Gottlieb Johani p. Limberg'ile Rakveres, Tallinna t. 22, maksvusega 13. märtsini 1937, Johan Tõnise p. Suits'ule Viljandis, Lossi 37, maksvusega 29. märtsini 1937, Rein Jüri p. Pukspuu'le Rapla alevikus, maksvusega 17. märtsini 1937, Viktor Aleksandri p. Thoen'ile Tallinnas, Kentmani 8, maksvusega 5. aprillini 1937, Hans Andrese p. Saul'ile Vigala jaama juures, maksvusega 15. aprillini 1937, A.-s. „Paul Jürmann“ juhatusel Jõgeval, Suur t. 12, maksvusega 15. aprillini 1937, Marie Eduardi tr. Schwallbach'ile Kuressaares, Kauba 7, maksvusega 21. märtsini 1937, Voldemar Jaani p. Kaasik'ule Põlva alevikus, maksvusega 5. veebruarini 1937, Johannes Jaani p. Veske'le Rakveres, Tallinna tän. 27, maksvusega 23. aprillini 1937, Johannes Mikhkli p. Enno'le Tallinnas, S. Tartu mnt. 76, maksvusega 4. aprillini 1937, ja Johannes Tõnise p. Bendorf'ile Tallinnas, V. Karja 4, maksvusega 5. aprillini 1937; laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks ning laskeriistade parandamiseks: Johannes Freybach'ile Tallinnas, V. Karja 8, maksvusega 9. märtsini 1937; laskemoonaga kauplemiseks: Riisipere ühiskaupluse juhatusel Riisiperes, maksvusega 6. märtsini 1937, Harju Majandusühingu juhatusel Vasalemmas, Keila v., maksvusega 16. veebruarini 1937, Madis Jaani p. Aasmann'ile Sooniste vallas, Ellamaa külas, maksvusega 17. märtsini 1937, Richard Aleksandri p. Hännilasele Suure-Jaani alevis, Pärnu t. 2, maksvusega 21. märtsini 1937, Joann Juhani p. Zimbrot'ile Keeni v. Sangaste kiriku as., maksvusega 10. märtsini 1937, Märjamaa Majandusühisuse juhatusel Märjamaa alevikus, maksvusega 21. märtsini 1937, ja Kaubanduse A.-s. Hüppler ja Ko juhatusel Tallinnas, S. Tartu 43, maksvusega 17. aprillini 1937; laskeriistade parandamiseks: Henn Nikolai p. Kull'ile Antsla alevis, maksvusega 17. märtsini 1937, Johannes Mardi p. Jürisson'ile Tallinnas, Vene-Balti teh. nr. 9, maksvusega 31. märtsini 1937, Karl Jaani p. Taho'le Rakveres, Vaestemaja 8, maksvusega 20. märtsini 1937, ja Jaan Hendriku p. Kala'le Sangaste vallas, maksvusega 11. aprillini 1937.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud:

Tarvastu vallas elutseva August Jaani p. Eller'i, Puiatu vallas elutseva Peet Tõnise p. Saarepera, Porkuni vallas elutseva Arnold Mikhkli p. Veismann'i, Pärsti vallas elutseva Peeter Gustavi p. Kalda, Varangu vallas elutseva Gustav Karli p. Nõmtak'i ja Võisiku vallas elutseva Paul Mikhkli p. Kaur'i laskeriistaload ja Elva alevis elutseva August Ado p. Soots'a, Kärgula vallas elutseva Osvald Johani p. Puusepa ja Vaabina vallas elutseva Ale Juhani p. Post'i laskeriistaload jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E.P.“ tellijaile tasuta vastuseid. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-sendine postmark. Toimetis jätab enesele õiguse avaldada kirjateel saadetud vastused „Eesti Politseis“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

A. v.-s. Küsimus. Kui politseiametnik läbiotsimist toime pannes süüdistatavalt asitõendina midagi konfiskeerib ja vallavalitsuselt nõuab nende asjade edasitoimetamist kas politseikomisarile või kohtuasutusele ja süüdistatav ise ei kuulu tapikorras saatmisele, kas vallavalitsus on kohustatud neid asju edasi saatma kas tasulise või tasuta küüdikorras? Kes tasub küüdi eest? Kellele tuleb esitada tasunõudmine ja missuguse taksi järgi? Siin on mõeldud asitõendid, mida tuleb transporteerida hobusega, näit. puskarivabriku sisseseade ühes meskitünniga.

Vastus. Küütide nõudmise õiguse ja küütide andmise kohustuse üksikasjalised alused ja lähem kord on toodud Küütide seaduses (RT 32 — 1926 ja 10 — 1933) ja Määruses küüdi nõudmise või tarvitamise lähema korra kohta (RT 61 — 1926). Tähtendatud seaduse § 1 järgi on küüdisaamise õigus muu seas ka kuritegevuse jälitamisel, milleks KKS järgi tuleb lugeda ka süütegude jälitamisel asitõendite vedu. Küüti võib nõuda ainult niisugune ametisik. kes omab küüdi nõudmiseks vastava tunnistuse (Küütide s. § 2 ja määruse § 4). Tähtendab, küüdi nõutamiseks ei ole küllaldane ametitunnistuse ettenäitamine, vaid küüdi nõutaja peab omama erilise küüdi nõudmist õigustava tunnistuse, mis antud välja Küütide s. § 2 ettenähtud asutuse poolt, politseile — Siseministeriumist. Küütide s. alusel antud küüdid on kõik tasulised (vangide vedu ei toimu Küütide seaduse alusel), mispärast ka süütegude jälitamisel asitõendite veoks kasutatud küüdi eest peab küüdi kasutaja politseiasutus KKS § 714 juhatusel esialgu tasu riigi summadest välja maksma ja seda kohtukuludena arvestama kohtuotsusega § 715 põhjal süüaluse peale panemiseks. Politseivalitsuselt saadud andmete järgi ei toimeta politsei süütegude jälitamisel asitõendite vedu üldse Küütide sead. alusel nõutud küütidega, vaid vajaduse korral selleks vabal kokkuleppel palgatud veoabinõudega, mille eest tasutakse KKS § 725 juhatusel kohalike hindade järgi. **K. M.**

R. R. Küsimus. Kas kinopidajalt võib võtta tagasi kinopidamise loa, kui kino teotses 1. jaanuaril 1935?

Vastus. Kinoseaduse (RT 17 — 1935) § 23 järgi „kuni 1. jaanuarini 1935 avatud kinod ei vaja edasiteotsemiseks avamisluba, kuid nende kohta kohaldatakse käesoleva seaduse vas-

tavad eeskirjad.“ Järelikult, kui mõne sarnase kinoga (s. o. kinoga, mis töötas Kinoseaduse maksmahakkamise ajal ja ühtlasi teotses enne 1. jaanuari 1935) peaks juhtuma Kinoseaduse § 4 pp. 2—5 ettenähtud asjaolusid, on Siseministril õigus kino sulgeda teel, mida § 4 esimene lause sõnastab loa tagasivõtmisena. Säärastel juhtudel ei tule kinopidamise loa all mõista tunnistust, vaid kinopidamise õigust. Sellel seisukohal asub ka Riigikohus, kes arutas küsimust ühenduses Kinoseaduse § 4 p. 3 ettenähtud asjaoludega (Riigikohtu adm.-osak. toim. nr. 185¹¹ — 1936).

X. maavalitsus. Küsimus. Milline teenistus kuupalgalisena omavalitsusasutuses võetakse riigiteenijal arvesse teenistusvanuse-tasu määramisel, kas ainult teenistus kuupalgalisena omavalit-suste pensioniõiguslikel kohtadel või igasugune kuupalgaline tee-nistus omavalitsusis?

Vastus. Teenistusvanusetasu maksmisel arvestatakse teenis-tusajana teenistus kuupalgalisena omavalitsusasutuses vaatamata kas teenistus on pensioniõiguslik või mitte.

R. P. Küsimus 1. Kas saab muuta perekonnanime kodanik, kellel varem puudus perekonnanimi ja kellele see määrati Sise-ministri poolt?

Vastus 1. Kodanik, kellel varem puudus perekonnanimi ja kellele see määrati Siseministri poolt Perekonnanimede korralda-mise seaduse (RT 91 — 1934) 3. peatüki korras, seda perekonna-nime ei saa muuta üldreegli järgi. Eesti kodanik, kellel puudub perekonnanimi, on kohustatud selle võtma, esitades Siseministrile vastava sooviavalduse (PKS § 17). Kodanikel, kel puudub pere-konnanimi ja kes seda ei ole võtnud PKS § 17 ettenähtud korras, määrab perekonnanime Siseminister (PKS § 18). Kodanikul on perekonnanime võtmisel vaba perekonnanime valik, arvatud välja mõned Perekonnanimede korraldamise seaduse § 19 ettenähtud kit-sendused (ei või võtta perekonnanime, millel on halb või labane tähendus, mis on liiga laialt tarvitusel, mis on kantud perekonna-nimede kaitseregistrisse jne.; eestlane võib endale võtta perekonnanimeks ainult eestipärase perekonnanime, muust rahvusest koda-nik, kes ise ei ole palunud endale määrata perekonnanime, saab perekonnanimeks vaid eestipärase perekonnanime jne.). Seetõttu langevad ära kõik eeldused perekonnanime muutmiseks. Kui pere-konnanime määrab Siseminister (PKS § 18), puudub samuti alus perekonnanime muutmiseks, sest: 1) Siseminister ei saa PKS § 19 põhjal määrata kodanikule säärast perekonnanime, mis oma kõla, tähenduse jne. tõttu nõuaks muutmist, ja 2) perekonnanime mää-ramine Siseministri poolt toimub siis, kui perekonnanimeta koda-nik ise pole avaldanud soovi endale võtta perekonnanime. Kui lu-bada määratud perekonnanime muutmist, võiks iga perekonna-nimeta kodanik endale lasta määrata perekonnanime ja ei hoo-litseks ise perekonnanime saamise eest, sest muuta saab perekonnanime ikkagi, kui see ei meeldi! Kuid arvestades Perekonnanimi

mede korraldamise seaduse peasihti — eestitada perekonnanimed — peab arvama, et pandud perekonnanimed muutmine on lubatav, kui soovitakse saadud võõrapärase perekonnanime asemele saada eestipärane perekonnanimi (vt. ka O. Angelus: „Perekonnanimede ja nimede muutmine“, lk. 49 ja 50).

Küsimus 2. Kui tütarlapsele on antud poeglapse nimi, kas seda saab muuta nimemuutmise korras?

Vastus 2. Siseministri poolt Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnõuõride § 26 (RT 27 — 1931) põhjal ei või kanda sünniakti poeglapse nime, mis on üldiselt tuntud tütarlapse nimena, ja tütarlapsele nime, mis on üldiselt tuntud poeglapse nimena (mis-sugused nimed loetakse üldtuntud poeglaste, resp. tütarlaste nimedeks, aitab selgitada J. Mägiste toimetatud raamat „Eestipäraseid eesnimesisid“ ja Siseministri 12. veebruari 1935 juhtnõuõridele võõrapärase nimede parandamiseks või kirjutamiseks lisandatud nimestik, mis perekonnaseisuametnikele raamatuna kätte saadatud). Eeltoodud eeskirjad tulevad kohaldamisele ka nimede muutmisel. Kui tütarlapsele on varem antud poeglapse nimi või ümberpöörduvalt, ei sünni nime muutmine Perekonnanimede korraldamise seaduses ettenähtud korras, vaid administratiivkohta korras. Asja algatajaks on kas järelevalveasutused või teised ametiasutused ja erasisikud. Viimased juhivad järelevalveasutuste tähelepanu veale, mis on juhtunud sünni registreerimisel. Järelevalveasutus on kohustatud säärase teadaande saamisel astuma samme sünniakti parandamiseks, pöördudes kohaliku jaoskonnakohtuniku poole, kelle piirkonnas sünniakt on ekslikult koostatud, et see kirjutaks ette paranduse tegemise (Riigikohtu üldkogu toimetused nr. 37 — 1931). Järelevalveasutusiks on: Siseministerium — linnade (Riigikohtu adm.-osak. toim. nr. 361¹ — 1933) ja koguduste perekonnaseisuametnike suhtes, ja ajutised maavalitsused — alevite ja valdade perekonnaseisuametnike suhtes (vt. ibid. lk. 53, 54).

Küsimus 3. Kas võib parandada osa nimedest, osa aga jätta võõrkeele-kujulisteks, kui kodanikul on mitu nime?

Vastus 3. Kui kodanikul on kaks või rohkem nime, mis kõik või osalt käivad parandamise võimaluse alla, kodanik aga soovib neist parandada ainult osa ja osa jätta endisel võõrkeelsel kujul, siis pole enam tegemist parandamisega, vaid see muudatus võib sündida ainult nimemuutmise korras. Nii ei saa näiteks Franz-Johannes-Antsu parandamise korras muuta Franz-Juhan-Antsuks, vaid, kui kodanik pole eesti rahvusest, ainult nimemuutmise korras Siseministri kaudu (eesti soost kodanikul pole sarnane muutmise üldse võimalik, kuna Franz on puhtvõõrapärane nimi). Eel-tähendatud nimesid võib parandamise korras muuta vaid Prants-Juhan-Antsuks (vt. ibid. lk. 51,52).

Kantseleiametnik L. Küsimus I. Kes avab maamõõtja poolt väljapandud uue eratee, kui krundi omanik on selle vastu?

Vastus I. Võõrast maast läbistava eratee avamiseks on tai-

vilik kokkulepe selle maa omanikuga, kust eratee peab läbi minema. Ei saavutata võõra maa omanikuga kokkulepet eratee avamise asjas, on eratee soovijal õigus esineda palvega selle aj. maavalitsuse poole, kelle piires asub erateega koormatav kinnisvara. Palve saabumisel pannakse toime eratee tarviduse selgitamiseks kohapealne ülevaatus. On ülevaatusel eratee avamine tunnustatud tarvilikuks, valmistab maamõõtja kohal tee kaardi, mille järgi ülevaatus toimetusele esitatakse aj. maavalitsusele. Eratee avamise küsimuse otsustab aj. maavalitsus. Aj. maavalitsuse otsuse vastu võib kaevata ringkonnakohtule adm.-kohtu korras. Kui aj. maavalitsuse otsus eratee avamise asjas on astunud jõusse, on tee nõudjal õigus paluda aj. maavalitsust, et tee temale tarvitamiseks kätte näidataks ja looduses piirimärkidega tähendataks. Maakorraldusest tingitud uute teede rajamine toimub maakorralduskomisjoni kaudu. **N.**

Küsimus II. Valla piires asub aurujõuga töötav saeveski, mis töötab võõrastele. Kas võib kohalik vallaomavalitsus võtta tööstusmaksu ainult tähendatud tööstusettevõttes töötava katla hobusejõult või peab seda võtma tööstuse eelmise aasta läbikäigust? Millal võib võtta tööstusmaksu ainult aurukatla ja nafta-, õli-, gaasi- ja elektrimootori hobusejõult?

Vastus II. Vallaomavalitsus võib võtta tööstusmaksu aurumasina, samuti nafta-, õli-, gaasi- ja elektrimootori hobusejõult ainult siis, kui tähendatud jõumasina ei ole tarvitusel mehaaniliste jõuandjatena maksustatavais ärilisis tööstusettevõttes. Näiteks, kui võõrastele töötavas saeveskis on jõuandjaks aurumasin, ei võeta sellelt aurumasinalt tööstusmaksu, sest võõrastele töötav saeveski kui äriline tööstusettevõtte kuulub maksustamisele vastava maksuprotsendiga eelmise aasta läbikäigust. Kui aga keegi omab aurumasina ja lõikab sellega laudu oma majapidamise tarviduseks või annab masina tarvitada teistele majapidamistele laudade lõikamiseks, maksustatakse aurumasin hobusejõu järgi. **N.**

O. V—s. Küsimus. Hoolekandeseaduse § 207 ja 209 järgi antakse kaebused valla esinduskogude otsuste vastu administratiivkohtu korras, ja asutus, kelle otsuse vastu kaevatud, saadab kaebuse edasi kahe nädala jooksul vastavale adm.-kohtule. Riigikohtu seletuse järgi on mõeldud HS § 207 ka vallavalitsused esinduskogude all. Arvamus, et kaebused vallavalitsuse otsuste vastu peaksid alluma maavalitsustele, on ekslik (R.o. 7/22. XII 1928, nr. 60). R.T. 70 — 1928 avaldatud „Juhtnõõrid isiklikkude toetuspalvete lahendamise korra kohta omaval. asut.“ § 5 ja 6 põhjal antakse kaebused vallavalitsuse otsuste vastu maavalitsusele ja ajaviitmata saadetakse vallavalitsuse poolt edasi. Kas ei ole eelnimetatud juhtnõõride paragrahvid vastolus HS-ega ja kumba teed tuleks siin käia?

Vastus. HS § 201 järgi on valla ja alevi täidesaatvaks organiks hoolekande alal valla- ja alevivalitsused, kuna valla- ja

alevivolikogudel lasub hoolekande üldiste küsimuste korraldamine (§ 200). § 198 p. 12 järgi on maavalitsuste ülesandeks „valla omavalitsuse asutuste otsuste ja tegevuse üle antud kaebuste läbi vaatamine ja nende otsustamine“. Sama seaduse § 207 näeb ette kaebekorra „esituskogude“ otsuste vastu adm.-kohtule. Otsusega nr. 60 — 1928 on Riigikohus asunud seisukohale, et „esituskogude“ all tuleb käesoleval juhul mõista ka valla- ja alevivalitsusi, kuna § 198 p. 12 kõneleb vallaasutustest üldse. Järelikult on siin seadus näinud ette kahesuguse kaebekorra: otse kohtule (§ 207) või maavalitsusele (§ 198 p. 12) ja viimase otsuse vastu administratiivkohtule üldises korras. § 211 annab Tööhoolekandeministrile (Sotsiaalministrile) õiguse anda juhtnõore ja määrusi ja teha korraldusi seaduse ulatuses ja piirides. Sellekohase määruse on minister annud 18. aug. 1928 (R.T. 70 — 1928). See määrus on antud seaduse ulatuses ning selle kohaldamiseks ja ei ole seadusega vastolus, vaid ainult korraldab seadusega määratud kaebekorda. Seepärast tuleks seaduse täitmisel pidada kinni sellest eeskirjast, kuna seadus ise on annud ka kaebuste otsustamise neis asjus maavalitsustele. **J. K-t.**

H. V—s. Küsimus. Jalgrattamaksu maksjaid on vähem, kui on nähtud ette vallavalitsuse eelarves. Kas jätta maksuraamatu summa (8. lahtri kokkuvõte) väiksemaks või teha jalgrattamaksu nimekirja lõppu vastav õiendus ja ühtlasi 8. lahtrisse märkida vähem-sissetulev summa (vastava seletusega); kas märkida vähem-sissetulev summa kustutus- (17.) lahtrisse?

Vastus. Ettepanud teine lahendamiseviis on õigem, s.o. maksuraamatu 8. lahtri summad tuleb kokku võtta, nende alla (ühes seletusega) märkida puudujääv summa, nii et nende mõlema summa kokkuvõte annaks eelarves ettenähtud summa. Vähem-sissetulev summa tuleb märkida ka 17. lahtrisse, kuid selleks, s.o. vähem-sissetuleva summa kustutuseks on vajaline volikogu vastav otsus.

N. valla perekonnaseisuametnik. Küsimus. Petserimaalt tulnud kodanik esitas perekonnaseisuametnikule sooviavalduse muuta tema perekonnanimi, lisades avaldusele perekonnatunnistuse endise elukoha perekonnaseisuametist. Perekonnaseisuametnik muutis perekonnanime kui võõrapärase. Sama kodaniku soovil korraldades tema perekonnakirju praeguse elukoha järele selgub, et tal varemalt perekonnanimi üldse puudus. Kas perekonnanime muutmise on tühine?

Vastus. Käesoleval juhul pole tegemist perekonnanime muutmisega, vaid perekonnanime määramisega, sest kodanikul tegelikult puudus perekonnanimi, mida oleks võidud muuta. Perekonnanime määramine perekonnanimeta kodanikele toimub Perekonnanimede korraldamise seaduse 3. ptk. (RT 91 — 1934) ettenähtud

korras Siseministri poolt. Kuna perekonnanime määrajaks oli käesoleval juhul omavalitsuse perekonnaseisuametnik, s.o. selleks mittekompetentne isik, on otsus tühine. Terve toimetuse tuleks saata Siseministeeriumile.

Väljaandja: *Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*

Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

- L a b i d a s**, Jaan Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1206, v. a. Väljapatarei nr. 2 ülemalt 14. 4. 20. a. (46210)
- V e l t s a** vallavalitsuse laskeriistaluba, v. a. Politseivalitsuse poolt 17. 1. 33. a., nr. 2740-p. (46211)
- V e i d m a n**, Martin Antsu p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2594, v. a. 1. jala-väe rügemendi ülemalt 29. 9. 30. a. (33567)
- T ö l l i m ä g i**, Paul Feodori p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 1100, v. a. Petseri maak. rahvaväe ja K.L. ülemalt märtsis 1923. a. (46208)
- P e t e r m a n n**, Mihkel Hendriku p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 7359, v. a. Pärnu maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 14. 6. 20. a. (46215)
- K u u s k**, Johannes Villemi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 14218, v. a. Tallinna linna komandandi roodust 1. 9. 22. a.
- S a a r**, Jaan Juhani p., III järgu reservväelase tunnistus nr. 29, v. a. 1. 12. 1932. a.
- A g a m a a**, Aleksander Tõnise p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 1662, v. a. Pärnu kaitseväeringkonna ülemalt 2. 8. 26. a. (46216)
- V a l l e r**, Jüri, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 5888, v. a. 4. rahvaväe polgu ülemalt 7. 4. 20. a.
- R e i n b a u m**, Johannes, kaitseväeteenistusest vabastam. tunnistus nr. 6708, v. a. 1. jala-väe polgu ülemalt 1920. a.
- S c h m u u l**, Mihkel Jaani p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 9239, v. a. Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 11. 20. a.
- H i n n**, Hendrik Karli p., kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 762, v. a. Võru maakonna rahvaväe ülemalt 29. 5. 26. a. (46223)

Nõudke tuntud headuses

R. Klausson'i

monpansjeed ja šokolaadi-kompvekke, šokolaadi ja biskviiti. Müügil üle maa!

Vabrik Tallinnas, Jahu tänav 5
Telefon 441-15.

HILLMAN

MINX SÕIDUAUTO

Ökonoomseim inglise
auto.

Tugev ehitus ja nägus
välimus.

AINUESINDAJA
J. PUHK & POJAD

TALLINNAS
PÕHJA PST. 21. TELEF. 426-40

CHEVROLET SÕIDU- JA VEOAUTOD

SÕIDUAUTO — üleni teras-
katusega kere, ruumikas si-
semus, vähese bensiini tarvi-
tusega 6-silindriline võimas
mootor, sõltumatu ederataste
vetrumine ja uued hüdrauli-
lised pidurid.

VEOAUTO — koormamata
teljed ja hüdrauilised pidurid.

AINUESINDAJA
J. PUHK & POJAD
TALLINNAS
PÕHJA PST. 21. TEL. 426-40

VIGASTATUD SÕJAMEESTE ÜHINGU TALLINNA
OSAKONNA

Tallinn, Nunne tän. 7, tel 470-59

RÄTSEPATÖÖKODA | **KINGSEPATÖÖKODA**

Politseinikele soodsail tingimusil
vormi- ja erariiete valmistamine

Igasuguste jalanõude valmistamine.
Parandused soovikorral 1/2 t. jooksul

TÖÖ KIIRE, KORRALIK JA VASTUPIDAV
SOODSAD MAKSUTINGIMUSED

Nõudke kõikjal meie saadusi, sest:

kõrge kvaliteet,
ületamatu maitse,
huviküllane pakend on
kakao, šokolaadi ja
kompvekkide
omadused.

*A/S
J. Brandmann*

Suurim era-lõhkeainete-ladu Eestis
Kaubandusühisus M. J. SEPP & Ko

Müüb odavaid käsituskindlaid lõhkeaineid, süütekapsleid, süütenööri ja ehituskivide lõhkumiseks musta püssirohtu. Lõhkeaine on pakitud õhukindlatesse pleknõudesse à 24 kg netto ja padrunites à 100 gr paigutatult puukastidesse à 25 kg. Süütekapslid karpides à 50 ja 100 tk.

Kaubandusühisus M. J. SEPP & Ko
Tallinnas, S. Karja 18—20, tel. 462-22

Riidevärvimistööstus *Home*

Tallinn, Paldiski mnt. 25, kõnetraat 452-61

Töötab üle — värvib, trükib, pleegitab, pressib, käärib ja apreterib — igasugust riidet ja riidematerjale

Töö kiire ja korralik — — Hinnad soodsad

A|s „Rotermann'i tehased“

end. Chr. Rotermann, asut. 1829.

Jahubeski.

Leibavabrik.

**Esindused: „Opel“- ja „Krupp“- autod
ja „Continental“- kummid.**

A-S. „TEKLA“

Peakontor: Tallinn, Suur Karja 15,
tel. 448-18, juhatus 474-31

RIIDEÄRID:

TALLINN, Suur Karja 15	tel. 445-23	PETSERI, Kaubarida 6/7	tel. 1-17
TALLINN, Valli 10	.. 468-02	PARNU, Vee ja Pika t. nurgal	.. 1-10
HAAPSALU, Ehte 2	.. 1-57	RAKVERE, Turuplats	.. 2-85
KURESSAARE, Kauba 2	.. 72	VALGA, Kesk 14	.. 26
MUSTVEE, TARTU 15	.. 62	VILJANDI, Tartu 6-a	.. 2-40
NARVA, Peetri pl. 2	.. 2-38	VÖRU, Jüri 5-a.	.. 1-26

Müügil kindlate hindadega järgmiste kodumaa vabrikute kaubad:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A/S-i,
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O/Ü-e,
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse ja
O-Ü. Eesti Niidivabriku

Välismaa kauba tarvitamisel voolab meie raha üle piiri, suureneb järjest töötute arv, jääb vaeseks maa ja rahvas!

Ostes kodumaa kaupu, vähendame tööpuudust!

Põllumehed, töösturid!

Teile valmistab ja parandab: igasugu põllumajandus-, tööstus- jõumasinaid ja autode osi j.n.e.

Vedrusid: auto-, vankri-, spiraal-, puhver- j.n.e.

Eriseseseaded: tsementeerimise, lihvimise, hõõveldamise, freesimise, stoosimise, treimise, koonushammasrataste freesimise, keevitamise, sepa- ja lukusepatööde alal.

Tellimiste täitmine kiire, täpne ja täieliku vastutusega.

Autotehas **H. Feierbach & Ko**, Tallinn, Jaama 10.
Tel. 304-04.

Keemiatehas Hans Vichmann.

Tallinn, Paldiski mnt. 20, tel. 434-64.

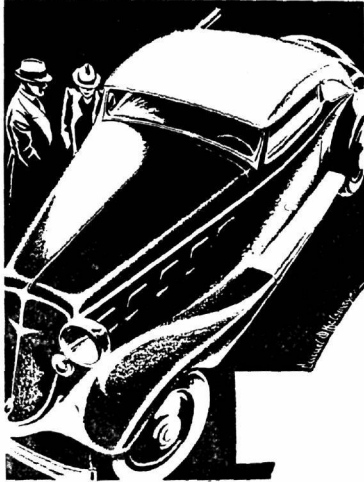
Soovitat parimas headuses saapakreeme, määrdeid ja küünlaid igas suuruses.

Auto- ja omnibusekerede, mööbli ja igasuguste puutööde valmistamine.

P. Teeäär

Tallinn, Luha 20,

Tel. 437-91.

Mitte ainult ilus, vaid ka usaldatav.

HANOMAG-

autode esindaja Eestis:

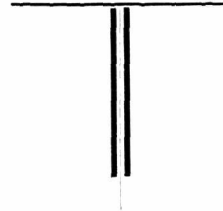
Tallinna

Manufaktuuri- ja Kaubanduse A.-s.
Kinga 6/8. Tel. 426-56.

Kirjaimbriku- ja
paberitööstamise tehas

O.-ü. Raf. Haarla

Tallinn, Tina t. 9. Telefon 302-56

FOTOLA

Amatöörtöid täidetakse järg-
miseks päevaks kella 12-neks.

Grohmann & Ko. Tallinn,
V. Karja tän. nr. 1. Tel. 455-09.

Rex Atlantik-Film
Universal Pictures Corpor.

Esindaja Eestis

Tallinn, Vabaduse pl. 7-8.

Telef. 465-38.

J. ZIMMERMAN & J. MÖLDER

IMPORT KAUBANDUSE KONTOR EXPORT

TALLINN, AIA 5

TELEF. 447-99

Käesolevaga on meil au Teile tutvustada meie poolt vahendatavaid kaubaartikleid ja meie import-eksportkontori iseloomu. Meie esindame: ameerika „AUBURN & CORD“- ja „NASH“- sõiduautosid, prantsuse „PANHARD & LEVASSOR“- ja ameerika „WILLYS & GRAMM“- veoautosid, bensiini, tooröli ja puugaasikuttega, ameerika „STINSON“- lennuki- ja paljusid mootorite, pumpade jne. vabrikuid. Meie müüme: inglise, saksa ja tšehhi vabrikute autokumme, „VARTA“ akumulaatoreid, autoosi, õlisid, kirjutusmasinaid, raadioaparaate jne.

Tekstiiltööstus „STABIIL“

Tallinn, Hollandi põiktän. 3, tel. 313-16.

Soovitab oma laost igasuguseid kõrgeväärtuslikke voodririideid.

Jalgrattad:

„Naumann“ „National“
„Mars“

Õmblusmasinad:

„Pfaff“ „Naumann“ „Westa“

Mootorrattad:

„Calthorpe“ „Automoto“
Jalgr. abimootorid „Ova“

Vastutus, vastutulelikud hinnad.

Kr. Saar & Ko.

Tallinn, Viru 3. Telefon 461-20.
Osakond Tartus.

B. Schocher ja Ko.

Tallinn, Jahu 3^b Tel. 468-35

Riidevärvimise,
pleegitamise,
apreeterimise ja
trükkimise vabrik.

Piirituse Puhastamise Vabrikute O.-ü.

Tallinna Viinavabrik

Meripuiestee 15 • Telefon 304-26.

Napsid, liköörid, konjakid. Parfümeeria.

R. A. Rütman & Ko

Tallinn, Jaani 9. Tel 466-72 ja 456-93

Seebikivi,
Kampvooli,
Söögisoodat,
Kloorlupja

ning teisi keemiaaineid ja happeid
alati laos. Müük ainult eu-gros.

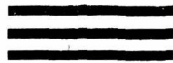
ÕNGITSEMISTARBED

Georg Meyer

TERAS- JA RAUAKAUBAD

Tallinn, Pikk tän. 10. Tel. 433-04

Birk'i riidevärvimise
vabrik ja
keem. puhastus.

Tallinnas, Maakri tän. 23, tel. 307-07
Raekoja pl. 13, tel. 429-28

Parim töö – odavad hinnad.

Naiste ja meeste
valmisriideid,
mööbliriidet, gobelääni, damasti jne.
soovitab suures valikus soodsate
hindadega

Firma M. JOSSELOV

Tallinn, Kuninga 6, tel. 450-61.

MALCOLM & Ko.

TALLINN

Inglise lina-eksportfirma

Osakonnad: Abjas, Tartus, Tõrvas, Valgas,
Pärnus, Võrus ja Petseris

Linaost suurel ja väikesel arvul

**№9 ЦЕЙЛОНСКІЙ
ЧАЙ
50 ГР.**

Cie de Commerce de Thé
Wassily Perloff & Fils
Fondée à Moscou en 1787

WASSILY PERLOW JA POJAD

Parim tee!

Alati värskelt
saadaval.

Kohvik ja kondiitriäri

H. Feischner

Tallinn, Harju 45.

Tel. 445-00.

Kivi-
trükikoda

J. Männik

Tallinn, Soo 23,
tel 436-86

Valmistab igasuguseid värvilisi trükiteid. Töö kiire
ja korralik. Hinnad vastutulelikud.

LUTERMA PLAADID,

LUTERMA MÖÖBLID,

LUTERMA MÄNGUASJAD

on kodumaa kõrgekvaliteedilised tooted.

A.-S. A. M. LUTHER.

Müügikohad:

Tallinnas, Vana Posti nr. 9.

Telefon 446-16

Tartus, E. V. Jürgens, Ülikooli 2.

Telefon 788

EESTI KINNITUS-AKTSIASELTS

„POLARIS“

võtab vastu järgmisi

KINNITUSI:

tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-, kasko- (laevakerede)
ja klaasikinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad **Kr. 925.000.**—
Seltsi asutamisest saadik on kahjude eest välja makstud
ü l d k o k k u Kr. 4.700.000.—

Soliidne edasikinnitus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru 12.
Kõnetraat 426-66 Telegr.-aadri: „Polaris“.
Osak. asub Tartus, S. Turg 11. Kõnetr. 6-75.
Esindajad kõigis linnades ja maakondades.

Tallinna Linnapank

Tallinn, S. Karja tän. 7.

Toimetab kõiki
pangaoperatsioone sise- ja välismaal

Gaasikaitse abinõud tööstusele ja õhukaitseks

Firma:

Degea Aktiengesellschaft
(Auergesellschaft) Berlin, O. 17

Esindaja:

IVAR REINWALDT
Tallinn, Kohtu 12. Telefon 448-44

Laudu, hõõveldatud ja hõõveidamata, prusse, seinapalke,
liiste, mitmesuguseid latte, trepikäsipuid jne.

Soovitab **Karl Simon'i** Saeveski ja ehitusmaterjalide ladu,
Tallinn, Kopli tän. 9. Tel. 441-53.

Ü. K. Eesti Rahvapank

Tallinnas, S. Karja 19

Telefon 425-55

Toimetab kõiki pangaoperatsioone nii liikmetega kui ka võõrastega.

Ost ja **müü** välisraha ja igasuguseid kindlaprotsendilisi **väärtpabereid**.

Suures valikus moodsaid ja maitserikkalt valmistatud söögi-, magamistoa, kabineti ning saali

mööbleid

ja üksikuid puhveteid, kappe, kirjutuslaudu, diivaneid jne. soovitab

Mööbliäri N. SOKOL

S. Karja tän. nr. 23, telef. 438-69

Müüd on soodsaim aeg tellida

MÄLESTUSSAMBAID

A. ED. JÜRGENS'i
juures
KAUPMEHE TÛKK TALLINN

Suvi - kleidiriideid

suures valikus soovitab

N. Teliste

Tallinn, Viru tän. 10

MARTSIPAANI- JA
ŠOKOLAADIVABRIK

Georg Stude

ASUTATUD 1864. A.

TALLINN, PIKK TAN. 16

TELEFON 442-76

SPEDITSIOONIÄRI

EUGEN NEUBER & Ko

TALLINN, VENE TAN. 11-a, KRT. 7, TELEFON 448-82

Kirveid

parimast rootsi terasest,
jätkatud teraga, kuues
suuruses valmistab

A.-S.

JLMARINE

Tallinn, Põhja puiestee 21 • Telefon 426-40

Iga kirve headuse eest vastutus

Naha-, jalanõude- ja
nõuseriistade kauplus

Nikolai Böstrov

Tallinn, Veneturg 1 (Narva m. pool).
Telefon 313-13.

Kaluritele, jahimeestele ja nende
perekonnaliikmetele soovitab oma
laost ja kauplusest: kala- ja jahi-
meestele veekindlaid nahast ja kummi-
saapaid, A.-S. „Globus-Union“ jala-
nõusid, kalosse ja botikuid.

Täielik valik. Hinnad mõõdukad.

O.-ü. E. Sporleder

Tallinnas.

Telefon.: 457-16 ja 457-17.

Speditsoon

Süte ja koksi import.

Nahavabrik A/S. E. M. USVANSKY ja POJAD

Tallinna ladu. Veneturg 3. Telefon 304-49.

Vabrik: Tartus, Kaluri 45, tel. 1-22. Petseri ladu: Kaubarida, tel. 1-23.

K.-M. TALLINNA TEKSTIIL

Tallinn, V. Karja tän. 1, telef. 446-34

Kodu- ja välismaa riiete ladu

Riigiametnikele müük ka orderite peale.

Tallinna mütsitööstus ja kaubandus F. B. STRASCH

Suur ladu kõiksugu mütsse, iga liiki sõjaväemütsse, kübaraid, barette, mütsiriideid, mütside valmistamise tarbeasju, pesu ja karusnahku. Müük suurel ja väikesel arvil. Tallinn, Maakri 2, telef. 304-87 (Estonia pst. nurgal kivimajas)

Ületamatud vastupidavuse poolest on

SEIBERLING - autokummid.

ESINDUS JA LADU:
VÄLISKAUBANDUSEKONTOR

A. SELLING & Ko.

Vene 13, Tallinn. Telefon 470-22.

Moe-lõhnaõlised ja kosmeetikaaineid firmadelt:

Chanel, Pariis,
Molyneux, Pariis,
F. Millot, Pariis,
Lanvin, Pariis,
Bourjois, Pariis,
Lenthéric, Pariis,
Houbigant, Pariis,
Coty, Pariis,
Atkinson, London,
Dralle-Ilusion
Roger-Gallet, Pariis,

soodsate hindadega rikkalikus valikus saadaval

A|S MEY & LANDESEN

kosmeetikaainete, keemikaupade, värvide, droogide ja rohtude suurlaod.

Tallinn, Viru tän. nr. 9.

A|S EESTISIID

VABRIKU LAOD:

Viru tän. 5, tel. 447-87
Viru tän. 14, tel. 443-97
Laadaplats 70
Tartu, Poe tän. 2, tel. 10-17
Narva, Peetri plats 1
Viljandi, Tartu 1-a, tel. 30
Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19

**MOODSAD RIIDED,
siidi, puuvillased, lõim.**

Müük en-gros,
RESTID JA KUPONGID.

BALTI LLOYD Curt Schiller
Laevamaaklerid ja esindused.

Korrapärased kaubaveoliinid Eesti ja Bremeni, Antwerpeni, Rotterdami vahel. Kaubasaadetised läbiveokonosmentidel kõigisse maailma sadamatesse. Tallinn, Pikk 62, tel. 442-75, 449-62, 449-63, 442-77.

Kaubanduse A.-S. HÜPLER & Ko

Tallinn, S. Tartu mnt. 43
Telefon 305-01.

Soovitame suurel ja väikesel arvil: rauda, plekki, igasuguseid tööriistu, ehitusmaterjale, majapidamis-, jahi- ja maalritarbeid. Ostame: vana rauda, malmi, plekki ja muid metalle.

Tallinna Juudi Ühispank

Tallinn, Vene tän. 6 Telefon 448-25.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismail.

Rahasaatmine Nõukogude Venesse.

Speditsoon, transport, kinnitamine.

Eestimaa Põllusaaduste Ümbertöötamise Osaühing

„VIRU“

Tallinn, Suur Kloostri 22/18. Telegramm: „Turum“. Telefon 437-84.

Vabrikud: RAKVERES, KADRINAS, JÕHVIS.
Toodavad kartulitärklis ja siirupit.

Peaesindaja:

A/S. Rumberg, Tuberg & Ko

Tallinn, S. Kloostri 22/18

Tarvitage ainult

Milvi hambapastat!

Hiiglatuubi hind 33 senti.

A/s EPHAG, Tallinn.

„PLASTIKA“ Kunstainete press- ja pritsitööstus
Tallinn, Suur Tartu 45. Telefon 313-84

Valmistab kunstvaiguaineist kõiksuguseid elektritarbeid:
lülitajaid, kontaktipesasid, kontakte, lambipesasid jne.

Kosmeetikaainete tarvis: salvipurke, puudritoose, huulepulga
kesti jne.

Majatarbeid: joogipeekreid, tuhatoose, tindipotte jne.

Tellimiste täitmine kiire ja korralik.

Kui tahate olla
kokkuehoidlik, siis

tarvitage
ainult

INGLISE

SHELL-bensiiini,

SHELL-määrdeõlisid,

SHELL-lennukite ja autode määrdeõli, Aero-Shell kindlustab
hädaohutu lennu, sõidu ja kaitseb mootorit kulumise eest.

mis annab suurima jõu mootorile, on seega
o d a v a m ja ökonoomsem jõuline Eesti turul.

mis tagavad kindla määrimise, hoiavad masinat
kulumise eest ja võimald. seega suurt kokkuehoidu.

SHELL osakonnad, bensiiinijaamad kõikjal.

PEAKONTOR:

The Shell Company of Estonia, Ltd., London

Tallinn, Merepuestee 17. Telefonid 304-02, 305-94, 310-54

M. Männil & Ko.

Tallinn, Pikk 13.
Telef. 431 49.

*Raua- ja teraskaubad.
Laskemoon ja jahitarbed.*

Linoleum,

kunstnahk,

vahariie.

S. KULL Tallinn,
V. Posti 8.

Telefon 437-57.

Kõõma

ja teiste juuksehai-
guste vastu tarvitage

Cholestiini,

mis on saadaval kõigis
apteekides, valmistatud

G. Gnadeberg'i ja E. Leiden'i
apteegis

Tallinn, S. Karja 4.

Eesti Mineraalõlide tööstus „ESTONAFTA“

KONTOR: Tallinn, Pärnu 6 (end. Valli 10), Urla maja passaažis, tel. 430-88.

TEHAS: Tallinn, Madara t. 21. Tel. 433-91.

Anker-
Sichelrad

Esindaja:

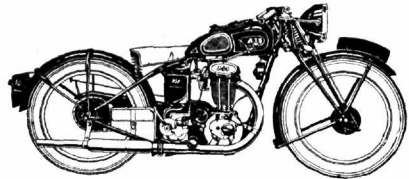
E. Schädlich & Ko

Tallinn, Pärnu 6, (Valli 10)

Tel. 472-31

A/S Kapsi & Ko

Tallinn, Harju 46.

Austin-autod alates Kr. 2100.—

A.J.S.- ja Velocette-
mootorrattad alates Kr. 900.—

„Ilo“- jalgrattamoo-
torid alates Kr. 165.—

Jalgrattad alates . . Kr. 110.—

Nõudke hinnakirju!

Auto- ja jalgrattakummid

Michelin

O.-Ü. Tarmo

Tallinn, Narva mnt. 6.

NÕUDKE KÕIKJAL

A-S. GINOVKER & K_o

KÕRGEVÄÄRTUSLIKKU

KAKAOD!

ühisus „Estonia Eksporttapamajad“ Tallinnas

Postkast 33, telef. 305-51, 305-82, 309-53, 309-55.

Suurim põllupidajate ühistegeline
lihakaubanduslik keskus.

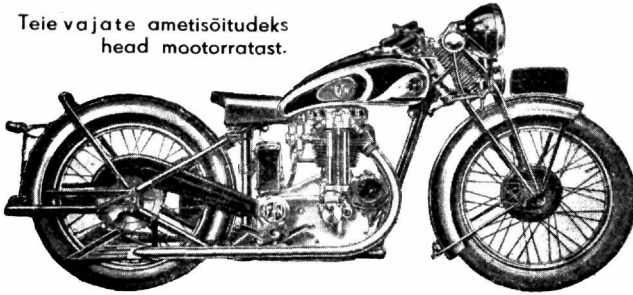
Oma tapamajad, vorsti-, konservi-,
süldi- ja seebivabrikud.

Valmistame ainult kvaliteetsaadusi.

Ostes kaupa palume jälgida ärimärki

Teie vajate ametisõitudeks
head mootorrattast.

Parimaid mootorrattaid
Harley-Davidson,
Indian,
„F. N.”,
Newimperial
ja mootorjalgrattaid
„Hercules”
pakub soodsatel tingimustel

JOH. FREYBACH,

Tallinn, V. Karja 8.

S. V. C.

SEE

kaubamärk

meie toodetel

ON

kõrge kvaliteedi tunnuseks

Kaubandus - Tööstus - Aktsiaselts

"KREENBALT"

Tallinn, S. Karja 13. Tel. 425-14

Postk. 346. Telegr. aadr.: Kreenbalt, Tallinn.

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute müügikoht ja pealadu :

- Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A.-S.

- Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O.-Ü.

- Sindi Kalevivabriku Ühisus, end. Vöhrmann ja poeg.

- Eesti Niidivabriku Ühisus.

Kõigi ülalnimetatud vabrikute saaduste en-gros müük.

**Nõudke kodumaa
kaupu!**

**Nõudke kodumaa
kaupu!**

Nõudke inglise

Ransomes

kvaliteet

uudismaa traktor- ja hobusesahku ning randaale.

Tarvitusel üle Eesti Põllutöoministeeriumi ja eratraktori- ning põllutööriistade jaamades.

Kännu- ja puudejuurimise masinad.

Vilja- ja ristikheina-peksumasinad, lokomobiilid, sahad, äkked, kultivaatorid, niidumasinad, kartulivõtmisemasinad, muruniitjad j.n.e.

Spetsiaalriistad lennu- ja spordiväljade ehitamiseks.

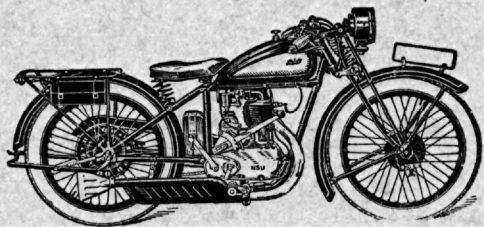
Peaesindaja: V.M. Laussen.

Tallinn, Süda tän. 9-14. Tel. 466-26.

N.S.U. JA HUSQVARNA MOOTORRATTAD

on korduvalt tõendanud, et neile ei leidu vastaseid meie oludes.

Kas võib veel olla paremat tõendust nende mootor-
rattaste kõrgele kvaliteedile ja sobivusele?

JALGRATTAD

HUSQVARNA

N.S.U.

PHÄNOMEN

ADLER 3 käiguga

A.-S. TORMOLEN & KO.

Tallinn, Raekoja pl. 17.

Narva, Joala tn. 14.

Tartu, K-m. Vennad Prüüs, Kaubahoov.